

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว

CULTURAL LANDSCAPE PLANNING DESIGN OF PAK KLONG SUANMHAK
FOR TOURISM

T133890

รัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว

RATTAPHONG PINKAEW

071
23557
2557

เลขหมู่.....133890
เลขทะเบียน.....
วัน,เดือน,ปี - 1 พ.ย. 2557

12648127
b.....
i.....

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ.2557

KMITL-2014-ED-M-221-115

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

CULTURAL LANDSCAPE PLANNING DESIGN OF PAK KLONG
SUANMHAK FOR TOURISM

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF INDUSTRIAL EDUCATION IN ARCHITECTURE
FACULTY OF INDUSTRIAL EDUCATION
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG
2014

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับ KMUTL-2014-ED-M-221-115 อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2014

FACULTY OF INDUSTRIAL EDUCATION

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมาก
เพื่อการท่องเที่ยว

Cultural Landscape Planning Design of Pak Klong
Suanmhak for Tourism

นักศึกษา

นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว

รหัสประจำตัว

55630603

ปริญญา

ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต

สาขาวิชา

สถาปัตยกรรม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ลายมือชื่อ
รศ.สุรศักดิ์ กังขาว	
ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร	
รศ.สมพล ดำรงเสถียร	
ดร.สุพรชัย แสงรัตน์วีระา	
รศ.ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์	

วัน / เดือน / ปี ที่สอบ
สถานที่สอบ

19 พฤษภาคม เวลา 09.30 น. เป็นต้นไป
ณ ห้องเรียนสมาคมศิษย์เก่า คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.พีระวุฒิ สุวรรณจันทร์)
คณบดี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2557

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว
นักศึกษา	นาย รัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว
รหัสประจำตัว	55630603
ปริญญา	ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรม
พ.ศ.	2557
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร

บทคัดย่อ

การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพพื้นที่ปากคลองสวนหมาก และศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่รวมถึงรูปแบบของภูมิทัศน์วัฒนธรรมของพื้นที่ปากคลองสวนหมาก ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรในพื้นที่ และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวจำนวน 120 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสำรวจสังเกต แบบสอบถาม จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าความถี่ร้อยละ วิเคราะห์เชิงคุณภาพจากความสัมพันธ์ของข้อมูล

จากข้อมูลพบว่าพื้นที่ปากคลองสวนหมากเป็นพื้นที่ที่คลองสวนหมากไหลมาบรรจบกับแม่น้ำปิง มีขนาดพื้นที่ 3.50 ตร.กม. โดยตั้งอยู่ในเทศบาลตำบลนครชุม นครชุมหรือตำบลสวนหมากในอดีต เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ตามลำคลองสวนหมาก ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยรัชการที่ 5 ในปัจจุบันก็ยังคงปรากฏร่องรอยของการจัดการภูมิทัศน์และมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความรุ่งเรืองในอดีต ทั้งรูปแบบการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ริมน้ำ วิถีชีวิตในย่านการค้าเก่า รูปแบบทางสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมของอาคารบ้านเรือน และเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพื้นที่

ผลการศึกษาพบว่า ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของพื้นที่จัดอยู่ในประเภทวัฒนธรรมนำภูมิทัศน์ โดยพื้นที่องค์ประกอบเกี่ยวเนื่องทางวัฒนธรรมนั้นคือบริเวณพื้นที่ตั้งแต่วัดสว่างอารมณ์ ยาวมาจนถึงวัดพระบรมธาตุ ซึ่งผู้ที่เข้ามาใช้พื้นที่ส่วนใหญ่จะมาไหว้พระ และศึกษาประวัติศาสตร์ แนวทางในการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรม ควรมีการฟื้นฟูชีวิตให้คืนกลับมาสู่ชุมชนด้วยการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการเป็นย่านการค้าดั้งเดิม โดยใช้วิถีชีวิตนำการค้า ซึ่งได้จัดพื้นที่รูปแบบกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในแต่ละแห่งดังนี้

พื้นที่ส่วนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งเป็นปากคลองที่ไหลมาบรรจบแม่น้ำปิง ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และมีรูปแบบทางวัฒนธรรมที่สวยงาม เป็นเขตที่กำหนดไว้เพื่อการพักผ่อนและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตของคนในชุมชน การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องสมควรกับสภาพพื้นที่ คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ การกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงทางวัฒนธรรม ได้แก่ กิจกรรมถ่ายทอดรูปธรรมชาติ สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ กิจกรรมล่องเรือไหว้พระ กิจกรรมปลูกต้นหมากริมคลองสวนหมาก เป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และกึ่งอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรมที่ฟื้นฟูพื้นที่ริมคลอง ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ จากในอดีตที่บริเวณริมคลองเต็มไปด้วยต้นหมาก กิจกรรมที่จัดริ่ตามเส้นทางธรรมชาติ เป็นต้น

พื้นที่ส่วนที่เป็นเกษตรกรรม

บริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านปากคลองสวนหมาก จากอยู่บริเวณพื้นที่ดินงอก และชุมชนปากคลองกลาง ในปัจจุบันการใช้ประโยชน์พื้นที่ของชาวบ้านประกอบด้วยพื้นที่อยู่อาศัยแบบสังคมชนบท พื้นที่ทำสวนผลไม้ เช่น สวนมะพร้าว ข้าวโพด อีกทั้งยังมีปลูกยาสูบบ้างในพื้นที่ ในบริเวณพื้นที่ทำการเกษตรสามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมได้ โดยอาจจะจัดเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ปากคลองสวนหมากเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีการท่องเที่ยวอย่างหลากหลายรูปแบบ

พื้นที่ส่วนที่เป็นชุมชนที่อยู่อาศัย

พื้นที่ชุมชน ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณริมคลอง และมีสิ่งปลูกสร้างเก่าแก่ที่บ่งบอกถึงความเป็นย่านเก่าอยู่หลายอาคาร ลักษณะพื้นที่ส่วนนี้จะเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ โรงเรียน ตลาดสด บ้านพักอาศัย ดังนั้นในการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงระบบทางเชื่อมที่เป็นระบบและมีความสำคัญสามารถเชื่อมโยงระบบอื่น ตลอดจนใช้เป็นตัวเชื่อมต่อของทุกกิจกรรมภายในพื้นที่โครงการและกิจกรรมของคนในชุมชน ตลอดจนกิจกรรมรอบนอกพื้นที่โครงการ

พื้นที่ส่วนอนุรักษ์และเรียนรู้ประวัติศาสตร์

จากพื้นที่นครชุมซึ่งมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มากมาย อีกทั้งยังเป็นสถานที่เกิดของ ครู มาลัย ชูพินิจ ผู้ประพันธ์วรรณกรรมเรื่อง “ทุ่งมหาธาต” ซึ่งเรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้นในย่านปากคลองสวนหมาก ซึ่งปัจจุบันยังคงหลงเหลือสถานที่ต่างๆ ตามประวัติศาสตร์อยู่หากมีการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยการเดินตามรอยวรรณกรรม ทุ่งมหาธาต จะสามารถสร้างเรื่องราวที่น่าสนใจ ให้กับย่านปากคลองสวนหมากมากยิ่งขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และก๊อปปี้ส่งถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis Title	Cultural Landscape Planning Design of Pak Klong Suanmhak for Tourism
Student	Mr. Rattaphong Pinkaew
Student ID.	55630603
Degree	Master of Industrial Education
Program	Architecture
Year	2014
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Pastraporn Tippayasothorn

ABSTRACT

Cultural landscape planning design of Pak klong Suanmhak for sustainable tourism. This research aims to study in physical, using area behavior including history and culture of Pak klong Suanmhak community in order to provide cultural landscape planning design suggestion. This study is a survey research with population in Pak klong Suanmhak 's area. Samples are selected from local people and tourist amounting 120 person then collected data using survey, observation forms and questionnaires. After that data be quantitatively analyzed by using frequency, percentage including qualitative analysis of data correlation.

Pak Klong Suanmhak is a space where the canal flows into the river. An area of 3.50 square kilometers, is located in a Tambon Nakhon Chum. Nakornchum or Suanmhak district that has been established in the reign of King Rama V. It appears traces of landscape management and cultural heritage which represents its former glory to present days.

Study shows that cultural landscape of the area is classified as the culture precede landscape. Where as the cultural associated component is the zone from Sawang Arom temple to Pra Broamma That temple. Most of the people come to utilize the area for paying homage to Buddha and studying history. The way to design a cultural landscape should be a living restoration so as to return life to the community by mean of development of cultural tourism form and being traditional commercial trade using concept the way of life precedes business. Which has a form to link tourism activities in each area as follows.

The area as a tourist attraction.

Potential of the area Which is a canal that flows converge Ping river. Abundant natural resources and cultural forms beautiful. This area is defined to relax and learn about the history, culture, religion and way of life in the community. Activities consistent with moderate terrain. Regardless of their ability to support the area. Guidelines for activities including tourism, cultural activities, nature photography, architecture and buildings in the area cruises temple, planting betel

palm along the Khlong Suanmhak activity is restored canal area with physical changes of the former canal filled with stones, riding a bicycle along the natural path.

The area is agriculture.

This area is mostly agricultural areas of the Pak Klong Suanmhak . The regeneration of the area Community and central canal Current use of the area consists of homes . Residential areas and rural Areas such as orchards , coconut , corn , and tobacco are also in the area. In basic agricultural areas can be classified as an agricultural tourism . It may be classified as part of the tourism in the area , so tourists Pak Klong Suanmhak 's has a wide variety of formats.

The area is a residential community.

The community is largely residential area near the canal. And old buildings Bong said to the old neighborhood several buildings. This area is characterized by a set of government agencies , schools, markets residential space utilization , so in order to support tourism should take into account the system connected to the system and is important to link other systems. As well as a connector for all the activities within the project area and the activities of the community. As well as activities outside the project area.

The areas learn the history and conservation areas.

Junction City area , which has many historical stories . It is also the birthplace of the composer literature teacher Malai " Thung Maharach ," which is a different story. Occurred in the Pak Klong Suanmhak . Which is still extant locations. Historically, if a managed travel to learn history by walking on the track field, great literature can create interesting stories to the Pak Klong Suanmhak even more.

กิตติกรรมประกาศ

การเรียบเรียงวิทยานิพนธ์นี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดีจากการอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร และรศ.สุรศักดิ์ กังขาว ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษาและแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาดอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้ทำให้งานวิจัยสำเร็จลงด้วยดีรวมถึงขอขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง รศ.ดร. ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ที่ได้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ที่ได้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำและตรวจเครื่องมือวิจัย ขอขอบพระคุณ รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร, รศ.ว่าที่ร้อยโทพิชัย สดพิบาล อาจารย์ประจำสาขาวิชา สถาปัตยกรรมและการออกแบบ ดร.สุพรชัย แสงรัตน์วัชรวิภา ผศ.ดร.ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงสี และผศ.ดร.ปริญยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือในการสำรวจพื้นที่ศึกษา และตอบแบบสอบถามรวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากหน่วยงานของรัฐ เทศบาลตำบลนครชุมอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ท่านเจ้าอาวาส ผู้นำหมู่บ้านในหลายภาคส่วน และประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณนายพิสิษฐ์ กฤดีธนทรัพย์ ที่ร่วมลงพื้นที่เก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พ่อ แม่ พี่น้อง ทุกท่านและเพื่อนๆทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือทุกอย่างเป็นอย่างดีขอขอบพระคุณสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังที่ช่วยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในการเป็นนักศึกษาสถาบันนี้

รัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	i
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	iii
กิตติกรรมประกาศ.....	v
สารบัญ.....	vi
สารบัญตาราง	ix
สารบัญภาพ.....	x
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของงานวิจัย.....	5
1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	6
1.4.2 ช่วงเวลาในการวิจัย.....	6
1.4.3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	7
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยและการศึกษาความหมายที่เกี่ยวข้อง.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 สภาพทั่วไปในปัจจุบันโดยรวมของพื้นที่ที่ทำการศึกษา.....	9
2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม.....	15
2.2.1 ความหมายของภูมิทัศน์วัฒนธรรม.....	15
2.2.2 การจำแนกประเภทของภูมิทัศน์วัฒนธรรม.....	16
2.2.3 แนวคิดการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม.....	19
2.2.4 แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรม.....	20
2.3 แนวคิดในการออกแบบภูมิทัศน์ชุมชนริมน้ำ.....	23
2.3.1 รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนริมน้ำและย่านเก่า.....	23
2.3.2 ลักษณะทางกายภาพ.....	23
2.3.3 งานภูมิทัศน์และคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม.....	24
2.3.4 หลักการสำคัญในการฟื้นฟูพื้นที่ริมน้ำ.....	24
2.3.5 แนวคิดในการวางผังและออกแบบพื้นที่ริมน้ำ.....	27
2.3.6 แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ดินนอกเพื่อการเกษตร.....	29

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และ vi ต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	30
2.4.1 ความหมายของการท่องเที่ยว.....	30
2.4.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว.....	30
2.4.3 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	32
2.4.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย.....	41
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
3.1 พื้นที่ศึกษา.....	47
3.1.1 ลักษณะกายภาพขอบเขต.....	47
3.1.2 การแบ่งเขตการปกครอง.....	48
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	49
3.2.1 ประชากร.....	50
3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง.....	51
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	52
3.3.1 แบบสอบถาม.....	52
3.3.2 การสำรวจและสังเกตการณ์ศึกษา.....	52
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
บทที่ 4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	55
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต.....	55
4.1.1 ข้อมูลจากการสำรวจลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณพื้นที่ปากคลอง สวนหมาก เทศบาลนครชุม.....	55
4.1.2 ข้อมูลจากการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน.....	59
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต.....	62
4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม.....	62
4.2.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่.....	63
4.2.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นและ ผู้เยี่ยมชมพื้นที่ปากคลองสวนหมาก.....	65
4.3 บทสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต.....	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	68
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	68
5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	68
5.1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	68
5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	68
5.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
5.1.5 ผลการวิจัย.....	70
5.2 อภิปรายผล.....	71
5.2.1 สภาพแวดล้อมปัจจุบันทางกายภาพของพื้นที่ปากคลองสวนหมาก.....	71
5.2.2 การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน.....	72
5.2.3 ความต้องการด้านกายภาพของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่และผู้มาเยี่ยมเยือน พื้นที่ปากคลองสวนหมาก.....	73
5.2.4 แนวทางในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมพื้นที่ปากคลองสวนหมาก.....	73
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	77
5.3.1 ข้อเสนอแนะ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้.....	77
5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป.....	98
บรรณานุกรม.....	99
ภาคผนวก.....	102
ภาคผนวก ก. เอกสารทางราชการที่ใช้ในงานวิจัย.....	103
ภาคผนวก ข. หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย.....	111
ภาคผนวก ค. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	117
ภาคผนวก ง. ภาพการนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 4.....	123
ภาคผนวก จ. ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูล.....	125
ประวัติผู้เขียน.....	127

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา แะ VIII ต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงจำนวนประชากรเทศบาลตำบลนครชุม พ.ศ. 2554.....	50
3.2 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดกำแพงเพชร.....	51
4.1 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นนักท่องเที่ยว.....	62
4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก.....	63
4.3 แสดงพฤติกรรมในการใช้พื้นที่ปากคลองสวนหมาก.....	64
4.4 แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่พักอาศัยกับปัญหาด้านการระบายน้ำในพื้นที่.....	64
4.5 เปรียบเทียบอาชีพและความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่.....	65
5.1 แสดงเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม.....	84

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา เลขที่อ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 ภาพพื้นที่ปากคลองสวนหมาก.....	5
1.2 ภาพถ่ายทางอากาศชุมชนริมคลองสวนหมาก.....	6
1.3 ภาพถ่ายพื้นที่ดินงอกปากคลองสวนหมาก.....	6
1.4 ภาพถ่ายพื้นที่ดินงอกปากคลองสวนหมาก.....	6
2.1 ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โครงการผักปลอดสารพิษ.....	11
2.2 บริเวณพื้นที่ดินงอกปากคลองสวนหมากซึ่งมีการปลูกกล้วยและข้าวโพด.....	12
2.3 บริเวณพื้นที่ปากคลองเหนือที่มีการขุดลอกคลองให้ลึกขึ้น.....	13
2.4 บริเวณพื้นที่ปากคลองใต้ที่ตื้นเขิน.....	14
2.5 ภาพถ่ายทางอากาศทางแยกระหว่างปากคลองเหนือและปากคลองใต้.....	14
2.6 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวของ สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....	31
2.7 ภาพประกอบ 3 องค์ประกอบการท่องเที่ยว.....	34
2.8 ภาพประกอบ 5 แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ.....	35
3.1 แสดงการแบ่งเขตการปกครองของเทศบาลตำบลนครชุม.....	49
3.2 แสดงการวางแผนประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย.....	50
4.1 แสดงลักษณะพื้นที่ปากคลองสวนหมาก.....	56
4.2 แสดงภาพปัจจุบันของพื้นที่ปากคลองสวนหมาก.....	57
4.3 แสดงรูปแบบการเข้าถึงพื้นที่ทางบก.....	57
4.4 แสดงลักษณะประเพณีและวัฒนธรรมพื้นถิ่น.....	58
4.5 แสดงเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตชุมชน.....	58
4.6 แสดงร้านค้า ร้านจำหน่ายของฝากของที่ระลึก.....	59
4.7 แสดงร้านอาหารอาหาร.....	60
4.8 ลานกิจกรรมนันทนาการและกีฬาในชุมชน.....	60
4.9 ที่นั่ง และศาลานั่งพักผ่อนริมทางเท้า.....	61
4.10 ทางเท้าและทางจักรยาน.....	61
5.1 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 1.....	81
5.2 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 2.....	82
5.3 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 3.....	83
5.4 แสดงรูปแบบเส้นทางสัญจร.....	85
5.5 แสดงกำหนดโซนในการวางผัง.....	86
5.6 แสดงการวางผัง.....	87
5.7 แสดงผังขยายโซนย่านการค้า.....	88
5.8 ทศนิยมภาพของโซนย่านการค้า.....	89
5.9 แสดงผังขยายโซนพื้นที่เกษตร.....	90
5.10 รูปตัดโซนพื้นที่เกษตรกรรม.....	91
5.11 แสดงผังขยายโซนพื้นที่พักอาศัย.....	92

เอกสารนี้เป็นเอกสารเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา X ละต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
5.12 ทศนิยมภาพของโซนพื้นที่พักอาศัย.....	93
5.13 แสดงผังขยายโซนพื้นที่อนุรักษ์.....	94
5.14 ทศนิยมภาพบริเวณบ้านพระไพบี.....	95
5.15 ทศนิยมภาพบริเวณหน้าวัดสว่างอารมณ์.....	95
5.16 แสดงผังขยายโซนพื้นที่นันทนาการ.....	96
5.17 ทศนิยมภาพบริเวณหน้าวัดพระบรมธาตุ.....	97
5.18 ทศนิยมภาพบริเวณสวนสาธารณะ.....	97

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การตั้งถิ่นฐานของคนไทยในอดีตจะตั้งอยู่ในพื้นที่ริมน้ำ ด้วยวิถีชีวิตของผู้คนล้วนแล้วแต่สอดคล้องกับแหล่งน้ำทั้งวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี เช่น ซึ่งจะมีน้ำเป็นองค์ประกอบเสมอแต่เมื่อเวลาผ่านไป การพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็ว และความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต ทำให้ความสำคัญของน้ำลดลง (พรชัย สุจิตต์, 2547) การพัฒนาเมืองที่ไม่ใส่ใจต่อแหล่งน้ำทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ จึงเกิดกระแส“การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)” เพื่อให้การพัฒนาที่เป็นไปอย่างรอบคอบและใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งแนวความคิดนี้ได้ถูกนำไปใช้และประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลาย รวมไปถึงเรื่องแนวความคิดเรื่อง “ภูมิทัศน์วัฒนธรรม(Cultural Landscape)” ก็ได้มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายโดยหลายหน่วยงานภายในประเทศที่ตระหนักว่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา นั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ เนื่องด้วยสภาพแวดล้อมในปัจจุบันได้ถูกทำลายลงไปอย่างมาก เพียงเพราะเราขาดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าและความสำคัญ จนมีการพัฒนาโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา ส่งผลให้เกิดความเสียหาย เสื่อมโทรมหรือสูญสลายของมรดกทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอันดีงามในที่สุด (ภาสกร คำภูแสน, 2552)

นครชุม หรือตำบลสวนหมากในอดีต มีฐานะเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมืองกำแพงเพชรมีชุมชนที่อาศัยอยู่ตามลำคลองสวนหมาก เช่น บ้านท่าเตื่อหรือโป่งน้ำร้อน แม้ในปัจจุบันมักจะเรียกบ้านนครชุมเป็นภาษาปากว่า “ปากคลอง” ซึ่งเป็นชุมชนที่มีมาตั้งแต่สมัยรัชการที่ 5 ตามบันทึกเสด็จประพาสต้น ซึ่งในปัจจุบันก็ยังคงปรากฏร่องรอยของการจัดการภูมิทัศน์และมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความรุ่งเรืองในอดีต ทั้งรูปแบบการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ริมน้ำ วิถีชีวิตในย่านการค้าเก่า รูปแบบทางสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมของอาคารบ้านเรือน และเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพื้นที่

พื้นที่บริเวณปากคลองสวนหมากซึ่งไหลลงสู่มแม่น้ำปิง เกิดการทับถมของตะกอนดินและการเปลี่ยนทิศทางการไหลของสายน้ำ ทำให้เกิดพื้นที่ดินงอกบริเวณปากคลองสวนหมาก แต่เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวยังไม่มีการใช้ประโยชน์และถูกทิ้งร้าง ยังไม่มีการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว โดยชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณหมู่บ้านปากคลองกลาง และปากคลองใต้ ซึ่งอยู่ติดกับพื้นที่ดินงอก ส่วนใหญ่จะมีการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาพดินในบริเวณนั้น และถ้าหากพื้นที่ดังกล่าวได้มีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นำกิจกรรมการเกษตรมาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ทางการเกษตรและชื่นชมทัศนียภาพที่โดดเด่นของ

ชนบท (Hall & Jenkins, 1998) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการอนุรักษ์เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทรัพยากรเกษตร และสิ่งแวดล้อม เช่น การส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรธรรมชาติ แต่มักจะไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากการผลิตที่มีรายได้ไม่มากพอที่จะสามารถจูงใจเกษตรกรได้ ดังนั้นจึงได้มีการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้กับเกษตรกร (เทศบาลนครชุม, 2555)

ปัจจุบันพื้นที่บริเวณปากคลองสวนหมากเป็นของวัดพระบรมธาตุ และทางวัดได้ใช้ประโยชน์ของพื้นที่ในการทำการเกษตรโดยการปลูกพืชฤดูเดียว เช่น ข้าวโพด และมันสำปะหลัง เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่ของพื้นที่ก็ยังถูกทิ้งให้รกร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์ใด ซึ่งทางวัดพระบรมธาตุ โดยพระราชวชิรเมธี เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุ ได้มีแผนในการปรับปรุงวัดพระบรมธาตุ รวมถึงปรับปรุงภูมิทัศน์คลองสวนหมาก โดยมีนายสนธยา คุณปลื้ม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม พร้อมด้วย น.ส. ศันสนีย์ นาคพงศ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เดินทางมาวัดพระบรมธาตุนครชุม ต.นครชุม อ.เมือง กำแพงเพชร เพื่อมาดูโครงการพัฒนาเมืองเก่านครชุม และได้มีการอนุมัติงบประมาณจากการเดินทางมาประชุม ครม.สัญจรที่จังหวัดกำแพงเพชร ในวันที่ 9 มิถุนายน 2556 แต่เนื่องจากยังขาดออกแบบภูมิทัศน์เพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ พื้นที่ดังกล่าวจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการศึกษาและออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมพื้นที่ปากคลองสวนหมาก (สำนักประชาสัมพันธ์เขต 4, 2556)

การวิจัยครั้งนี้มีความประสงค์ที่จะศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก รวมไปถึงลักษณะทางการกายภาพและพฤติกรรมการใช้พื้นที่ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ พื้นที่ปากคลองสวนหมาก ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่และรูปแบบภูมิทัศน์ปากคลองสวนหมาก ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อเสนอแนวทางการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านกายภาพ สมพล ดำรงเสถียร (2548) ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ ดังนี้

1. ศึกษาสถานที่ตั้ง
2. ศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่ในปัจจุบันจากกรอบแนวคิดข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้นำ มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณพื้นที่ปากคลองสวนหมาก โดยทำการศึกษาสถานที่ตั้ง สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่ในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมกายภาพที่สามารถมองเห็นการเกิดกิจกรรมและการใช้พื้นที่รวมทั้ง สิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอยู่อาศัย และการท่องเที่ยว รวมไปถึงข้อกำหนดและมาตรฐานของชุมชนในด้านสภาวะวิถีชีวิต ประชากร เศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาให้มีสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา และความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกับพื้นที่

1.3.2 กรอบแนวคิดที่ใช้ทำการศึกษาความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวในบริเวณพื้นที่ปากคลองสวนหมากและบริเวณโดยรอบเขตเทศบาลตำบลนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ สุรพล พยอมแย้ม (2545)

1. ศึกษาวิถีชีวิตและกิจกรรมที่เข้ามาใช้พื้นที่
2. ศึกษาการประกอบอาชีพและรายได้
3. ศึกษาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2531) ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาความต้องการของชุมชน และนักท่องเที่ยว ดังนี้

1. สิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวัง ได้แก่ สิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังที่จะเห็น ได้แก่ ภูมิทัศน์ในพื้นที่ต่างๆของประเทศไทยในลักษณะแปลกจากที่เคยเห็น
2. สิ่งที่ประชากรของเมืองคาดหวัง การคาดหวังของประชากรผู้อยู่อาศัยในเมืองนั้นอาจมีความคาดหวังทัศนะและค่านิยมที่แตกต่างไปจากนักท่องเที่ยวเล็กน้อยหรือตรงกันข้าม ประชากรพื้นถิ่นอาจมีแนวโน้มที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงที่ไม่จำเจเหมือนเดิม ต้องการการพัฒนาที่ทันสมัยแบบชาวตะวันตก ซึ่งสวนทางกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมแบบตะวันออก แต่ทั้งนี้ก็มีข้อปัญหาใหญ่เพราะค่านิยมเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายและชี้แจงให้เข้าใจง่าย จากกรอบแนวคิดในการศึกษาความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นและผู้เยี่ยมชมของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความต้องการใช้สาธารณูปโภค-สาธารณูปการเพื่อความสะดวกและส่งเสริมความเป็นอยู่รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น เหล่านี้เป็นแนวทางที่สามารถกำหนดรูปแบบ ลักษณะความต้องการของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวมีเข้ามาใช้พื้นที่นั้นๆได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องให้เกิดประสิทธิภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3.3 กรอบแนวคิดในการเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองครักษ์ส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดกำแพงเพชร (พ.ศ. 2557-2561) กองวิชาการและแผนงาน ในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรมและท่องเที่ยว
2. แนวทางการพัฒนาโครงข่ายเส้นทางคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวก
3. แนวทางการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว
4. แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบภูมิทัศน์

กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2554) กำหนดรูปแบบการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว มีเกณฑ์ในการกำหนด ดังนี้

1. ตำแหน่งที่ตั้งและการเข้าถึง หมายถึง ระยะทางและความใกล้เคียงจากชุมชน ถนนสายหลักที่เข้าถึง ความสะดวกสบายในการเข้าถึง เกณฑ์ในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งนี้จะช่วยกำหนดประเภทของการพัฒนาต่อไปว่าจะเป็นการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวประเภทเข้าไปเย็นกลับ (Day - Trip) หรือการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวประเภทค้างคืน (Overnight - Trip) หรือเป็นไปได้ทั้งสองรูปแบบ

2. คุณสมบัติของแหล่งน้ำ ทั้งในด้านความสวยงาม ความเป็นเอกลักษณ์ ผลกระทบกับสภาพธรรมชาติ พืชพรรณและสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่เดิม นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติที่เอื้อให้เกิดความหลากหลายของกิจกรรมและช่วงเวลาของการเกิดกิจกรรม อาจจะได้ตลอดทั้งปีหรือบางช่วงตามแต่สภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศในบริเวณนั้นจะอำนวย

3. การใช้งานเดิม ควรพิจารณาว่าจะเกิดความขัดแย้งกับการพัฒนาหรือไม่ หรือจะต้องการระยะถอยร่นจากกิจกรรมเดิมมากน้อยเพียงใด ตัวอย่างการใช้งานเดิม เช่น การชลประทาน การเพาะสัตว์น้ำ เป็นต้น ซึ่งอาจขัดแย้งกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) พิจารณาจากปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน ได้แก่ ขนาดของแหล่งน้ำ ขนาดของพื้นที่บริเวณชายน้ำทั้งหมดที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปใช้ได้ ความละเอียดอ่อนของพื้นที่ในแง่ของการอนุรักษ์พื้นดิน น้ำ ป่าไม้ หรือสัตว์ที่อยู่ตามธรรมชาติ ว่าสมควรหรือไม่ที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้สถานที่นั้น

5. แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆที่อยู่ข้างเคียง ซึ่งจะทำได้แหล่งน้ำนั้นมีกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นอยู่ในเครือข่ายของการท่องเที่ยว หรือเป็นจุดศูนย์กลางของการท่องเที่ยว และหากแหล่งน้ำนั้นอยู่ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น จะทำให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ยาก นอกจากว่าแหล่งน้ำนั้นจะมีคุณสมบัติที่เด่นชัดจริงๆ

จากกรอบแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยได้นำหลักการที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อเสนอแนวทางในการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดการส่งเสริมกิจกรรมที่มีอยู่แล้ว และแนวคิด

ปรับปรุงภูมิทัศน์และอนุรักษ์อาคารบ้านเรือนที่มีสถาปัตยกรรมในอดีต โดยศึกษาแนวทางในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เพื่อท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. แนวทางการพัฒนาโครงข่ายเส้นทางคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวก
3. แนวทางการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว
4. แนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์วัฒนธรรมโดยรอบพื้นที่

1.4 ขอบเขตในการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ปากคลองคลองสวนหมาก บริเวณหมู่ที่ 3 ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

ภาพที่ 1.1 พื้นที่ปากคลองสวนหมาก

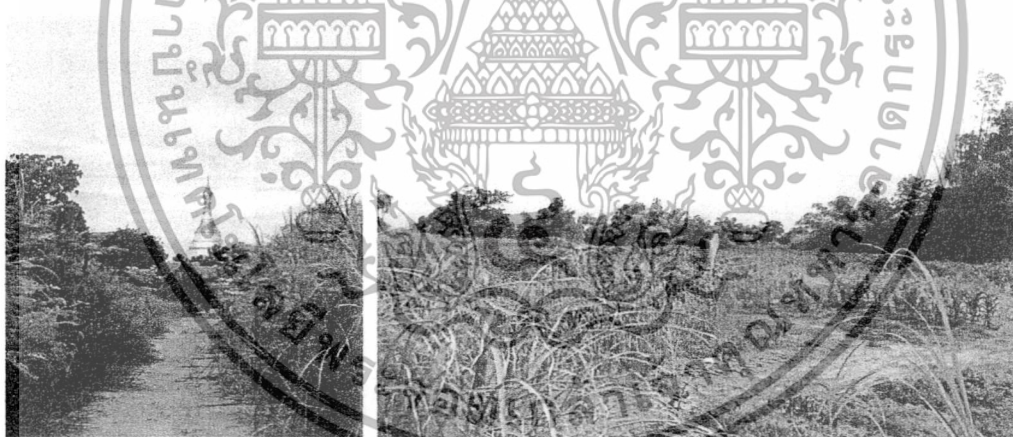
ที่มา : Google map วันที่ 16 สิงหาคม 2556

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 1.2 ถ่ายทางอากาศชุมชนริมคลองสวนหมาก

ที่มา : http://www.m-culture.in.th/moc_new/album/91006/ วันที่ 16 สิงหาคม 2556

ภาพที่ 1.3 และ 1.4 ถ่ายพื้นที่ดินงอกปากคลองสวนหมาก

ที่มา : การลงสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย วันที่ 21 กรกฎาคม 2556

1.4.2 ช่วงเวลาในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประวัติความเป็นมา ลักษณะทางภูมิศาสตร์ การเชื่อมต่อกับบริเวณโดยรอบ ของพื้นที่ปากคลองสวนหมาก การเก็บแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลรวม 4 เดือน ระหว่างเดือน มกราคม ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2557

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.4.3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นประชาชนในท้องถิ่น/เจ้าหน้าที่ภาครัฐ/ ผู้ประกอบการ ภาคเอกชน และนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเทศบาลตำบลนครชุมและพื้นที่ใกล้เคียง จังหวัดกำแพงเพชร

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยและการศึกษาความหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) หมายความว่า พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ประกอบด้วยแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ อันมีความเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาทางประวัติศาสตร์และคุณค่าทางด้านความงาม ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงต้นกำเนิดและพัฒนาการของสังคมหนึ่งๆ ผ่านลักษณะทางกายภาพและการใช้งานของพื้นที่
2. กระบวนการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Management Process of Cultural Landscape) หมายความว่า การดำเนินงานตามขั้นตอนและวิธีการอย่างมีระเบียบแบบแผน ได้แก่ การจัดการข้อมูล การแปลความหมายข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการดำเนินงานเกี่ยวกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ประกอบด้วยแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติอันมีความเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าทางด้านความงาม ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงต้นกำเนิดและพัฒนาการของสังคมหนึ่งๆผ่านลักษณะทางกายภาพและการใช้งานของพื้นที่
3. การออกแบบ หมายถึง การถ่ายทอดรูปแบบจากความคิดออกมาเป็นผลงาน ที่ผู้อื่นสามารถมองเห็น รับรู้ หรือสัมผัสได้ เพื่อให้มีความเข้าใจผลงานร่วมกัน แบบที่คิดออกมาอาจเป็นสิ่งที่เป็นไปได้จริง หรือแบบที่เป็นลักษณะนามธรรมก็ได้
4. สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม (Cultural Environment) หมายความว่าพื้นที่หรือบริเวณทางภูมิศาสตร์สะท้อนและบอกเล่าเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องทางประวัติศาสตร์และการพัฒนาทางสังคมของมนุษย์ อันมีคุณค่าทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่โดยรวมมากกว่าสถานที่จุดเดียว จึงสามารถสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนโดยทั่วไปได้
5. ย่านปากคลองสวนหมาก หมายถึง บริเวณที่ผู้คนอาศัยอยู่ริมสองฝั่งคลองสวนหมาก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่คลองสวนหมากไหลบรรจบกับแม่น้ำปิง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำแนวทางในการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไปใช้ในการปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ ตามแผนโครงการพัฒนาเมืองเก่านครชุมของรัฐบาล
2. พัฒนาพื้นที่ปากคลองสวนหมากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ในจังหวัดกำแพงเพชร และสามารถเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชรอีกทางหนึ่ง
3. ทราบถึงแนวทางเพื่อการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมในพื้นที่ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อันนำไปสู่แนวทางในการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
4. นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองเก่านครชุมได้โดยรูปแบบการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยศึกษาในเรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1 สภาพทั่วไปในปัจจุบันโดยรวมของพื้นที่ที่ทำการศึกษา
- 2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม
- 2.3 แนวคิดในการออกแบบภูมิทัศน์ริมน้ำ
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 สภาพทั่วไปในปัจจุบันโดยรวมของพื้นที่ที่ทำการศึกษา

คลองสวนหมากมีต้นกำเนิดจากลำน้ำสายเล็กๆที่ไหลจากทิวเขาทางด้านทิศตะวันตกของจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ เขาขุนลาน เขาใหญ่ เขาขุนคลองสวนหมาก เขาขาแข้ง เขาขุนแม่ละมุน เขาแม่กระสา เขาผาผึ้งเขาตะบะ เขาอีซ่อม เขาตาตรูปไข่ เขาเตาดำ เขาฝั่งใหญ่ เขาปางมะโอเขาปางจะเล ดอยปางสูง และเขาอีโละโละ ไหลผ่านตำบลคลองน้ำไหล ตำบลโป่งน้ำร้อนตำบลสักงาม อำเภอคลองลาน ตำบลนาบ่อคำ ตำบลท่าขุนรุม ไหลมาบรรจบแม่น้ำปิง ณ บ้านปากคลองสวนหมาก ตำบลนครชุม อำเภอเมือง ฯ มีพื้นที่รับน้ำประมาณ ๑,๐๙๕ ตารางกิโลเมตร ลำน้ำแห่งนี้มีน้ำไหลตลอดปี บริเวณปลายลุ่มน้ำเป็นที่ราบ มีน้ำหลากในฤดูฝนและมีน้ำท่วมทุกปี คลองแห่งนี้ประวัติศาสตร์มีความเป็นมายาวนานดัง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยากำแพง(เถื่อน) ขณะที่มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาสุวรรคโลกไปราชการทัพที่เวียงจันทน์มีความชอบได้รับพระราชทาน ขวาลาว ๑๐๐ ครอบครัว ให้มาตั้งถิ่นฐาน ณ คลองสวนหมาก ปัจจุบันคือตำบลนครชุม คลองสวนหมากสำคัญมากต่อวิถีชีวิตของชาวชุมชนคลองสวนหมากในอดีต เป็นแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค คมนาคม ขนส่งสารพัด ทั้งสัมผัสลูกไม้ หม้อไห ข้าว ถลือ ไปจนกระทั่ง ซุงไม้สัก ของชุมชนสองฝากฝั่งคลอง เรียกได้ว่าตั้งแต่เกิดจนตาย เกี่ยวพันกับคลองสวนหมาก ปัจจุบันบทบาทของคลองสวนหมากกับวิถีชีวิตชาวคลองสวนหมาก ก็ลดน้อยลงตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม, 2554)

นครชุม หรือตำบลสวนหมากในอดีต มีฐานะเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมืองกำแพงเพชรมีชุมชนที่อาศัยอยู่ตามลำคลองสวนหมาก เช่น บ้านท่าเตื่อหรือโป่งน้ำร้อน แม้ในปัจจุบันมักจะเรียกบ้านนครชุมเป็นภาษาปากว่า “ปากคลอง” และชาวบ้านคลองนิคมเรียกหมู่บ้านของตนเป็น 3 พื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทั้งๆที่ระยะทางจากปากคลองสวนหมากมาถึงวัดพระบรมธาตุมีเพียงประมาณ 2 กิโลเมตร เท่านั้น เหตุผลในการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 กลุ่มอาจเป็นด้วยเหตุผล ดังนี้

กลุ่มชาวเวียงจันทน์รุ่นที่เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกกวาดต้อนลงมาเป็นเชลยด้วยนั้นแม้ส่วนรวมจะเรียกว่า ชาวเวียงจันทน์เหมือนกัน แต่ก็มีการตีประเพณีและความถนัดในการประกอบอาชีพไม่เหมือนกันเลยทีเดียว มีอิสระที่จะประกอบอาชีพและเลือกที่อยู่อาศัย จึงตั้งบ้านเรือนอยู่ในกลุ่มเดียวกันจึงมีชื่อเรียกว่า ปากคลองเหนือ ปากคลองกลางและปากคลองใต้

ปากคลองเหนือ คือบริเวณวัดสว่างอารมณ์ไปจนถึงที่ตั้งโรงเรียนบ้านนครชุมเป็นกลุ่มคนไทยที่แยกไปจาก ชุมชนในตัวเมืองกำแพงเพชรลักษณะของกลุ่มชนนี้ ชอบศึกษาเล่าเรียนและทำการค้าขายนิยมนุ่งผ้าโจง กระเบน ปัจจุบันคือหมู่ที่ 5 ตำบลนครชุม ชาวบ้านปากคลองเหนือคนพื้นถิ่นเดิมเป็นคนไทย มอญ กะเหรี่ยง ชาวเขาเข้ามาอยู่อาศัย

ปากคลองกลาง คือบริเวณโรงเรียนบ้านนครชุมไปถึงคูเมืองโบราณก่อนถึงวัดพระบรมธาตุเมื่อมีถนนเจริญ แล้วจะสังเกตได้จากพื้นที่ต่างระดับคือส่วนที่เป็นถนนจะสูงกว่าบ้านเรือนเดิมที่สร้างอยู่บริเวณที่เป็นคูเมือง ชนกลุ่มนี้นิยมประกอบอาชีพทำไร่ผักไร่ยาสูบ ทนึ่งนิยมนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อแขนกระบอกแบบชาว เวียงจันทน์ปัจจุบันคือหมู่ที่ 4 ตำบลนครชุม ชาวปากคลองกลางดั้งเดิม คือผู้ที่อพยพมาจากเวียงจันทน์

ปากคลองใต้ คือบริเวณจากแนวคูเมืองถึงวัดพระบรมธาตุ ชนกลุ่มนี้ประกอบอาชีพและแต่งกายคล้ายคลึงกับกลุ่มปากคลองกลางแต่การพูดจาจะแปร่งออกไปจากกลุ่มอื่นมากเป็นสำเนียงแบบชาวเวียงจันทน์ เช่น ทำงานว่า “เฮ็ดเวียก” เป็นต้น ปัจจุบันคือ หมู่ที่ 3 ตำบลนครชุมปัจจุบันการแบ่งกลุ่มเกือบจะเลือนหายไปแล้ว จึงเรียกรวมกันว่า “บ้านนครชุม” ตามชื่อเมืองทางประวัติศาสตร์ ประชาชนพื้นถิ่นคือผู้ที่อพยพย้ายมาจาก ลานดอกไม้ หนองปลิง และจังหวัดสุโขทัย (เทศบาลนครชุม, 2555)

ปัจจุบันพื้นที่ดินงอกได้ถูกพัฒนาเป็น ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โครงการผักปลอดสารพิษ บริเวณพื้นที่ด้านหน้าวัดพระบรมธาตุ หมู่ที่ 3 ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พระราชวชิรเมธี รองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุ ได้เปิดเผยว่า ทางวัดพระบรมธาตุได้จัดโครงการส่งเสริมการปลูกผักกางมุ้ง โดยมีวัตถุประสงค์หลักก็คือการผลิตพืชผักที่ปลอดสารพิษ ซึ่งหลายคนบอกว่าต้นทุนในการปลูกผักแบบนี้ใช้ต้นทุนในการผลิตสูงจะไม่คุ้มกับการลงทุน การปลูกผักแบบอินทรีย์ที่ไม่ใช้สารเคมีทุกชนิดแม้กระทั่งปุ๋ยเคมียิ่งจะมีความยุ่งยากขึ้นไปอีก อย่างไรก็ตามการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกผักด้วยวิธีการใดก็ตามที่จะทำให้มีการใช้สารปราบศัตรูพืชน้อยที่สุดและมีพิษตกค้างในผักน้อยที่สุดหรือไม่มีพิษตกค้างเลย ถึงเวลาแล้วเป็นเรื่องที่รัฐควรจะให้การสนับสนุนและรณรงค์กันอย่างจริงจัง ในระยะเริ่มต้นควรใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นโครงสร้างก่อน โดยใช้เสาเข็มไม้ไผ่เศษไม้ต่างๆ ที่พอจะหาได้แล้วใช้ไม้ตอกยึดเพื่อความแข็งแรง ส่วนมุ้งตาข่ายควรเลือกใช้สีขาวเย็บเรียบร้อยและแน่นหนา ซึ่งในปัจจุบันประชาชนนั้นได้หันมาใส่ใจในเรื่องของการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ ดังนั้นผักปลอดสารพิษจึงนับว่าเป็นทางเลือกหนึ่งในการนำมาประกอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาหารอย่างแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันหลายชื่อ ซึ่งทางวัดพระบรมธาตุ ได้นำผักที่ได้มาเป็น ส่วนประกอบอาหารถวายเป็นภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ สามเณร อย่างได้ผลมาก จึงได้เปิดเป็นศูนย์ เรียนรู้เป็นวิทยาทานให้กับหน่วยงานต่างๆที่สนใจในการปลูกผักกางมุ้ง อย่างเช่น ผักกางมุ้ง ผัก โรงเรียน ผักอนามัยหรือการปลูกผักในมุ้งตาข่าย (สำนักประชาสัมพันธ์เขต 4, 2556)

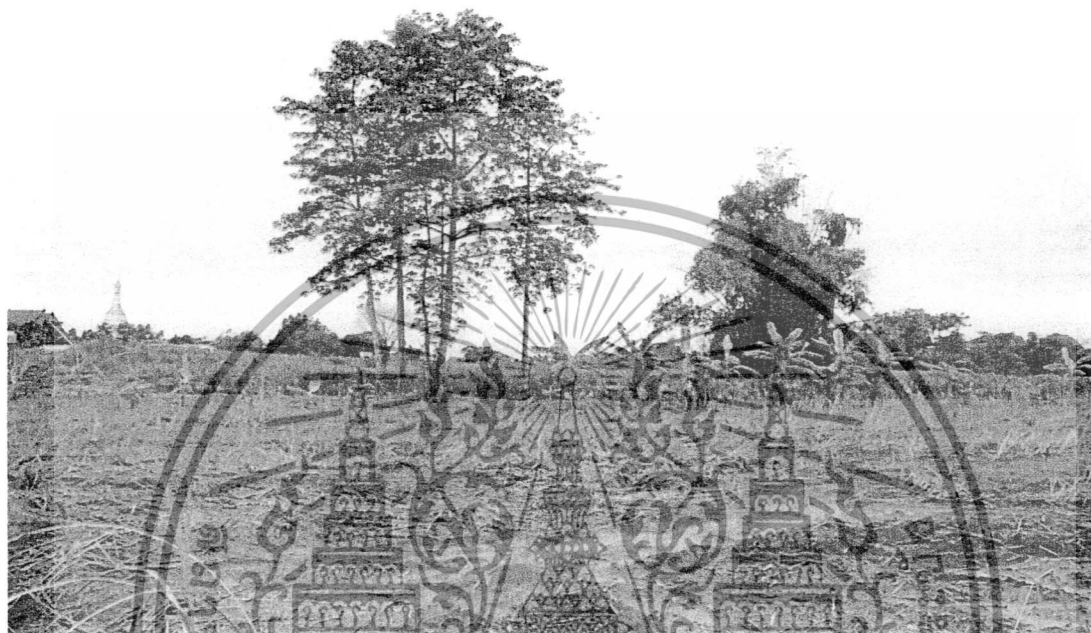
ภาพที่ 2.1 ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โครงการผักปลอดสารพิษ

ที่มา : การลงสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย วันที่ 21 กรกฎาคม 2556

ซึ่งพระราชวชิรเมธี รองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุ ได้ศึกษา ดูงานและได้รับคำแนะนำจากสำนักงานปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.) กำแพงเพชร กับการปลูกผักปลอดสารพิษ โดยระบบกางมุ้งซึ่งเป็นวิธีการแบบใหม่ หลังกลับมาจากศึกษาดูงานแล้วก็มาปรึกษาในเรื่องของ โครงการดังกล่าว จากนั้นได้ร่วมกับชาวบ้านในระแวกวัดตั้งกลุ่มดังกล่าวโดยได้ระดมทุนกันจัดสร้างมุ้ง ในแปลงปลูก ส่วนทาง (ส.ป.ก.) นั้นสนับสนุนให้ความรู้ในด้านทางวิชาการและสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้อาศัยเงินของเงินทุนนั้นทาง (ส.ป.ก.) ยังไม่มีงบประมาณให้และมาถึงในขณะนี้ โครงการปลูกผักปลอดสารพิษโดยระบบกางมุ้งของวัดพระบรมธาตุ นครชุม ได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากเพราะว่ามีพุทธศาสนิกชนหลายๆฝ่ายคอยเป็นที่เลี้ยงเกี่ยวกับด้านโครงสร้างทางด้านการเกษตรโดยเป็นคนคำนวณโครงสร้างต่างๆ เกี่ยวกับการเกษตรโดยไม่ได้คิดค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งเสียสละเวลาในวันเสาร์-อาทิตย์มาอุทิศตนช่วยเหลือจนสำเร็จขึ้นมาในทุกวันนี้ และส่วนด้าน

การตลาดรองรับนั้นหลังที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการปรุงภัตตาหารให้กับพระภิกษุสงฆ์ สามเณรแล้ว ยังได้ เอกสารเป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ให้สมาชิกนำมาจำหน่ายได้โดยจัดตลาดให้ที่บริเวณด้านหน้าวัด ซึ่งเป็นที่สนใจกันมาก พร้อมทั้งทำให้สุขภาพของตนเองและสมาชิกดีขึ้น ส่วนผู้บริโภคนั้นก็จะได้รับประทานของดีและมีประโยชน์ปลอดจากสารพิษ (สำนักประชาสัมพันธ์เขต 4, 2556)

ภาพที่ 2.2 บริเวณพื้นที่ดินนอกปากคลองสวนหมากซึ่งมีการปลูกกล้วยและข้าวโพด
ที่มา : การลงสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย วันที่ 21 กรกฎาคม 2556

นอกจากนี้ยังมีการสาธิต กระบวนการสร้างบ้านดิน ในบริเวณศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีคุณชูชาติ ไยสูง ผู้เชี่ยวชาญเรื่องบ้านดิน คอยให้ความรู้ผู้ที่สนใจ

จากพื้นที่บริเวณหมู่ที่ 3 มีศูนย์การทำพระเครื่อง ซึ่งเป็นของขึ้นชื่อของจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งพระเครื่องเหล่านี้เป็นพระดินเผา โดยดินที่นำมาใช้ทำเป็นพระเครื่องก็คือดินในบริเวณริมคลองสวนหมากนั่นเอง โดยคุณสมหมาย พยอม ผู้เชี่ยวชาญในการทำพระเครื่องได้กล่าวในระหว่างการศึกษาดูงาน

พื้นที่บริเวณหน้าวัดแต่เดิมนั้นจะหันหน้าไปทางแม่น้ำปิง ซึ่งตรงกับปากคลองสวนหมากพอดี และตรงนั้นจะเป็นเว้าขนาดใหญ่ ในหน้าน้ำจะมีน้ำท่วมมาถึงบริเวณหน้าวัด ส่วนในหน้าแล้ง บริเวณปากคลองจะกลายเป็นหาดทรายขนาดใหญ่ แต่เมื่อภายหลังจากการขุดลอกคลองสวนหมากใหม่ และมีการเปลี่ยนทิศทางการไหลของคลองทำให้การไหลและปริมาณน้ำในคลองสวนหมากเปลี่ยนแปลงไป (ธีระวัฒน์ แสนคำ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการที่สายน้ำเปลี่ยนทิศทางการไหลทำให้เกาะกลางน้ำที่อยู่ระหว่างแม่น้ำปิงและคลองสวนหมากมีพื้นที่กว้างขึ้น โดยคนที่อยู่บนเกาะส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งปลูกยาสูบ มะพร้าว มาตั้งแต่ในอดีต (คุณสมภพ ยศปัญญา) ซึ่งในอดีตเกาะกลางน้ำแห่งนี้จะใช้เป็นพื้นที่ในการฝังศพคนตาย ในช่วงที่มีโรคระบาด (คุณลุงสมนึก) ทางเทศบาลนครชุมได้มีการขุดลอกคลองเพิ่มเติมเพื่อทำถนนริมคลองทั้งสองฝั่ง และยังมีโครงการที่จะพัฒนาพื้นที่เกาะให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร (คุณไพฑูรย์ ใจผ่อง)

วัดพระบรมธาตุ นครชุมเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เป็นวัดเก่าแก่อยู่คู่มืองกำแพงเพชรมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภายในมีศาสนสถานที่สำคัญหลายอย่าง เช่น พระบรมธาตุเจดีย์ภายในบรรจุพระสารีริกธาตุ 9 องค์, ต้นศรีมหาโพธิ์ขนาดใหญ่ที่พระยาสิทธิเทพทรงปลูกไว้, พระอุโบสถหลังเก่า, พระวิหารพระนอน, ศาลาเรือนไทย นอกจากนี้ยังมีศาลาการเปรียญที่ใช้เป็นศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน เพื่อให้เป็นแหล่งความรู้แก่ชุมชนอีกด้วย

ภาพที่ 2.3 บริเวณพื้นที่ปากคลองเหนือที่มีการขุดลอกคลองให้ลึกขึ้น

ที่มา : การลงสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย วันที่ 21 กรกฎาคม 2556

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.4 บริเวณพื้นที่ปากคลองใต้ที่ต้นเขน
ที่มา : การลงสำรวจพื้นที่ของผอ.ฉวย (วันที่ 21 กรกฎาคม 2556)

ภาพที่ 2.5 ภาพถ่ายทางอากาศทางแยกระหว่างปากคลองเหนือและปากคลองใต้

ที่มา : http://www.m-culture.in.th/moc_new/album/91006/ (วันที่ 16 สิงหาคม 2556)
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ของกรมศิลปากรและมิอาจเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากกรมศิลปากร
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สภาพพื้นที่ปากคลองสวนหมากจากบทประพันธ์เรื่องทุ่งมหาธาต บ้านคลองสวนหมากชุมชนน้อยๆ แห่งหนึ่งในชนบท ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำคลองสวนหมากและแม่น้ำปิงซึ่งเปิดเป็นจุดที่คลองสวนหมากไหลมาบรรจบกับแม่น้ำปิง เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรนานาชนิดเหมาะที่ผู้คนจะตั้งหลักแหล่งทำมาหากิน... ชุมชนชนบทแห่งนี้ บ้านคลองสวนหมากคือ เมืองนครชุม หรือนครพระชุมโบราณ ที่เคยรุ่งเรืองมาแล้วในสมัยโบราณ สมัยสุโขทัย มีมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษเหลือไว้ให้คนรุ่นหลังภาคภูมิใจเป็นอันมาก นับตั้งแต่กำแพงเมืองทุ่งเศรษฐี เจดีย์ วิหารโบราณสถานต่างๆ (ศูนย์การเรียนรู้การสอนภาษาไทย จังหวัดกำแพงเพชร, 2545)

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม

เพื่อทำความเข้าใจความหมาย ทฤษฎี และแนวคิดที่มีความเกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม รวมถึงกรอบแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2.2.1 ความหมายของภูมิทัศน์วัฒนธรรม

ภูมิทัศน์วัฒนธรรม หรือ Cultural Landscape เป็นแนวความคิดในการจำกัดความของมรดกวัฒนธรรมประเภทหนึ่งซึ่งเป็นพัฒนาการของการบูรณาการระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรมสำหรับประเทศไทยแนวความคิดเรื่องภูมิทัศน์วัฒนธรรมเป็นที่แพร่หลายอย่างมากในระยะหลายปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าหลายหน่วยงานได้เริ่มมีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม เช่น ในปี พ.ศ. 2549 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ได้ดำเนินโครงการสำรวจภูมิทัศน์วัฒนธรรม และการประชุมเชิงปฏิบัติการแนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมในพื้นที่นำร่อง 12 จังหวัด ในขณะเดียวกัน สถาบันการศึกษา เช่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรก็ได้ทำการศึกษาวิจัยและตีพิมพ์หนังสือแนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมโดยได้รับการสนับสนุนจาก สวช. แม้กระนั้นก็ตาม จากสถานการณ์ในปัจจุบันของการบริหารจัดการ หรือ การอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรม ก็ยังมีคำถามและมีความสับสนในประเด็นที่ว่า “ภูมิทัศน์วัฒนธรรม คือ อะไร” (หทัยา สิริพัฒนากุล, 2550)

“ภูมิทัศน์วัฒนธรรม” มีที่มาจากคำ 4 คำรวมกัน

“ภูมิ” (นาม) หมายถึง ดิน

“ทัศน์” (นาม) หมายถึง ความเห็น การเห็น เครื่องรับรู้ สิ่งที่เห็น การแสดง

ดังนั้น “ภูมิทัศน์” หมายถึง การรับรู้สภาพแวดล้อมภูมิประเทศทั้งที่ปรากฏตามจริง และภาพลักษณ์ ในจิตใจที่รู้สึกได้

“วัฒน” หมายถึง ความเจริญ ความงอกงาม

“ธรรม” หมายถึง คำประกอบท้ายคำที่เป็นนามธรรม เมื่อประกอบแล้วมีความหมายไม่ต่างไปจากคำศัพท์เดิม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังนั้น “วัฒนธรรม” หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ทำขึ้น สร้างขึ้น คิดขึ้น เพื่อใช้ในการดำรงอยู่ สืบทอด และพัฒนาสังคมของตนเอง แสดงถึงความเจริญงอกงามของสังคมมนุษย์ เป็นประโยชน์ทั้งทางกาย เช่น การบริโภค การใช้สอย หรือประโยชน์ทางใจ เช่น การชมสิ่งที่เจริญตา เจริญใจ สอดคล้องกับการแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ส่วนคือ “ทางรูปธรรม” ได้แก่ บ้านเรือน ศาสนสถาน การแต่งกาย อาหาร หัตถกรรม งานศิลปะ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม งานฝีมือ การใช้เวลาว่าง การพักผ่อน และการสนทนาการ และ “ทางนามธรรม” ได้แก่ คติความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา วรรณคดี สภาพครอบครัว การเมือง การปกครอง การศึกษา ศาสนา สาธารณสุข

ดังนั้น ภูมิทัศน์วัฒนธรรม ก็คือทุกสิ่งทุกอย่างทั้งทางรูปธรรมและนามธรรมอันเป็นสิ่งที่ผู้คนในกลุ่มยึดถือร่วมกัน (ค่านิยม) และได้กระทำต่อสภาพแวดล้อมภูมิประเทศ เพื่อสร้างความเจริญงอกงาม และพัฒนาสังคมของมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549)

นอกจากนั้นแล้ว นักภูมิศาสตร์ยังได้ให้ความหมายของภูมิทัศน์วัฒนธรรมไว้ว่า เป็นร่องรอยและหลักฐานการเปลี่ยนแปลงผืนแผ่นดิน พื้นที่ภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมโดยมนุษย์ จากกิจกรรมตามวิถีชีวิตของชุมชนหรือชาติพันธุ์นั้น ซึ่งแสดงออกในลักษณะรูปธรรมและนามธรรม อันได้เรียนรู้และถ่ายทอดสิ่งสมกับมาอย่างยาวนาน เป็นพัฒนาการตั้งแต่บรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลาน อาทิ การสร้างบ้านเรือนพักอาศัย สิ่งก่อสร้าง สถาปัตยกรรมต่างๆ ถนนหนทาง พื้นที่เกษตรกรรมและชุมชน อันเป็นสิ่งที่จับต้องได้ และรวมทั้งสิ่งที่จับต้องไม่ได้คือ บรรยากาศที่รับรู้ได้เป็นจินตภาพเฉพาะของชุมชนแห่งนั้น โดยอาจจะเรียกว่าเป็นบุคคลิกของพื้นที่นั้น (เอกลักษณ์) อันรับรู้ได้จากภาพที่เห็น เสียงที่ได้ยิน กลิ่นที่ได้รับ และวิถีชีวิตของผู้คนที่อยู่แห่งนั้น

โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมได้ให้คำจำกัดความภูมิทัศน์วัฒนธรรมไว้ว่าเป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ประกอบด้วยแหล่งทรัพยากร ทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ อันมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าด้านความงาม ภูมิทัศน์วัฒนธรรมวัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงต้นกำเนิดและนิยามข้างต้นได้สอดคล้องกับความหมายของคำว่า “สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (Cultural Environment)” ซึ่งโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมได้อธิบายไว้ว่า เป็นพื้นที่หรือบริเวรทางภูมิศาสตร์ที่สะท้อนและบอกเล่าเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์และพัฒนาการของสังคมของมนุษย์ อันมีคุณค่าทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าของพื้นที่โดยรวมมากกว่าสถานที่จุดเดียว จึงสามารถสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนโดยทั่วไปได้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549)

2.2.2 การจำแนกประเภทของภูมิทัศน์วัฒนธรรม

การแบ่งประเภทภูมิทัศน์วัฒนธรรมตามความมากน้อยหรือระดับที่มนุษย์เข้าไปเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือสภาพธรรมชาติ สภาพภูมิศาสตร์เดิม เพื่อพัฒนาการของสังคมจะแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ภูมิทัศน์ที่ได้รับการจัดการ (Managed Landscape) ได้แก่ พุ่มหญ้าเลี้ยงสัตว์ พาร์ม ปศุสัตว์ ป่าปลูก บ้าน เกียงนา ฯลฯ

2. ภูมิทัศน์เกษตรกรรม (Cultivated Landscape) ได้แก่

- เกษตรกรรมแบบดั้งเดิม พุงนา พุงหญ้า ไร่บุกเบิกมีสภาพธรรมชาติป่าเดิมหลงเหลืออยู่มาก
- เกษตรกรรมผสมแบบดั้งเดิม และแบบสมัยใหม่ เริ่มปลูกพืชพรรณชนิดเดียว เป็นจำนวนมากมากกว่าการปลูกพืชหลายชนิดปะปนกัน มีสภาพธรรมชาติเดิมหลงเหลืออยู่
- เกษตรกรรมแบบสมัยใหม่ ปลูกพืชพันธุ์เดียวเกือบทั้งพื้นที่ สภาพธรรมชาติเดิมหลงเหลืออยู่น้อย

3. ภูมิทัศน์รอบนอกศูนย์กลางเมือง (Suburban Landscape) ได้แก่ เมืองขนาดเล็ก ที่ พักอาศัย ร้านค้า ไร่สวน พื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่ธรรมชาติ

4. ภูมิทัศน์ในเมือง (Urban Landscape) ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่มีสิ่งก่อสร้างอาคารหนาแน่น มีสวนสาธารณะเป็นสภาพแวดล้อมแบบธรรมชาติที่สร้างขึ้น

การแบ่งประเภทตามวิชาการด้านอนุรักษ์ภูมิทัศน์ (Landscape Conservation) หรือภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ (Historic Landscape) ซึ่งได้แบ่งประเภทภูมิทัศน์ออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. ภูมิทัศน์ธรรมชาติ (ตามสภาพเดิมของธรรมชาติ) จำแนกเป็น 2 ส่วนคือ คือ

- ภูมิทัศน์ทางโบราณคดี (Archaeological Landscape) ได้แก่ ร่องรอยของ มนุษย์โบราณ ป้อมปราการ เมืองโบราณ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณ แหล่งพืชพรรณและการเพาะปลูกแบบดั้งเดิม ฯลฯ
- ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ (Historic Landscape) ได้แก่ สนามรบ ชุมชนเมือง พื้นที่อุตสาหกรรม โรงสี อ่างเก็บน้ำ คลองดั้งเดิม ฯลฯ

2. สวนสาธารณะ สวนสวยงาม ได้แก่ สวน สะพาน คันดิน พื้นที่เพาะปลูก บ้านพักตากอากาศ มุมมอง จุดชมวิว พื้นที่ชายทะเล

ดังนั้น จึงอาจแบ่งประเภทภูมิทัศน์วัฒนธรรมตามหลักวิชาการอนุรักษ์ได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ภูมิทัศน์ที่ดัดแปลงสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาการของสังคม ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการตั้งถิ่นฐาน การสร้างเมือง ชุมชนและสังคม
2. ภูมิทัศน์ที่จัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นพื้นที่ที่มีความสวยงาม คำนึงถึงสุนทรียภาพ เป็นสวนที่พักผ่อนหย่อนใจ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549)

นักมานุษยวิทยา ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งอาจนำมาใช้แบ่งประเภทภูมิทัศน์วัฒนธรรม เป็น 2 ประเภท คือ

1. รูปธรรม เช่น บ้านเรือน ศาสนสถาน การตั้งถิ่นฐาน ลักษณะของชุมชน ลักษณะทางกายภาพ และพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงเพื่อการดำรงอยู่ของชุมชนแต่ละสังคม

2. นามธรรม เช่น คติความเชื่อ ประเพณี หรือความคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำต่อเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาของเอกสารอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนเพื่อการดำรงอยู่ของสังคม

การแบ่งประเภทภูมิทัศน์วัฒนธรรมตามความเข้มข้นของการจัดการของมนุษย์ที่มีต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ชุมชนที่มีภูมิทัศน์นำวัฒนธรรม
2. ชุมชนที่มีลักษณะเด่นร่วมกันทั้งภูมิทัศน์และวัฒนธรรม
3. ชุมชนที่มีวัฒนธรรมนำภูมิทัศน์

ในอดีตก่อนจะมีการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ภูมิลักษณะของพื้นที่เป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งอิทธิพลต่อการเลือกตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ หากพื้นที่นั้นๆ มีความเหมาะสมในการตั้งถิ่นฐาน เช่น มีแหล่งน้ำจืด และมีพื้นที่เพาะปลูกเพียงพอสำหรับชุมชนและการขยายตัวที่จะมีขึ้น หรือเป็นตำแหน่งที่สามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นๆ ได้โดยสะดวกเหมาะสมแก่การค้าขาย สาเหตุต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นปัจจัยให้มีการตั้งบ้านเมืองขึ้น (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2548)

ระยะภูมิทัศน์นำวัฒนธรรม นับจากเมื่อมีการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในพื้นที่นั้นๆ คำว่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมจึงได้ก่อรูปขึ้น สำหรับระยะแรกเริ่มของการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ยังมีข้อจำกัดในด้านต่างๆ ทั้งในแง่ของแรงงาน ความรู้ และเทคโนโลยี ดังนั้น มนุษย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับระบบนิเวศในพื้นที่นั้น ทั้งในเรื่องการตั้งถิ่นฐาน และกิจกรรมการยังชีพ การตั้งถิ่นฐานในระยะนี้ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจะเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิต จึงจัดได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่เป็น “ภูมิทัศน์นำวัฒนธรรม” หรือเรียกได้ว่าเป็น “ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบบชนบท” หรือ “ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบบพื้นถิ่น” ซึ่งลักษณะที่โดดเด่นคือ การดำเนินชีวิตใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อม มีระบบเครือญาติที่เข้มแข็ง เคารพสิ่งศักดิ์เหนือธรรมชาติ

ระยะลักษณะเด่นร่วมกัน เมื่อกาลเวลาผ่านไป หากพื้นที่ตรงนั้นยังเหมาะกับการอยู่อาศัยของมนุษย์ ชุมชนมีพัฒนาการมากขึ้นทั้งในแง่ของทรัพยากร แรงงาน ความรู้ และเทคโนโลยี ช่วงนี้จึงต้องมีการปรับภูมิทัศน์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม คุณค่าของระบบนิเวศเดิมยังไม่ได้ละทิ้งไปเสียทีเดียว ระยะนี้จึงอยู่ในช่วงที่มีลักษณะเด่นร่วมกัน หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็น “ภูมิทัศน์กึ่งเมืองกึ่งชนบท”

ระยะวัฒนธรรมนำภูมิทัศน์ เมื่อชุมชนมีการขยายตัวมากและสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น ประกอบกับมนุษย์มีความรู้และเทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหาต่างๆ จึงมีความพยายามจะเอาชนะธรรมชาติแวดล้อมที่มีอยู่เดิม จัดได้ว่าเป็นช่วงที่เป็น “ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมือง” (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2548)

สำหรับภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบบวัฒนธรรมนำภูมิทัศน์ หรือภูมิทัศน์เมืองนั้นมักจะเกี่ยวข้องกับการจัดการเพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์ใหม่มากกว่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบบอื่นๆ เนื่องจากเมืองและชุมชนมีลมหายใจ มีความต้องการใช้สอยร่วมสมัย เพราะฉะนั้นการจัดการที่เกี่ยวข้องกับเมืองจะมีประเด็นที่ใช้ประกอบการพิจารณาที่หลากหลาย แต่สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ การวิเคราะห์ขนาดของแหล่งภูมิ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทัศนวิสัยธรรมนั้นว่ามีขนาดพื้นที่และความซับซ้อนว่ามีมากน้อยเพียงไร โดยอาจจะจำแนกตามขนาด เล็กไปหาใหญ่ ได้ดังต่อไปนี้

- อาคาร
- บริเวณ ย่าน
- ชุมชน
- เมือง

กล่าวคือ อาคารหลายหลังอยู่รวมกันเป็นบริเวณ หลายบริเวณรวมกันเป็นย่าน หลายย่านรวมกันเป็น ชุมชน ชุมชนหลายชุมชนรวมกันเป็นเมือง และเมืองต่างๆ ก็มีความสัมพันธ์กันและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไป สำหรับเมืองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องตามทฤษฎีจินตภาพ ดังนี้

1. เส้นทางสัญจร (Path) เช่น ถนนหนทาง แม่น้ำลำคลอง
2. เส้นขอบ (Edge) คือขอบของเมือง เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา
3. ชุมทาง/ชุมชนชน (Node) เป็นจุดที่มีการชุมนุมของผู้คนและกิจกรรมที่หลากหลาย เนื่องจากเป็นจุดบรรจบของการคมนาคมหลายเส้นทาง
4. ย่าน (District) คือบริเวณชุมชนที่มีลักษณะเด่นชัดของกลุ่มชนหรือกลุ่มอาชีพ
5. จุดหมายตา (Landmark) มักจะเป็นสิ่งที่เห็นได้อย่างเด่นชัดในระยะไกล (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2548)

2.2.3 แนวคิดการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม

แผนการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมโดยทั่วไปมีอยู่ด้วยกัน 3 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่และโครงสร้างของโครงการ
2. การประเมินผลและกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการรวมทั้งการแสดงผลประกอบ
3. กำหนดวิธีการและเครื่องมือที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมบางแห่งมีความสำคัญและคุณค่าสมควรต้องอนุรักษ์ปกป้องไว้ หลักการจัดการภูมิทัศน์ของ International Union for Convention of Natural and Natural Resources (IUCN) จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย

1. การรักษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมต้องการการสนับสนุนในเชิงเศรษฐกิจ
2. การรักษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมต้องการการสนับสนุนจากท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. องค์ประกอบของภูมิทัศน์วัฒนธรรมต้องมีการศึกษาในรายละเอียด ต้องเก็บและรวบรวมข้อมูล และนำมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนจัดการได้อย่างเหมาะสม
4. การวางแผนจัดการต้องมีการวิเคราะห์คุณค่า จุดมุ่งหมาย ผลกระทบ และข้อมูลด้านต่างๆ เพื่อการตัดสินใจที่เหมาะสม
5. กฎระเบียบข้อบังคับควรยืดหยุ่นได้ และต้องคำนึงสิทธิของชุมชนท้องถิ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมต้องพิจารณาปัจจัยครอบคลุมทุกด้าน ทั้งสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม และวัฒนธรรม (สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549)

การอนุรักษ์ภูมิทัศน์ (Cultural Conservation) ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 ได้ให้ความสนใจการปกป้องรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติก่อนที่จะขยายครอบคลุมการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ในเวลาต่อมา โดยได้วางแผนระบบการอนุรักษ์ อันประกอบด้วย

1. การศึกษาพื้นที่โดยละเอียด
2. การค้นหาความสำคัญของพื้นที่ที่มีต่อชุมชน
3. การศึกษาคุณค่าของพื้นที่เพื่อแปลความหมายแสดงให้สังคมรับรู้
4. การกำหนดขอบเขตพื้นที่สงวนรักษาและพื้นที่พัฒนา
5. การกำหนดกลยุทธ์ในการอนุรักษ์พื้นที่ (Pregil and Volkman, 2549)

ดังนั้น จึงอาจนำแนวคิดการวางแผนการอนุรักษ์นี้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมได้ ส่วนคณะทำงานโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแห่งสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้นำระบบจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของเดนมาร์กซึ่งเรียกว่า SAVE (Survey of Architectural Value in the Environment) และ CHIP (Cultural Heritage in Planning) มาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย ดังนั้นจึงได้นำเอาระบบที่ได้ปรับใช้แล้วมาเป็นแนวคิดในการจัดการภูมิทัศน์ วัฒนธรรม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ 2 ระยะ คือ

1. การศึกษาระดับกว้าง ได้แก่
 - การศึกษาพื้นที่และลักษณะเฉพาะของชุมชนเพื่อหาภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชน
 - การสำรวจและกำหนดขอบเขตภูมิทัศน์วัฒนธรรม
 - การจัดลำดับความสำคัญของภูมิทัศน์วัฒนธรรม
2. การศึกษาระดับรายละเอียด ได้แก่
 - การกำหนดวัตถุประสงค์และวิเคราะห์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้วยการสำรวจด้วยระบบ Thai SAVE และศึกษาแนวโน้ม อุปสรรค และปัญหา
 - การกำหนดกลยุทธ์ในการวางแผนจัดการ (Pregil and Volkman, 2549)

2.2.4 แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรม

แนวทางการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับลักษณะของพื้นที่ ความต้องการที่สอดคล้องสมัย และคุณค่าด้านต่างๆ ของพื้นที่ และในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมในพื้นที่ใดๆ อาจไม่ได้ใช้แนวทางการจัดการเพียงแค่นี้ แต่อาจต้องประยุกต์แนวทางที่หลากหลายเข้าด้วยกัน ในที่นี้สามารถแบ่งแนวทางการจัดการและการอนุรักษ์เป็น 6 แนวทาง ดังนี้

1. การดูแลรักษา (Maintenance)
2. การรักษาให้คงสภาพ (Preservation)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. การบูรณะปฏิสังขรณ์ (Restoration)
4. การสร้างชิ้นใหม่ (Reconstruction)
5. การปรับประโยชน์ใช้สอยใหม่ (Adaptation)
6. การพัฒนา และการสร้างสรรค์ใหม่ (Development and Creation)

รายละเอียดประกอบด้วย

1. การดูแลรักษา (Maintenance)

คือขั้นตอนแรกของการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม และการจัดการมรดกทาง วัฒนธรรมให้คง อยู่ในสภาพที่มั่นคง สมบูรณ์และเรียบร้อยอยู่เสมอ ขั้นตอนนี้ทำได้ง่าย ไม่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ ไม่ สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย เป็นขั้นตอนการเฝ้าระวังมรดกทางวัฒนธรรมไม่ให้เกิดการเสื่อมสภาพซึ่งทำได้ ด้วยการดูแลรักษาอยู่อย่างสม่ำเสมอ และหากเกิดการเสื่อมสภาพก็สามารถทำการซ่อมแซมได้อย่าง ทันทีที่ ดีกว่าปล่อยให้เสื่อมสภาพลงแล้วมาบูรณะปฏิสังขรณ์กันในภายหลัง ซึ่งจะต้องใช้ งบประมาณและบุคลากรเป็นจำนวนมาก อีกทั้งในขั้นตอนการบูรณะอาจต้องส่งผลกระทบต่อ โครงสร้างโดยรวมในประเด็นเรื่องความจริงแท้ของรูปแบบและวัสดุอีกด้วย

2. การรักษาให้คงสภาพ (Preservation)

แนวทางการรักษาให้คงสภาพนี้เป็นแนวความคิดที่ได้รับการสืบทอดมาจากแนวคิดการ อนุรักษ์ของโลกตะวันตก โดยมักใช้วิธีการจัดการนี้กับโบราณสถานที่ขาดการใช้สอยร่วมสมัยของ ปัจจุบันไปแล้ว คุณค่าของโบราณสถานเหล่านี้จึงมีประโยชน์ในการศึกษาโดยทำหน้าที่เป็นหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ที่แสดงความรุ่งเรืองของคนในอดีต

โดยสาเหตุของการเลือกใช้วิธีการอนุรักษ์ตามสภาพดั้งเดิมเนื่องจากไม่ต้องการสิ่ง แปลกปลอมมาสร้างต่อเติมไว้บนตัวของโบราณสถาน เพราะอาจเป็นการบิดเบือนหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์และโบราณคดี และ อาจก่อให้เกิดความสับสนแก่ผู้มาศึกษาได้ ในกรณีนี้โบราณสถาน เหล่านี้อาจเสื่อมสภาพลงจนไม่สามารถบ่งบอกถึงลักษณะดั้งเดิม หรือหากบูรณะปฏิสังขรณ์จะต้อง แบบสันนิษฐานที่ชัดเจนซึ่งแสดงถึงรูปแบบดั้งเดิม หากมีการบูรณะขึ้นตามการสันนิษฐานแล้ว จะเป็น การทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีอย่างสิ้นเชิง และสร้างข้อมูลทาง ประวัติศาสตร์ที่ผิดพลาดได้ อีกทั้งโบราณสถานในกลุ่มนี้ได้ตัดขาดไปจากการใช้สอยในชีวิตประจำวัน ของคนในชุมชนแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องไปแตะต้องไปมากกว่าการเสริมความแข็งแรง เท่านั้น

3. การบูรณะ (Restoration)

การบูรณะ คือ การซ่อมแซมปรับปรุงให้สถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์วัฒนธรรมให้กลมกลืนกับ ของเดิม ให้มากที่สุด แต่ก็ควรทำให้สามารถแยกแยะถึงสิ่งที่มีอยู่เดิมกับสิ่งที่ได้ปรับปรุงใหม่ การ จัดการในลักษณะดังกล่าวมุ่งหมายที่จะทำให้คุณค่าที่เป็นนามธรรมด้านต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพื้นที่นั้น กลับมามีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในแง่คุณค่าด้านจิตวิญญาณ และคุณค่าด้านการศึกษา เนื่องจากการแปลความหมายเพื่อสร้างความเข้าใจต่อมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สแกนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กระบวนทัศน์และวิถีชีวิตของคนในสังคมได้ เปลี่ยนแปลงไปจนขาดความเชื่อมโยงกับอดีต เป็นผลให้ การมีส่วนร่วมในการปกป้องรักษา และความเข้าใจที่มีต่อมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของคน ในสังคมต่ำลงไปด้วย

การนี้หากมีการบูรณะให้เกิดสภาพที่ชัดเจนทางมรดกวัฒนธรรมนั้นๆ ย่อมจะสร้างแรงบันดาลใจสร้างประสบการณ์ และสร้างจินตนาการถึงคุณค่าด้านต่างๆ ของภูมิทัศน์วัฒนธรรมในพื้นที่ ได้เป็นอย่างดี

4. การปฏิสังขรณ์ หรือการสร้างชิ้นใหม่ในรูปแบบเดิม (Reconstruction)

การสร้างชิ้นใหม่ คือ การทำให้มรดกทางวัฒนธรรม และภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เคยสูญเสีย รูปร่างไป หรือพังทลายกลับมาอยู่ในรูปที่เคยเป็น การจัดการในลักษณะนี้ต้องขึ้นอยู่กับข้อมูล หลักฐานว่ามีเพียงพอในการก่อสร้างใหม่หรือไม่ เช่น การมีภาพถ่าย หรือการบันทึกข้อมูลในรูปแบบ ต่างๆ หรือมีการสำรวจจริงวัดไว้ก่อนแล้ว

แนวความคิดการสร้างใหม่นี้ แม้ว่าจะไม่สอดคล้องกับแนวความคิดการอนุรักษ์ที่คำนึงถึง ความแท้จริงของอาคารหรือวัสดุ แต่ทว่าเมื่อมีความต้องการใช้สอยร่วมสมัย หรือในกรณีที่อาคารนั้นๆ เป็นอาคารที่มีความสำคัญมากในแง่ของจิตวิญญาณ หรือการใช้สอยของผู้คนก็มีเหตุผลที่จะมีการ ปฏิสังขรณ์ชิ้นใหม่เพื่อตอบสนองต่อการใช้นั้นๆ

5. การปรับประโยชน์ใช้สอย (Adaptation)

การปรับประโยชน์ใช้สอย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหน้าที่เดิมของอาคาร หรือภูมิทัศน์ วัฒนธรรม แบบดั้งเดิมเพื่อตอบสนองต่อหน้าที่ใช้สอยใหม่ แต่ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบใช้สอยใหม่ ต้องคำนึงคุณค่าด้านต่างๆ ของมรดกทางวัฒนธรรมนั้นเป็นหลักสำคัญ เพราะวากิจกรรมใหม่บาง ประเภทอาจส่งผลกระทบต่อคุณค่าด้านต่างๆ ของมรดกทางวัฒนธรรมลง

สำหรับกิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยใหม่ควรจะเคารพต่อมรดกวัฒนธรรมเดิม หรือกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งในแง่ของประเภท ขนาด รูปแบบ สัดส่วน สี และพื้นผิว ควรจะ คล้ายคลึงกับสิ่งที่มีอยู่เดิม และควรหลีกเลี่ยงการเลียนแบบที่อาจจะก่อให้เกิดความสับสนได้ว่าของสิ่ง ไหนเป็นสิ่งเดิม หรือของสิ่งไหนได้สร้างขึ้นใหม่

6. การพัฒนาและสร้างสรรค์ใหม่ (Development and New Creation)

การพัฒนาและสร้างสรรค์ใหม่ เป็นการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่มากที่สุด จากแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนที่คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและก่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุด แนวความคิดดังกล่าวไม่ได้ปฏิเสธหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหรือการสร้างสรรค์ ใหม่แต่อย่างใด เพียงแต่ระบุว่าการพัฒนาหรือการสร้างสรรค์ใหม่นั้นต้องมีคุณค่า มีประโยชน์ใช้สอย สูงสุดต่อชุมชนเจ้าของพื้นที่ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมโดย ตระหนักว่า ปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ส่งผลกระทบต่อทุกพื้นที่ จนเข้าสู่ภาวะการณ์ที่โลกไม่อาจ เสียความสมดุลใดๆ ไปได้อีก ทรัพยากรที่เราใช้สอยอยู่ในวันนี้ เป็นสิ่งที่เราหยิบยืมมาจากลูกหลาน ของเราในอนาคต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพราะฉะนั้นประเด็นการพัฒนาหรือการสร้างสรรค์ใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทต่างๆ ของพื้นที่จึงเป็นโจทย์ที่ยาก ต้องผ่านการพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน และต้องระดมความเห็นจากผู้รู้หลายแขนงทั้งในเชิงทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้การจัดการทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมในรูปแบบนี้เกิดประโยชน์สูงสุดในแง่ของการใช้สอย และต้องส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด และควรออกแบบด้วยความเคารพต่อมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีอยู่ดั้งเดิมในพื้นที่ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ม.ศิลปากร, 2549)

2.3 แนวคิดในการออกแบบภูมิทัศน์ชุมชนริมน้ำ

แนวคิดในการออกแบบภูมิทัศน์ชุมชนริมน้ำ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของริมน้ำ รวมไปถึงการใช้ประโยชน์พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทุกคนในชุมชนสามารถเข้าใช้ได้อย่างทั่วถึง

2.3.1 รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนริมน้ำและย่านเก่า

พื้นฐานการดำเนินชีวิตและโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ผูกพันอยู่กับเกษตรกรรม ทำให้ชีวิตของคนไทยมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลองเป็นอย่างมากตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางซึ่งมีลักษณะของชุมชนสวน อาศัยคลองเป็นที่ผลิตพืชผล และเป็นแหล่งขายผลผลิตโดยใช้เส้นทางน้ำ ผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำมีการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าและกิจกรรมตามแนวลำคลอง ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประชากรมีความคล้ายคลึงกัน การทราบความต้องการทางด้านปัจจัยสี่เป็นการติดต่อสื่อสารแบบปากต่อปาก (สมบัติ พลายน้อย, 2544)

ลักษณะที่เป็นรูปลักษณะที่โดดเด่นของชุมชนไทยคือการสร้างอาคารบ้านเรือนลงบนน้ำ ประกอบด้วยเรือนแพ ตัวอย่างเช่นชุมชนเรือนแพในจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดฉะเชิงเทราหรือเป็นลักษณะชุมชนสะเทินบก คือ ชุมชนที่ตั้งริมฝั่งหรืออยู่ในน้ำตื้นๆ รวมทั้งบริเวณที่น้ำท่วมซึ่งประกอบด้วยเรือนไม้ยกสูง ตัวอย่างเช่นคลองบางกอกน้อยและชุมชนคลองดำเนินสะดวก ดังนั้นสังคมไทยจึงมีวิถีการดำเนินชีวิต แบบขวนน้ำคือการสร้างถิ่นฐานอย่างง่ายๆ ตามแม่น้ำลำคลองซึ่งอาจจะเป็นการอยู่ในน้ำเลยทีเดียวยหรืออยู่บนตลิ่งก็ได้ (สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา, 2539)

2.3.2 ลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะอาคารและพื้นที่ปลูกสร้างอาคาร (อมร กฤษณพันธ์, 2547) ได้กล่าวถึงลักษณะของบ้าน ว่าดูจากความใหม่เก่าของบ้านส่วนประกอบภายใน และความเหมาะสมกับขนาดบ้านกับครอบครัว โดย William H. Claude

1. แหล่งที่อยู่อาศัย ควรมีความปลอดภัยสูง ระบายน้ำได้ดี และควรอยู่ใกล้ถนนและดินมีลักษณะที่เหมาะสมในการก่อสร้าง มีบริการสาธารณะต่างๆ ที่สามารถเดินไปใช้บริการได้ แต่สำหรับชุมชนริมน้ำนั้นลักษณะการตั้งบ้านเรือนมักอยู่ใกล้แม่น้ำลำคลองมากกว่า การก่อสร้างบ้านเรือนเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใกล้ขีดริมน้ำจึงสามารถใช้ประโยชน์จากน้ำได้ โดยสะดวกมาก โดยเฉพาะการสัญจรทางน้ำโดยเรือ หลังจากนั้นบทบาทการสัญจรทางน้ำโดยเรือ หลังจากนั้นบทบาทการสัญจรทางน้ำจึงค่อยลดบทบาทลงเนื่องจากการสัญจรทางบกมีบทบาทมากกว่า

2. ที่อยู่อาศัยควรอยู่ในบริเวณที่มีสภาพธรรมชาติสวยงามและควรอยู่ห่างจากสิ่งรบกวนจากควัน กลิ่น เสียง ฝุ่นละออง และอิทธิพลของสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาไม่มีบ้านหนาแน่นนัก และต้องมีความเป็นส่วนตัว เงียบสงบ ได้รับแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้ดี

3. มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ดี เพราะจะทำให้ผู้อาศัยได้รับบริการทางสังคมที่ดี

2.3.3 งานภูมิทัศน์กับคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

เมื่อประเทศมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจ คุณภาพสภาพแวดล้อมเริ่มทวีความสำคัญขึ้นในทุกด้าน คนในสังคมให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตสูงขึ้นต้องการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นท้องถิ่นของตนที่ถูกสุขอนามัยและมีความสวยงามเพื่อความรื่นรมย์ ไม่เพียงเท่านั้น คุณภาพและความงดงามของสภาพแวดล้อมยังมีผลโดยตรงต่อการท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่นำรายได้สู่ท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความงามความน่าสนใจ เพิ่มแรงดึงดูด หรือการพัฒนาให้เกิดความสะอาด รองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้และปกป้องสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้คนมาเยี่ยมชมแต่แรก (รุจิโรจน์ อนุกรมบุตร, 2551)

2.3.4 หลักการสำคัญในการฟื้นฟูพื้นที่ริมน้ำ

Project for Public Spaces (PPS) เป็นองค์กรเอกชนในนิวยอร์ก ก่อตั้งในปี 2518 ในฐานะองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร มีชื่อเสียงทั่วโลกในด้านการออกแบบและบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆทั้งในฐานะผู้สนับสนุนให้ความรู้แก่ชุมชน ร่วมกระบวนการออกแบบบริหารจัดการพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นสวนสาธารณะ ถนน ตลาด สถานีขนส่ง ห้องสมุดและพื้นที่อื่นๆใน 2,000 ชุมชน 47 รัฐ และอีก 26 ประเทศทั่วโลก ได้สรุปหลักการสำคัญในการฟื้นฟูพื้นที่ริมน้ำจากประสบการณ์ในการทำงานกว่า 32 ปี ทั่วโลก ไว้ดังนี้

1. มุ่งประโยชน์สาธารณะเป็นจุดประสงค์หลัก

จุดประสงค์หลักของการปรับปรุงฟื้นฟูต้องมุ่งไปที่ชุมชนและประโยชน์ส่วนรวม และตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่า พื้นที่ริมน้ำเป็นสินทรัพย์สาธารณะอันมีค่า การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้น จะก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันและภาคภูมิใจ เอื้อให้กระบวนการขั้นตอนต่อไปของการทำงานมีโอกาสสำเร็จมากขึ้น

2. ชุมชนสร้างจินตภาพของพื้นที่ที่ต้องการร่วมกัน

จินตภาพร่วมของพื้นที่ (shared community vision) คือ การที่ชุมชนร่วมกันกำหนดเป้าหมาย หรือภาพฝันว่าจะให้พื้นที่เป็นอย่างไร จะมีกิจกรรมอะไรเกิดขึ้นบ้าง ซึ่งจากภาพที่มีร่วมกัน จะทำให้กระบวนการต่อมาชัดเจนขึ้นว่าต้องทำอะไรเพื่อให้ภาพดังกล่าวเป็นจริง ก่อให้เกิดเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวอนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กระบวนการคิด และค้นพบโอกาสใหม่ๆ ในการพัฒนาพื้นที่จินตภาพร่วมไม่ใช่แผนแม่บท แต่เป็นภาพที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยน และเริ่มลงมือทดลองทำจากจุดเล็กๆ ได้ ซึ่งภาพจะมีความชัดเจนขึ้นเมื่อทุกฝ่ายเริ่มเห็นความสำคัญของโครงการ และเข้ามามีส่วนร่วม

3. สร้างพื้นที่ย่อยๆ ในพื้นที่ริมน้ำทั้งหมด

เพื่อให้กระบวนการกำหนดจินตภาพร่วมของพื้นที่ชัดเจน PPS ใช้วิธีให้ผู้ร่วมโครงการกำหนดจุดหมายหรือพื้นที่ที่ต้องการให้เกิดกิจกรรม ขึ้น 10 จุดจากพื้นที่ริมน้ำทั้งหมด เมื่อกำหนดพื้นที่หรือจุดหมายได้แล้ว ชุมชน รวมถึง ผู้อยู่อาศัย เอกชน ธุรกิจ องค์กรต่างๆ ร่วมกันกำหนดว่า ในจุดต่างๆ ทั้ง 10 จุด แต่ละจุดจะมีกิจกรรมหรือการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างไรบ้าง ซึ่ง PPS แนะนำว่าในแต่ละพื้นที่ควรมีกิจกรรม 10 อย่างเกิดขึ้น ไม่ควรกำหนดให้พื้นที่หนึ่งรองรับกิจกรรมใดโดยเฉพาะ ซึ่งความต้องการเหล่านั้นจะเป็นเงื่อนไขในการออกแบบพื้นที่ต่อไป

วิธีการนี้จะทำให้การกำหนดจินตภาพของพื้นที่ชัดเจนขึ้น และสร้างการมีส่วนร่วมโดยชุมชนและส่วนต่างๆ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียคิดอย่างเสรี ต่างกับการกำหนดมาตั้งแต่ต้นว่า จะสร้างสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น อาคาร หรือ สิ่งก่อสร้างใดในพื้นที่หนึ่งๆ ซึ่งไม่เอื้อให้เกิดแนวความคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาพื้นที่

4. เชื่อมพื้นที่ย่อยๆ เหล่านั้นให้ถึงกัน

สิ่งสำคัญคือ ต้องไม่ลืมว่าพื้นที่ย่อยๆ หรือจุดหมายที่กำหนดทั้ง 10 จุด เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ริมน้ำทั้งหมด ดังนั้นจะต้องสร้างความต่อเนื่อง (continuity) ให้พื้นที่เหล่านั้น โดยเฉพาะเมื่อคิดจากมุมมองของคนเดินเท้า พื้นที่ริมน้ำที่สามารถเดินได้ตลอดแนว มีความหลากหลายของกิจกรรมตลอดเส้นทาง จะทำให้พื้นที่ย่อยๆ แต่ละจุดที่เรากำหนดไว้ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความต่อเนื่องของพื้นที่ริมน้ำทั้งหมดนอกจากนั้น การเชื่อมโยงยังหมายถึงรวมถึง การหาวิธีชักนำให้ผู้คนเข้าสู่พื้นที่ริมน้ำโดยการเดินเท้า จักรยาน หรือวิธีอื่น แทนการใช้รถเพียงอย่างเดียว

5. การเข้าถึงพื้นที่ริมน้ำ

การที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงพื้นที่ริมน้ำได้สะดวก และ การเข้าถึงมีความต่อเนื่อง เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่มีความสำคัญ ยิ่งช่องทางการเข้าถึงมีความต่อเนื่องมากเพียงไรยิ่งเป็นผลดีต่อพื้นที่ริมน้ำนั้น ความไม่ต่อเนื่องเพียงเล็กน้อยก็อาจลดคุณค่าของพื้นที่นั้นๆ ไปอย่างมาก และการเข้าถึงยังหมายถึงรวมการที่ผู้ใช้สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับน้ำได้โดยตรง เช่น ว่ายน้ำ ตกปลา พายเรือ หากไม่สามารถให้ผู้ใช้สัมผัสน้ำได้โดยตรง ก็ควรจะมีวิธีอื่น เช่น ลานน้ำพุ สระว่ายน้ำ ที่อยู่ใกล้ๆ บริเวณนั้น เพื่อให้ผู้ใช้รู้สึกถึงความเป็นพื้นที่ริมน้ำ

6. การพัฒนาใหม่ๆ ต้องอยู่ในกรอบของภาพที่ชุมชนคิดร่วมกัน

การพัฒนาใดๆ ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ ทั้งโดยรัฐและเอกชน จะต้องสอดคล้องกับภาพที่ได้คิดร่วมกัน พื้นที่ริมน้ำเป็นสมบัติสาธารณะที่มีค่าเกินกว่าจะปล่อยให้นักลงทุนพัฒนาโครงการใดๆ ได้โดยอิสระ และที่สำคัญการพัฒนานั้นจะต้องไม่ทำลายความต่อเนื่องของพื้นที่ริมน้ำ เช่น ไม่ควรทำลาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จอตรด หรือ พัฒนาโครงการที่ให้ความสำคัญกับรถยนต์ ซึ่งในที่สุดจะทำให้พื้นที่ริมน้ำขาดความต่อเนื่อง ไม่เอื้อต่อผู้ใช้ โดยเฉพาะสำหรับคนเดินเท้า

7. เอื้อให้เกิดกิจกรรมในพื้นที่ได้ตลอด 24 ชั่วโมง

พื้นที่ริมน้ำที่ประสบความสำเร็จ ส่วนมากจะไม่ได้ตั้งอยู่ในย่านที่อยู่อาศัย เนื่องจากพื้นที่ริมน้ำควรจะเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนใช้ประโยชน์ตลอด 24 ชั่วโมง เป็นพื้นที่สำหรับจัดงานเทศกาล คอนเสิร์ต ตลาดนัด รวมถึงกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชนและเมือง การพัฒนาย่านที่อยู่อาศัยหนาแน่นริมน้ำ ไม่ส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างเต็มที่

8. ใช้สวนสาธารณะเป็นทางเชื่อม ไม่ใช่จุดหมาย

บทบาทของสวนสาธารณะในพื้นที่ริมน้ำ ควรเป็นทางหรือพื้นที่ที่เชื่อมโยงพื้นที่ย่อยๆ เข้าด้วยกัน มากกว่าเป็นจุดเด่นหลักของพื้นที่ริมน้ำทั้งหมดพื้นที่สีเขียวที่เน้นการใช้ประโยชน์เชิงรับ และไม่ต่อบริบกิจกรรมและกลุ่มผู้ใช้ที่หลากหลาย จะลดความมีชีวิตชีวาของพื้นที่ริมน้ำ พื้นที่ริมน้ำที่ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นที่ เฮลซิงกิ, สต็อกโฮล์ม, ซิดนีย์, หรือ บัลติมอร์ ต่างใช้สวนสาธารณะในฐานะเป็นตัวเชื่อมพื้นที่ย่อยๆเข้าด้วยกัน

9. อาคารและการใช้ประโยชน์ ต้องสอดคล้องกับพื้นที่สาธารณะ

อาคารในบริเวณพื้นที่ริมน้ำและการใช้ประโยชน์จากอาคาร จะต้องเอื้อต่อพื้นที่สาธารณะและกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในบริเวณนั้นอาคารสูงบางประเภท นอกจากจะกันพื้นที่ชั้นล่างของอาคารไว้ใช้ส่วนตัว 'ไม่เอื้อต่อพื้นที่สาธารณะที่อยู่โดยรอบแล้ว ในบางครั้งยังเป็นกำแพงที่ตัดขาดพื้นที่ริมน้ำออกจากพื้นที่รอบๆ

10. ส่งเสริมให้มีการเดินทางหลายรูปแบบ และจำกัดการใช้พาหนะส่วนตัว

พื้นที่ริมน้ำที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา นอกจากรถยนต์ส่วนตัวแล้ว ผู้ใช้ต้องสามารถเข้าถึงพื้นที่นั้นได้ด้วยวิธีการเดินทางหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น การเดิน จักรยาน เรือ ฯลฯ รวมถึงไม่ถูกรถ หรือ ที่จอดรถ ชัดขวางการเข้าถึงหรือการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าว การมีทางจักรยานหรือ ทางเดินกว้างขวาง สะดวกสบาย ไม่ถูกรบกวนจากพาหนะอื่นๆ เป็นหนึ่งในอีกปัจจัยความสำเร็จ

11. ผู้ใช้ สามารถทำกิจกรรมได้ทุกฤดู ตลอดปี

ไม่ว่าภาวะอากาศในแต่ละฤดูจะเป็นเช่นไร ฝนตก ลมแรง หรือ แดดจ้า พื้นที่ริมน้ำที่ประสบความสำเร็จ ควรออกแบบให้ผู้ใช้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา คำนึงถึงกิจกรรมที่เหมาะสมกับฤดูนั้นๆ การออกแบบให้ ผู้ใช้สามารถมีกิจกรรมในพื้นที่ริมน้ำได้ทุกช่วงเวลา ยังทำให้โครงการนั้นๆ มีความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ และดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาใช้บริการมากขึ้น

12. สร้างอาคารเดี่ยวเป็นจุดเด่น และตอบสนองการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย

อาคารริมน้ำ อาจส่งผลดีต่อพื้นที่ริมน้ำ トラบใดที่อาคารดังกล่าวตอบสนองการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย และสนับสนุนกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณดังกล่าว เช่น ศาลาว่าการเมืองในกรุงสต็อกโฮล์ม เป็นหนึ่งในอาคารริมน้ำที่แจ่มที่สุดในเช้าวันหยุด ทั้งนี้เนื่องจาก ศาลาว่าการไม่ได้ปิดประตู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตาย แต่เปิดโอกาสให้คนทั่วไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าวได้ มีร้านค้า สวน และ สนามหญ้าที่ผู้คนสามารถเข้าถึง รวมถึงมีท่าเรือหลักซึ่งจอดรับนักท่องเที่ยวอยู่ในบริเวณเดียวกัน

13. การบริหารจัดการ

การร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่คอยดูแลทางด้านกายภาพและการบำรุงรักษา รวมถึงวางแผนจัดกิจกรรม หรืองานเทศกาล ต่างๆ ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ตลอดทั้งปี เป็นหนึ่งในหัวใจสำคัญของการสร้างพื้นที่ริมน้ำให้ได้รับการยอมรับ และสร้างเอกลักษณ์ของพื้นที่ริมน้ำนั้น (ณวัฒน์ ชูช่วย, 2554)

2.3.5 แนวคิดในการวางผังและออกแบบพื้นที่ริมน้ำ

1. การกำหนดให้บริเวณที่ออกแบบเป็นสถานที่สาธารณะ โดยหลักเกณฑ์ในการออกแบบพื้นที่สาธารณะ (Public Space) มี 5 ข้อ ได้แก่

1.1 เป็นบริเวณที่มีระบบการเชื่อมต่อที่ดีกับโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ที่มีอยู่แล้ว บริเวณที่เหมาะสมที่จะเป็นสถานที่สาธารณะควรอยู่ในย่านที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ผสมผสาน มีส่วนผสมของที่พักอาศัย ที่ทำงาน สถานศึกษา สถานพยาบาล และสถานี่ขนส่งมวลชนที่ตั้งอยู่ในระยะที่สามารถเข้าถึงด้วยความสะดวกด้วยทางเดิน และทางจักรยาน

1.2 บริเวณดังกล่าวเป็นสถานที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย มีกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้ง Active และ Passive อันได้แก่ ส่วนสนามกีฬา สโมสรกีฬา ส่วนพักผ่อนหย่อนใจที่มีบรรยากาศธรรมชาติ

1.3 การออกแบบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมทั้งสถานที่ต้องเป็นพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนในอนาคต

1.4 การออกแบบสถานที่ให้เป็นจุดหมายปลายทางที่มีคุณภาพสำหรับผู้เยี่ยมชม เป็นการสร้างจุดหมายปลายทางที่น่าสนใจ มีเอกลักษณ์ที่เด่นชัด และผู้คนสามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้จากระยะไกล

1.5 ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการเชื่อมต่อระหว่างสถานที่ที่ออกแบบใหม่กับชุมชนด้วยทางเดิน ทางจักรยาน และถนนที่มีคุณภาพ ในการเชื่อมต่อนั้นจะต้องให้ผู้ใช้สามารถมีทางเลือกในการเลือกการเดินทางได้มากที่สุด เช่น การขับรถ การเดิน การขี่จักรยาน การบริการขนส่งมวลชน ซึ่งการมีทางเลือกในการเดินทางมากมายยังช่วยให้ผู้คนรู้สึกปลอดภัยในการเดินทางอีกด้วย

2. ในการออกแบบปรับปรุงสถานที่ ต้องเป็นความต้องการของชุมชนหรือของสาธารณะอย่างแท้จริง

การวางผังและออกแบบกายภาพใด ๆ ก็ตาม หากไม่สามารถนำความต้องการของชุมชนหรือนำเอาความคาดหวังของชุมชนมาเป็นแนวทางในการออกแบบ สถานที่ดังกล่าวนั้นจะไม่ได้การยอมรับ และจะไม่มีการใช้ประโยชน์ให้มีความคุ้มค่าตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. การสร้างสรรค์งานลงบนพื้นที่และคงไว้ซึ่งความดั้งเดิมของชุมชน

ในการก่อสร้างหรือการปรับปรุงฟื้นฟูสถานที่สาธารณะ หากพื้นที่และเนื้อหาของโครงการถูกแยกออกไปไม่เกี่ยวเนื่องกับชุมชนทั้งในด้านกายภาพ วิถีชีวิต และประวัติความเป็นมา จะทำให้โครงการนั้น ไม่ได้รับการตอบสนองจากชุมชน ในทางตรงกันข้ามหากมีการเริ่มต้นโครงการซึ่งได้นำเอาจิตวิญญาณหรือประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในรายละเอียดของการวางผังและออกแบบแล้ว โครงการนี้จะเป็นเสมือนหนึ่งการได้เชื่อมโยงความผูกพันของผู้คนในชุมชนกับสถานที่ให้มีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นและเป็นเนื้อเดียวกัน

4. การร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานออกแบบ การเติบโตอย่างชาญฉลาด

ให้ความสำคัญกับการริเริ่มและสร้างสรรค์โครงการที่เกิดขึ้นจากความพยายามร่วมกันของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแลกเปลี่ยนรายละเอียดในการออกแบบ การสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างและโดดเด่นของสถานที่พิเศษซึ่งบ่อยครั้งเกิดขึ้นจากการระดมความคิดเห็นของสมาชิกภายในชุมชน โดยพลังในการสร้างสรรค์ผลงานออกแบบร่วมกันจะเป็นบ่อเกิดแห่งความภาคภูมิใจที่ทรงคุณค่า ซึ่งจะได้รับการกล่าวขวัญยาวนานต่อเนื่องหลายชั่วอายุคน

5. การสร้างสรรค์โครงการให้เป็นสถานที่พิเศษใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย

พื้นที่ริมน้ำและสถานที่พิเศษริมทะเลต้องมีคุณลักษณะการตอบสนองความต้องการได้มากกว่าที่โล่ง (Open Spaces) หรือสวนสาธารณะ (Park) โดยทั่วไป ดังเช่น การเป็นศูนย์รวมและกระจายการเดินทาง การเป็นพื้นที่ที่ต่อขยายจากศูนย์กลางธุรกิจพาณิชย์กรรม (Downtown) ท่าเรือท่องเที่ยวและท่าเรือสำราญ นอกจากนี้ยังต้องตอบสนองต่อกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของประชาชนหลากหลายสาขาไม่ว่าการนันทนาการของผู้อยู่อาศัย การประกอบกิจกรรมทางธุรกิจ การพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยว กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

6. การเชื่อมต่อกับสถานที่พิเศษและศูนย์บริการชุมชนอื่น ๆ

แม้โครงการออกแบบปรับปรุงแหล่งนันทนาการริมน้ำจะเป็นโครงการพัฒนากายภาพ แต่อีกภารกิจหนึ่งที่ผู้ออกแบบต้องคำนึงถึง ก็คือ การเป็นสถานที่เชื่อมโยงกิจกรรมเด่น ๆ ของชุมชนให้มีความสัมพันธ์กันในเชิงกายภาพ ดังเช่น การเชื่อมโยงที่มีคุณภาพระหว่างแหล่งนันทนาการกับหน่วยบริการชุมชน ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โรงแรม โรงพยาบาล โรงเรียน สถานีตำรวจ และสถานีดับเพลิง เป็นต้น และให้กายภาพที่เชื่อมโยงนั้นเป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตที่ดีแก่ประชาชนและผู้เยี่ยมชม ซึ่งได้แก่ การเพิ่มพื้นที่พักผ่อนนันทนาการ การเพิ่มพื้นที่กีฬาทางน้ำ และกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ หรือแม้แต่การสร้างสรรค์โอกาสในด้านเศรษฐกิจแก่พื้นที่ เป็นต้น

7. การขยายโอกาสในการเข้าถึงสถานที่สาธารณะ

ในการออกแบบพื้นที่ริมน้ำ นอกจากผู้ออกแบบจะต้องคำนึงถึงการเพิ่มทางเลือกในการสัญจรและการเดินทางที่หลากหลายระหว่างสถานที่นั้นกับชุมชนและหน่วยบริการสำคัญของพื้นที่แล้ว เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่จะต้องมีบทบาทในการเป็นแหล่งดึงดูดที่ดีในด้านการเข้าถึงสถานที่อย่างมีคุณภาพของประชาชนและผู้เยี่ยมชม ทั้งนี้ ความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่นั้นเพื่อพบปะสังสรรค์หรือประกอบกิจกรรมนันทนาการร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จประการหนึ่งของโครงการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ

8. การสร้างประโยชน์ที่สมดุลระหว่างสภาพแวดล้อมกับความต้องการของมนุษย์

แหล่งนันทนาการริมน้ำจะเป็นสะพานนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่มากขึ้นระหว่างสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติกับความต้องการในการพักผ่อนหย่อนใจของมนุษย์ ในรายละเอียดการออกแบบ นักผังเมืองและสถาปนิกจะเชื่อมต่อกันคุณค่าความงามของธรรมชาติกับการตอบสนองด้านความรู้สึกของมนุษย์ให้ลัดทอประสานเพื่อให้โครงการตอบสนองความต้องการของชุมชนและผู้เยี่ยมชมได้อย่างแท้จริง

9. การสร้างสรรค์ความเปลี่ยนแปลงแก่พื้นที่จากจุดเล็กไปหาจุดใหญ่

สถานที่พิเศษไม่ได้สร้างขึ้นได้ภายในวันเดียว การคิดค้นและก่อกำเนิดโครงการและกิจกรรมต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสีย และเริ่มต้นจากความต้องการเล็ก ๆ นำไปสู่การขยายโอกาสขนาดใหญ่ให้เกิดขึ้นกับพื้นที่ กระบวนการระดมความคิดเห็นในการพัฒนาเมืองได้แสดงให้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงที่ดีของชุมชนไม่จำเป็นต้องซับซ้อนและยิ่งใหญ่ หรือมีมูลค่าของโครงการที่สูงลิ่ว แต่การเริ่มต้นโครงการที่ดีนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยการออกแบบให้สามารถใช้ทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ให้มีคุณภาพตอบสนองได้ทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิต คุณภาพด้านเศรษฐกิจ และคุณภาพของชุมชนโดยรวม (ฐาปนา บุญประวิตร์, 2555)

2.3.6 แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ดินนอกเพื่อการเกษตร

การพัฒนาที่ดิน (land development) หมายถึง การปฏิบัติการใดๆ ในอันที่จะทำให้การใช้ที่ดินบังเกิดผลดี หรือมีประโยชน์ต่อประชากรและประเทศชาติโดยส่วนรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมากที่สุดเท่าที่อาจจะเป็นไปได้ ดังนั้นพอจะแบ่งหลักการพัฒนาที่ดินออกได้เป็น 2 อย่าง ดังนี้

1. พัฒนาที่ดินที่ยังไม่เคยใช้ประโยชน์ให้มาอยู่ในรูปที่ใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ เช่น ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย เป็นต้น

2. พัฒนาที่ดินที่ใช้ประโยชน์อยู่แล้วให้ได้รับประโยชน์หรือผลตอบแทนอย่างเต็มที่ โดยวิธีการพัฒนาและปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีการต่างๆ

การพัฒนาที่ดินตามแนวทางเกษตรยั่งยืน มีดังนี้ดังนี้

1. การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยใช้หญ้าแฝกร่วมกับระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

2. ปรับปรุงบำรุงดินทรายจัด โดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด

3. การศึกษาวิจัยพัฒนาด้านพันธุ์พืชและเทคโนโลยีการพัฒนากาเกษตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. การเกษตรผสมผสาน ตามแนวทฤษฎีใหม่ในรูปแบบต่างๆ ตามสภาพพื้นที่เพื่อเป็นทางเลือกแก่เกษตรกรในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามสภาพพื้นที่ (ภูมิภาค ลักษณะคล้าย, 2553)

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้น จะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้น จะมีการค้างแรมหรือไม่

2.4.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

คำนิยามการท่องเที่ยวขององค์การสหประชาชาติที่ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ระบุว่าหมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขเกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ 1) ต้องมีการเดินทาง 2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และ 3) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง และได้อธิบายเพิ่มเติมของจุดมุ่งหมายของการเดินทางท่องเที่ยวไว้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวต้องมีใช่เพื่อการประกอบอาชีพ และการไปอยู่ประจำ และเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้ ได้แก่ เพื่อพักผ่อนในวันหยุด เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนาเพื่อการศึกษา เพื่อการกีฬาและบันเทิง เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ เพื่องานอดิเรกเพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจและเพื่อเข้าร่วมประชุม (ปรีชา แดงโรจน์, 2544)

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางออกจากบ้านพักเป็นการชั่วคราว ระยะเวลาสั้น เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ ทางด้านท่องเที่ยว (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2542) การเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายปลายทางไปยังอีกที่หนึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมโดยมีแรงกระตุ้น (Motivator) จากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ (นิคม จารุมณี, 2535)

2.4.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ที่มีองค์ประกอบเป็นอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมจำนวนมาก ได้แก่ อุตสาหกรรมการขนส่ง อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมที่พักแรม อุตสาหกรรมนันทนาการ อุตสาหกรรมการผลิตสินค้าและบริการข้างเคียงต่าง ๆ ซึ่งได้มีผู้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไว้ดังนี้

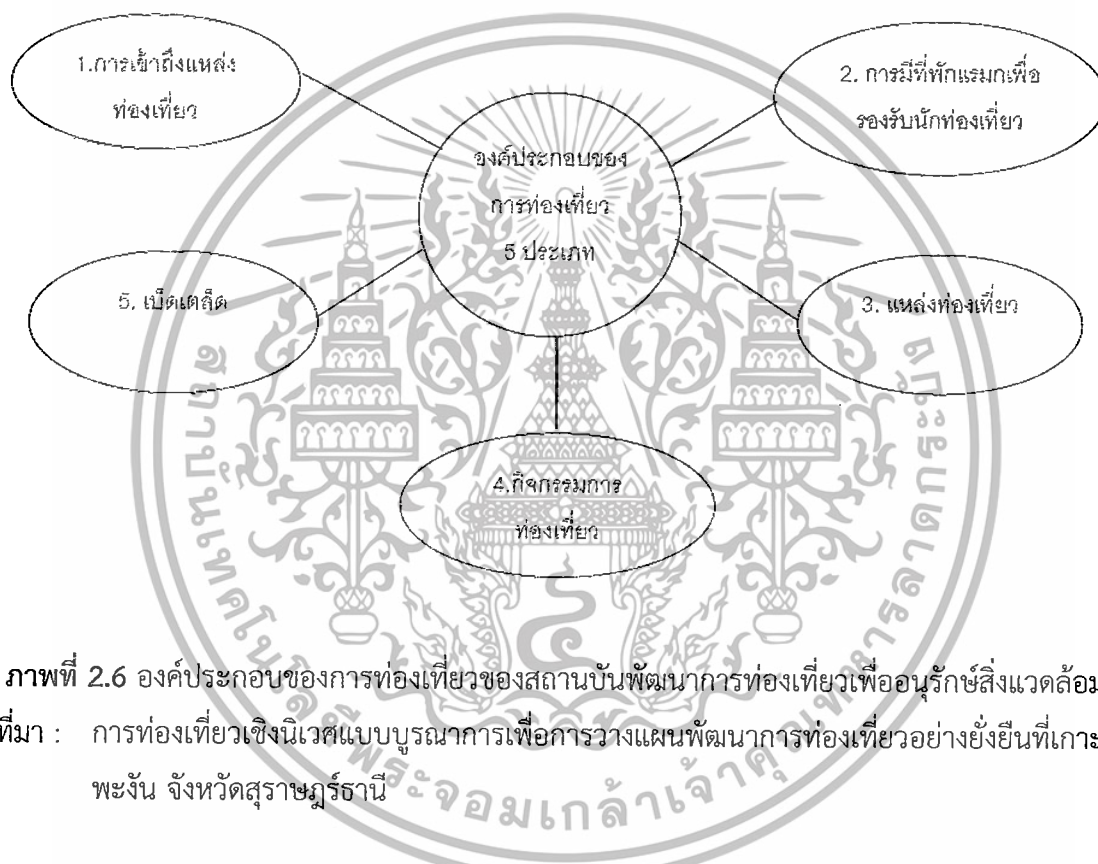
พยอม ธรรมบุตร (เอกสารประกอบการสอน สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2549) ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภทดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การท่องเที่ยวเป็นผลรวมของปรากฏการณ์ต่าง ๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจบริการต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือสร้างความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน (McIntosh; & Goeldner, 1984)

การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความเพลิดเพลินสนุกสนาน โดยที่นักเดินทางนั้น คือนักท่องเที่ยวนั่นเอง (Gee; & Choy 1989)

ดังนั้น การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และพึงพอใจของผู้เดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อการประกอบกิจกรรมที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพ และการไปอยู่อาศัย

ภาพที่ 2.6 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มา : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพประกอบ 2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประเภท ได้แก่

1. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)

2. การมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (Accommodation) ที่ต้องการค้างคืน ได้แก่ ที่พักประเภทต่าง ๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ ที่พักแรม ประเภทต่าง ๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความสะดวกในระดับต่าง ๆ กันซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการในระดับต่างกัน ได้แก่ ภัตตาคาร สรวายน้ำ บาร์ ฟิตเนสเซ็นเตอร์ ซาวน่า ศูนย์กลางธุรกิจ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

3. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุดของการเดินทาง เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น เช่น ดอยอินทนนท์ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพของเทือกเขาหิมาลัย หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทพนมรุ้งซึ่งแสดงถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรขอม ตลอดจนการท่องเที่ยวชนบทเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถานยุคเก่าแก่ก่อนประวัติศาสตร์ เช่น วัฒนธรรมบ้านเชียง เป็นต้น

4. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และกิจกรรมนันทนาการ (Tourist Activities และ Recreational Activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในยุคปัจจุบันเพราะการท่องเที่ยวมิได้หมายถึงเพียงแต่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงามของธรรมชาติเท่านั้นแต่เป็นการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเดินป่าศึกษาระบบนิเวศเขตเส้นศูนย์สูตรในป่าดิบชื้น การล่องแก่งในแม่น้ำ ท่องถ้ำ การปีนหน้าผา การดำน้ำ ในรูปแบบ Scuba Diving หรือ Snorkeling การพายเรือแคนูในบริเวณป่าชายเลน การตกปลาหมึกในทะเลลึก ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนเจ้าบ้าน เช่น การดำนา การเกี่ยวข้าว การร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ (Experience) ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้

5. บริการเบ็ดเตล็ดที่นักท่องเที่ยว (Ancillary) อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไพรชณีย์ สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ฯลฯ องค์ประกอบทั้ง 5 ประการควรปรากฏอยู่บนระบบฐานข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งที่เป็นจุดหมายปลายทาง (Destination Management System: DMS)

2.4.3 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การเกษตร แปลมาจากคำว่า Agriculture (Agri / Ager (กรีก)) หมายถึง พืชหรือดิน, Culture หมายถึง การปลูกหรือปฏิบัติ) ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินเพื่อให้เกิดการผลิต หรือการใช้พื้นที่เพื่อให้เกิดผลผลิตขึ้นมานั่นเอง และเมื่อนำไปใช้ในทางวิชาการก็ได้ขยายความออกไปอีกว่า

การเกษตร คือ การปฏิบัติกับที่ดินเพื่อให้เกิดผลผลิต ทั้งการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การทำประมง และการเกษตรผสมผสานโดยอาศัยความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และเงินทุน เพื่อให้พืชและสัตว์เจริญเติบโตให้ผลผลิตต่างๆ

การเกษตร คือ กิจกรรมชนิดหนึ่ง ของมนุษย์โดยมีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ

1. เพื่อการผลิต

2. ควบคุมวิธีการใช้พืชและสัตว์ไปในทางที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นการผลิตทาง

การเกษตรแบ่งการผลิตเป็น 2 ประเภท คือ พืชและสัตว์

ไม่ว่าการณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เทคโนโลยีการเกษตร คือการใช้ศิลปะและวิทยาศาสตร์ในการปฏิบัติกับที่ดิน เพื่อให้เกิดการผลิตจัดเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (Applied Science) ซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์ที่กล่าวถึง การนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในกิจการต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ในอุตสาหกรรม หรือนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์

เกษตรกรรม (Cultural Practice) หมายถึง วิธีการทำการเกษตร ซึ่งอาจหมายถึง วิธีการปลูกพืช ซึ่งมีชื่อเฉพาะว่าสักริม หรือวิธีการเลี้ยงสัตว์บก หรือวิธีการเลี้ยงสัตว์น้ำก็ได้
ความสำคัญของการเกษตร

1) การเกษตรเป็นแหล่งที่มาของปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยของการดำรงชีวิตของประชากรของโลก

2) การเกษตรมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของประเทศ อย่างเช่น ประเทศในแถบเอเชียหลายประเทศมีรายได้หลักมาจากการส่งออกสินค้าการเกษตรออกจำหน่ายยังต่างประเทศ ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยด้วย พืชที่ส่งเป็นสินค้าออกมากที่สุดคือ พืชไร่ (ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ยาสูบ อ้อย สับปะรด เป็นต้น) รองลงมา พืชสวน เช่น ไม้ผลต่างๆ (มะม่วง มังคุด ทุเรียน กล้วยหอมทอง เป็นต้น) นอกจากนี้ จะเป็นพวกไม้ดอกไม้ประดับ เช่น กล้วยไม้ หน้าวัว และปาล์มประดับ เป็นต้น มีชื่อเฉพาะเพียงผลผลิตด้านพืช ในส่วนของผลผลิตที่ได้จากสัตว์ เช่น ไข่ เนื้อไก่แช่แข็ง เนื้อสุกร ปลา อาหารกระป๋อง น้านม เป็นต้น

3. เป็นแหล่งท่องเที่ยว

4. สร้างอาชีพ การเกษตรช่วยให้ประชากรของแต่ละประเทศมีงานทำ โดยเฉพาะประเทศไทยเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ประชากรประมาณร้อยละ 80 มีอาชีพอยู่ในภาคการเกษตร แต่ในปัจจุบันอาชีพการเกษตรลดน้อยลงมาก ทั้งนี้เพราะว่ามีอาชีพทางด้านอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมามากมายนั่นเอง

5. รักษาสมดุลทางธรรมชาติ

6. เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ (ทิพวรรณ สิทธิรังสรรค์, 2554)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้ และเข้าใจ ธรรมชาติ วัฒนธรรม และการเกษตร อันเกิดจากภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติวัฒนธรรม และรูปแบบการทำการเกษตรที่หลากหลายบนพื้นที่จริงของชุมชน และเอื้ออำนวยประโยชน์และโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น (นำชัย ทนุผล, 2543)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวออกสู่พื้นที่ที่เป็นแหล่งพืชไร่ พืชสวน ชาวเกษตรกรจะเป็นผู้นำหรืออาจจะไม่มีคหุเทศน์นำ แต่ว่ามีเกษตรกรเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร รวมทั้งดำเนินงานในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และบางครั้งนักท่องเที่ยวเองสามารถที่จะเข้าร่วมช่วยเหลือเกษตรกรได้ (สุรเชษฐ์ เชษฐมาส, 2541)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

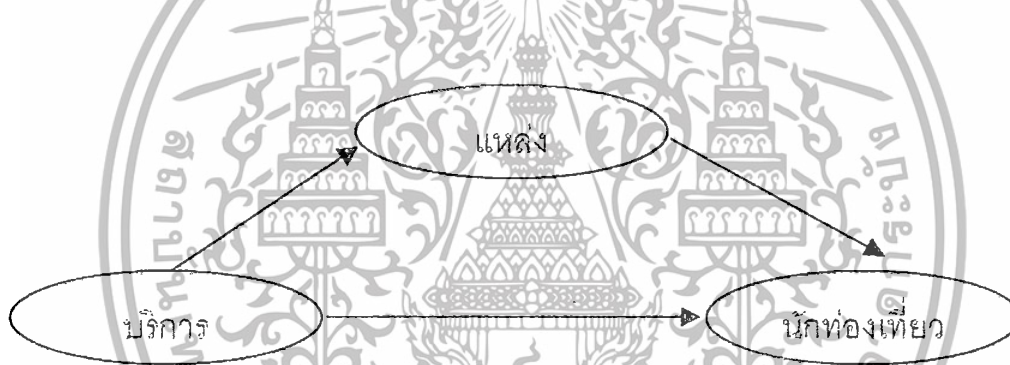
การท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรมสวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยงแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ สถานที่ราชการ ตลอดจน สถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตทางเกษตรกรรม ที่ทันสมัย ฯลฯ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในกิจกรรม ทางเกษตรในลักษณะต่างๆ ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2555)

องค์ประกอบ และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

นิยามการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้หลักการต่าง ๆ ในการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

1. การให้นิยามโดยการใช้หลักองค์ประกอบ

การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบปัจจัยภายในที่สำคัญ 3 ประการ คือ แหล่งหรือสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว บริการ และนักท่องเที่ยวจากการพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 3 ประการในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังภาพประกอบ 2 มีลักษณะดังนี้

ภาพที่ 2.7 องค์ประกอบการท่องเที่ยว

ที่มา : ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร (2543)

แหล่ง หมายถึง กิจกรรมการเกษตรที่สามารถดึงดูดและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว บริการ หมายถึง มีจัดไว้ให้รองรับเพื่อตอบสนองตามมาตรฐานความต้องการของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ต้องการได้รับความรู้และเพลิดเพลินมีความสามารถและยินดีจะจ่ายเพื่อเข้าถึงแหล่งและใช้บริการ (ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร, 2543)

2. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจำแนกรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามลักษณะกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่นำเสนอต่อนักท่องเที่ยว ได้แก่ การจำแนกของสำนักพัฒนาเกษตรกร (2548) ได้แก่ รูปแบบให้นักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมระยะสั้น เช่น การเข้าชมสวนเกษตรและให้นักท่องเที่ยวเก็บผลผลิตในสวน เป็นต้น รูปแบบให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้านเพื่อศึกษาและสัมผัสกับชีวิตของชาวชนบท รูปแบบให้ความรู้การเกษตรทั้งเกษตรแผนใหม่และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การศึกษาแมลงที่มี

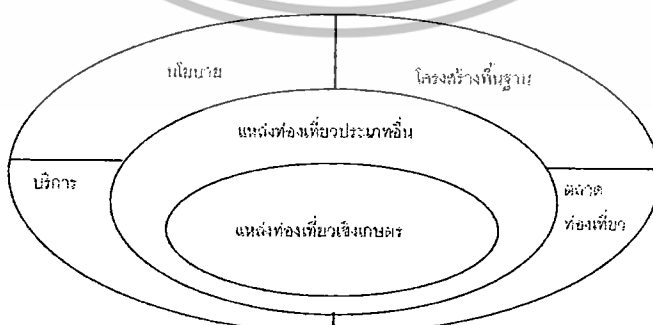
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประโยชน์ และพืชผักพื้นเมืองที่กินได้ เป็นต้น รูปแบบจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตร เช่น ดอกไม้สด และ เมล็ดพันธุ์พืชที่นักท่องเที่ยวซื้อไปปลูก เป็นต้น และรูปแบบให้ลู่ทางธุรกิจการเกษตร เช่น ธุรกิจปลูก พืชที่ให้ผลตอบแทนเร็ว เป็นต้น

ส่วนกรมส่งเสริมการเกษตร (2548) จำแนกกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่แตกต่าง ออกไป ได้แก่ การนำเที่ยวชมสวนของเกษตรกรรายบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตร เช่น สวนทุเรียน สวนมังคุด สวนไม้ดอกไม้ประดับ หรือฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ซึ่งผู้เยี่ยมชมจะได้รับความรู้ด้าน เทคโนโลยีการผลิต การจัดการ และการตลาด การท่องเที่ยวตามฤดูกาลหรือเทศกาล เช่น การจัดงาน วันทุเรียนโลก งานวันเงาะโรงเรียน และเทศกาลทุ่งทานตะวันบาน เป็นต้น ซึ่งผู้เยี่ยมชมจะได้พบเห็น ผลผลิตด้านการเกษตรและได้เลือกซื้อผลผลิตดังกล่าว และการท่องเที่ยวตามชุมชนหรือหมู่บ้าน เกษตรกร ซึ่งเกษตรกรในชุมชน ร่วมกัน จัดตั้ง ซึ่งผู้เยี่ยมชมจะได้สัมผัสวิถีชีวิตของเกษตรกร ได้รับความรู้การเกษตร ตลอดจนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเกษตรของชุมชน

3. นಿಯามการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยหลักการจัดการทรัพยากรยั่งยืน

เป็นหลักที่พิจารณาโดยคำนึงถึงหลักการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับการคำนวนถึง ปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชนและมีการจัดระบบบริหารและจัดการที่ดี จึงให้ ความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้ การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความสนใจไปที่กิจกรรมการเกษตร เป็นหลัก มีการจัดการโดยใช้หลักการเชิงอนุรักษ์ โดยเกษตรกรและชุมชนเข้ามีส่วนร่วม มีการ จัดระบบการบริหาร การจัดการคุณภาพโดยมุ่งให้บังเกิดผลทางด้านส่งเสริมการพัฒนาการเกษตร คุณภาพชีวิตของเกษตรกร การพักผ่อน และการศึกษาทางวัฒนธรรม และการรักษาสภาพแวดล้อม ภาพรวมของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะเป็นเพียงจุดท่องเที่ยวเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะหมายรวมถึงองค์ประกอบทุกส่วนที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว ส่วนการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนอกจากการจัดส่วนผสมองค์ประกอบให้ได้สัดส่วนและทำหน้าที่อย่าง สมบูรณ์แล้ว ยังต้องคำนึงถึงการจัดการหรือส่วนผสมของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิด การจัดการการท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างครบวงจร ดังภาพที่ 2.8

ภาพที่ 2.8 แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ

ที่มา : ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร (2543)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากผลการศึกษาได้สรุปการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งความสนใจไปยังกิจกรรมการเกษตร หรือสภาพแวดล้อมทางการเกษตรเป็นหลัก
2. เป็นการท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ทางเกษตรเป็นหลัก
3. เป็นการท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวยังมีความพร้อมในการดำเนินการ สามารถควบคุมและดำเนินการปัจจัยภายนอกและภายใน
4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีกลไกกระจายรายได้ไปยังเกษตรกร
5. เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการได้รับความรู้ความเพลิดเพลิน เกิดการพักผ่อนหย่อนใจ การสร้างเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชาติ

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลักด้านเกษตรเพื่อการดึงดูดและเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว มีการจัดกิจกรรมทำให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางการเกษตร เรียนรู้ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยมีบริการที่พักหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรจัดไว้เพื่อตอบสนองตามมาตรฐานความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน

การเกษตรกรรมสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

1. ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Deleopment) หมายถึง การตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่มีผลกระทบในทางลบต่อความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต เนื่องจากทุกครั้งที่มีการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน ต้องมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบในทางลบต่ออนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาโดยพยายามอนุรักษ์ธรรมชาติไว้ในลักษณะที่เป็นส่วนรวม คือ หากมีความจำเป็นที่จะดำเนินการให้กระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมคงอยู่ดั้งเดิม (สถาบันนวัตกรรมวชิราวุฒิ, 2549)

และในด้านการเกษตรช่วง 20 ปี ที่ผ่านมามีการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของไทยเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการเพิ่มพื้นที่การผลิต ส่วนใหญ่มาจากผลการใช้ทรัพยากรเพื่อเพิ่มการผลิตในรูปแบบที่ไม่คำนึงถึงความยั่งยืน จึงทำลายสภาพแวดล้อม และมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และชุมชน แนวคิดการพัฒนาการเกษตรในปัจจุบันจึงได้ให้ความสำคัญต่อความสมดุลของระบบนิเวศมากขึ้น โดยไม่ได้มองเฉพาะผลผลิตเพียงอย่างเดียว แต่เน้นเสถียรภาพและผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมตลอดจนคุณภาพชีวิตของชุมชนในสังคมด้วย

การทำเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนเป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่เอื้ออำนวยต่อการฟื้นฟู และดำรงรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศ โดยมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสังคมที่เป็นธรรม ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค รวมทั้งพัฒนาสถาบันทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการฟื้นฟู และรักษาความสมดุลของระบบนิเวศกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น โดยระบบการใช้การจัดการฟาร์มที่ให้ความสำคัญกับการหมุนเวียนของธาตุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาหารพืช การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การเกษตรผสมผสาน ระบบการปลูกพืชไม้พุ่มตามแนวระดับลาดชัน การเกษตรธรรมชาติ เป็นต้น ส่วนในระดับชุมชนเป็นกิจกรรมที่มีองค์การชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ เช่น การจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบวนเกษตร การพัฒนาแหล่งน้ำ และการจัดการในระดับไร่นา การใช้แรงงานแลกเปลี่ยน (มิลาร์ตัน ไชยมิชฌิม, 2546)

2. ความหมายของระบบเกษตรผสมผสานและไร่นาสวนผสม

ระบบเกษตรผสมผสาน (Integrated Farming System) เป็นระบบการเกษตรที่มีการเพาะปลูกพืชหรือการเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ชนิดอยู่ในพื้นที่เดียวกันภายใต้การเกื้อกูล ประโยชน์ต่อกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยอาศัยหลักการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อมการอยู่ร่วมกันอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้ ระบบเกษตรผสมผสานจะประสบผลสำเร็จได้ จะต้องมีการวางรูปแบบ และดำเนินการ โดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรม แต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม มีการใช้แรงงานเงินทุน ที่ดิน ปัจจัย การผลิตและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่งมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีกชนิดหนึ่งกับการผลิตอีกชนิดหนึ่งหรือหลายชนิด ภายในไร่นาแบบครบวงจร ตัวอย่างกิจกรรมดังกล่าว เช่น การเลี้ยงไก่พื้นเมืองหรือเป็ดบนบ่อปลา การเลี้ยงวัว การปลูกผักและผลไม้ เป็นต้น

ระบบไร่นาสวนผสม (Mixed/Diversified/Polyculture Farming System) เป็นระบบการเกษตรที่มีกิจกรรมการผลิตหลาย ๆ กิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อการบริโภคหรือลดความเสี่ยงจากราคา ผลผลิตที่มีความไม่แน่นอนเท่านั้น โดยมีได้มีการจัดการให้กิจกรรมการผลิตเหล่านั้นมีการผสมผสานเกื้อกูลกันเพื่อลดต้นทุนการผลิตและคำนึงถึงสภาพแวดล้อมเหมือนเกษตรผสมผสานการทำไร่นาสวนผสมอาจมีการเกื้อกูลกันจากกิจกรรมการผลิตบ้างแต่กลไกการเกิดขึ้นนั้นเป็นแบบ “เป็นไปเอง” มิใช่เกิดจาก “ความรู้ ความเข้าใจ” ไร่นาสวนผสมสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของเกษตรกรผู้ดำเนินการให้เป็นการดำเนินการในลักษณะ ของระบบเกษตรผสมผสานได้ (กรพิพัฒน์ และปนัดดา, 2553)

3. รูปแบบของระบบเกษตรผสมผสาน

ระบบเกษตรผสมผสานนั้น ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะมีการดำเนินการกันมาช้านานแล้วก็ตามแต่ลักษณะของการดำเนินการ ยังมีความแตกต่างกันไป แล้วแต่การจะนำองค์ประกอบต่าง ๆ มาผสมผสานกันมากน้อยแค่ไหน และผสมผสานในรูปแบบใดก็ตามยังมีความหมายหลากหลาย การศึกษารายละเอียดเชิงวิชาการในด้านนี้ก็มีไม่มาก เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในด้านกิจกรรมเดี่ยว ๆ ไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์ หรือปลาก็ตาม ฉะนั้นการกำหนดรูปแบบดำเนินการเกษตรผสมผสานก็จะมีหลายแบบเช่นกัน ทั้งนี้อาจจะยึดการแบ่งตามวิธีการดำเนินการลักษณะพื้นที่กิจกรรมที่ดำเนินการ ทรัพยากร เป็นต้น สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

3.1 แบ่งตามกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่เป็นหลัก แบ่งตามกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่เป็นหลัก

มี 4 แบบ ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ระบบเกษตรผสมผสานที่ยึดกิจกรรมพืชเป็นหลัก ซึ่งกิจกรรมที่ดำเนินการนี้จะมีพืชเป็นรายได้
2. ระบบเกษตรผสมผสานที่ยึดกิจกรรมเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก ซึ่งการดำเนินการเลี้ยงสัตว์จะเป็นรายได้
3. ระบบเกษตรผสมผสานที่ยึดกิจกรรมประมงเป็นหลัก ซึ่งจะมีกิจกรรมเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นรายได้
4. ระบบเกษตรผสมผสานแบบไร้नाป่าผสมหรือวนเกษตรเป็นระบบที่มีการจัดการป่าไม้เป็นหลัก ร่วมกับการเกษตรทุกแขนง อาจประกอบด้วย การปลูกพืชเกษตรในสวนป่า การปลูกพืชเกษตรร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ในสวนป่าระบบนี้มุ่งหวังที่จะให้เป็นตัวกลางเพื่อผ่อนคลายความต้องการที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมกับความต้องการป่าไม้ เพื่อควบคุมสิ่งแวดล้อมให้สามารถดำเนินการควบคู่กันไป โดยคำนึงถึงสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎรที่เกี่ยวข้อง ระบบวนเกษตรที่ดีควรสามารถเพิ่มการซึมซับน้ำ รักษาหน้าดิน ลดการสูญเสียดิน ลักษณะพันธุ์พืชที่ใช้ควรเป็นทรงพุ่มเพื่อลดความรุนแรงของเมื่อดฝนที่ตกกระทบผิวดินสามารถรักษาสภาพตลุ่มของสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสมกับพืชที่ปลูกร่วม เช่น บั้วร่มเงา พายู ฝืน อีกทั้งควบคุมสภาพความชุ่มชื้นและอุณหภูมิให้ดีพันธุ์ไม้ที่ปลูกควรมีรากลิกพอกที่สามารถหมุนเวียนธาตุอาหารในระดับที่ลึกขึ้นมาสู่บริเวณผิวดินเป็นประโยชน์ต่อพืชรากต้นที่ปลูกร่วม โดยรวมทั้งระบบควรให้ผลตอบแทนแก่เกษตรกรหลายด้าน เช่น ผลผลิตในรูปอาหาร ยารักษาโรค ไม้ฟืน ไม้สร้างบ้านและรายได้สิ่งสำคัญที่สุดควรเป็นระบบที่อนุรักษ์ดินและน้ำได้ดีปลูกได้หลายสภาพแวดล้อมและง่ายต่อการปฏิบัติในสภาพของเกษตรกรวนเกษตรที่พอประยุคใช้ในประเทศไทยมีอยู่ 3 ระบบใหญ่ คือ ระบบป่า ไม้-ไร่นา, ระบบป่า ไม้-เลี้ยงสัตว์ และระบบเลี้ยงสัตว์-ป่า ไม้-ไร่นา ซึ่งวิธีการนาแต่ละระบบไปประยุคใช้ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมต่างๆของพื้นที่เป็นเกณฑ์

3.2 แบ่งตามวิธีการดำเนินการ แบ่งตามวิธีการดำเนินการ มีดังต่อไปนี้

1. ระบบเกษตรผสมผสานที่มีการใช้สารเคมี ในระบบการผลิตจะมีการใช้สารเคมีในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อจุดประสงค์ ให้ได้ผลผลิตและรายได้สูงสุด
2. ระบบการเกษตรอินทรีย์หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีทุกชนิด เช่น ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ฮอร์โมน สารเคมีในอาหารสัตว์ คำนึงถึงการสงวนรักษาอินทรีย์วัตถุในดินด้วยการปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกพืชคลุมดิน ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยหมัก ใช้เศษอินทรีย์วัตถุจากไร่นา มุ่งสร้างความแข็งแรงให้แก่พืชด้วยการบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์ ผลผลิตที่ได้ก็จะอยู่ในรูปปลอดสารพิษ
3. ระบบการเกษตรธรรมชาติเป็นระบบการเกษตรที่ใช้หลักการจัดการระบบการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่ประสานความร่วมมือกับธรรมชาติอย่างสอดคล้องและเกื้อกูลซึ่งกันและกันงดเว้นกิจกรรมที่ไม่จำเป็นหลักใหญ่ ๆ ได้แก่ ไม่มีการ พรวนดิน ไม่ใช่ปุ๋ยเคมี ไม่กำจัดวัชพืช ไม่ใช่สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ทั้งนี้จะมีการปลูกพืชตระกูลถั่วคลุมดินใช้วัสดุเศษ พืชคลุมดิน อาศัยการควบคุมโรคแมลง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศัตรูด้วยกลไกการควบคุมกันเองของสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติการปลูกพืชสภาพแวดล้อมที่มีความสมดุลทางนิเวศวิทยา

3.3 แบ่งตามประเภทของพืชสำคัญเป็นหลัก แบ่งตามประเภทของพืชสำคัญเป็นหลัก 3 ระบบ

1. ระบบเกษตรผสมผสานที่มีข้าวเป็นพืชหลักพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่นาทำการปลูกข้าวนาปี เป็นพืชหลักการผสมผสานกิจกรรมเข้าไปให้เกื้อกูลอาจหาได้ทั้งในรูปแบบของพืช-พืชเช่นการปลูกพืชตระกูลถั่ว พืชผัก พืชเศรษฐกิจอื่น ๆ ก่อนหรือหลังฤดูกลานานา อีกระบบหนึ่งที่น่านับได้ว่ามีความสำคัญเช่นกัน แต่ยังไม่ได้มีการกล่าวถึงมากนักในแง่ของการเกษตรผสมผสาน แต่จะมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของเกษตรกรในช่วงเวลาที่ผ่านมาอยู่ค่อนข้างมากและมีให้เห็นอยู่ทั่ว ๆ ไปในพื้นที่นาตอนอาศัยน้ำฝนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ระบบต้นไม้นาข้าว ต้นไม้เหล่านี้มีทั้งเป็นป่าดั้งเดิมและเป็นป่าไม้ที่ชาวบ้านปลูกขึ้นใหม่หรือเกิดจากการแพร่พันธุ์ตามธรรมชาติ ภายหลังจากต้นไม้นี้จะอยู่ทั้งในนาบนคันนาที่สูง เช่น จอมปลวก หรือบริเวณถ้ำดินนา เป็นต้น ที่พบเห็นโดยทั่ว ๆ ไป ได้แก่ ยางนา ตะเคียนทอง กะบาก สะแบง ไม้รัง จามจุรี มะขาม มะม่วง เป็นต้น นับได้ว่าเป็นทรัพยากรเอนกประสงค์ใช้เป็นอาหารและยาแก่

มนุษย์ อาหารสัตว์ เชื้อเพลิง ไม้ก่อสร้าง ไม้ใช้สอยขนาดเล็ก ผลิตภัณฑ์จากต้นไม้นาไปใช้ประโยชน์ เช่น น้ายาง ทาคบไต้ ครั่ง เครื่องจุดไฟ ให้ความเงา นอกจากนี้ยังช่วยรักษาคันนาให้คงรูป สามารถเก็บกักน้ำทั้งนี้เนื่องด้วยดินโดยทั่วไปมีเนื้อดินเป็นทราย มีโครงสร้างอ่อนแอไม่สามารถสร้างคันนาให้ทนทาน เว้นเสียแต่จะมีสิ่งมาเสริมหรือยึดไว้ ต้นไม้ยังใช้เป็นหลักที่เก็บฟางข้าวมาสูมไว้ สำหรับเอาไว้เลี้ยงสัตว์ในฤดูแล้ง ระบบพืชในนาข้าวที่น่านับว่าเป็นคู่สมพงศ์และมีความยั่งยืนมาช้านาน ได้แก่การปลูกตาลร่วมกับระบบการปลูกข้าว ที่พบเห็นกันในพื้นที่บางส่วนของภาคกลาง ภาคเหนือตอนล่างและภาคใต้ เป็นต้น เป็นลักษณะการปลูกต้นตาลบนคันนาเป็นส่วนใหญ่และมีบางพื้นที่ต้นตาลขึ้นอยู่ในกระถางนาเกษตรกรได้ทั้งผลผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์จากตาล ซึ่งอาจอยู่ในรูปของน้ำหวานน้ำมาเคี้ยวเป็นน้ำตาล ผลตาลอ่อน ผลตาลแก่นามา ทาขนมต่าง ๆ ได้ ต้นตาลที่มีอายุมาก ผลผลิตลดลง สามารถแปรสภาพเนื้อไม้มาใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้างได้ด้วย เช่น ทาเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ อีกรูปแบบหนึ่งที่ปัจจุบันมีการดำเนินการกันมากขึ้นในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ การนาปลาเข้ามาในระบบ ซึ่งหาได้ทั้งในลักษณะการเลี้ยงปลาในนาข้าว การผสมผสาน พืช-สัตว์-ปลา เช่น การแปรเปลี่ยน พื้นที่นาบางส่วนเป็นร่องสวนปลูกไม้ผลเลี้ยงปลาในร่องสวน เลี้ยงสัตว์ปีก โค โดยใช้เศษอาหารจากพืชต่าง ๆ ในฟาร์ม ให้เป็นอาหารสัตว์ได้ด้วย

2. ระบบเกษตรผสมผสานที่มีพืชไร่เป็นพืชหลัก การผสมผสานกิจกรรม พืช-พืช เช่น ลักษณะการปลูกพืชตระกูลถั่ว แซมในแถวพืชหลัก เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ฝ้าย เป็นต้น สำหรับรูปแบบของกิจกรรม พืช-สัตว์ เช่น ปลูกพืชอาหาร สัตว์ต่างๆ ควบคู่กับการเลี้ยงโค การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ระบบเกษตรผสมผสานที่มีไม้ผล ไม้ยืนต้น เป็นพืชหลัก การผสมผสานกิจกรรม พืช-พืช เช่น การใช้ไม้ผลต่างชนิด ปลูกแซม เช่น ในกรณีโกโก้แซมในสวนมะพร้าว การปลูกพืชตระกูลถั่วในแถวไม้ผลยืนต้น การปลูกพืชต่างระดับ เป็นต้น รูปแบบกิจกรรม พืช-สัตว์ โดยการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค ในสวนไม้ผล สวนยางพารา การปลูกพืชอาหารสัตว์ในแถวไม้ผล ไม้ยืนต้น แล้วเลี้ยงโคควบคู่จะมีการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

3.4 แบ่งตามลักษณะของสภาพพื้นที่เป็นตัวกำหนด แบ่งตามลักษณะของสภาพพื้นที่เป็นตัวกำหนด มี 4 ระบบ ดังต่อไปนี้

1. ระบบเกษตรผสมผสานในพื้นที่สูง ลักษณะของพื้นที่จะอยู่ในที่ของภูเขาซึ่งเดิมเป็นพื้นที่ป่าแต่ได้ถูกหักล้างทางพง มาหาพืชเศรษฐกิจและพืชยังชีพต่าง ๆ ส่วนใหญ่พื้นที่ที่มีความลาดชันระหว่าง 10-50% ดั้งเดิมเกษตรกรจะปลูกพืชในลักษณะเชิงเดี่ยวอายุสั้น เช่น ข้าว ข้าวโพด พืชตระกูลถั่ว ผักต่าง ๆ ซึ่งมักจะเกิดปัญหาของการทลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการชะล้างหน้าดินสูง ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลงรวดเร็ว มีผลกระทบต่อผลผลิตพืชในระยะยาว ฉะนั้นรูปแบบของการทำการเกษตรผสมผสานจะช่วยรักษาหรือชะลอความสูญเสียลงได้ระดับหนึ่ง การดำเนินการอาจหาในรูปของวนเกษตร การปลูกไม้ผลไม้เมืองหนาวชนิดต่าง ๆ ผสมผสาน เช่น ได้มีการศึกษาระบบพืช แซมของไม้ผลเมืองหนาว ได้แก่ บัวยแซมด้วยท้อ บัวยแซมด้วยพลับ พลับแซมด้วยท้อ และพลับแซมด้วยพลับ ทั้งนี้การจัดการดินโดยทาชั้นบันได เพื่อลดการพังทลายของดินพร้อมทั้งทำการปลูกหญ้าแฝกตามขอบชั้นบันได ผลการศึกษา ในระยะแรกขณะที่ไม้ผลยังไม่ให้ผลผลิต ได้นำพืชอายุสั้นปลูกในแถวไม้ผล ได้แก่ ถั่วแดง และข้าวไร่ ซึ่งได้ผลผลิตถั่วแดง 82 กก./ไร่ ข้าวไร่เจ้าฮ้อย และข้าวเจ้าอาข่า ให้ผลผลิต 302 และ 319 กก./ไร่ ตามลำดับ นอกจากนี้การเจริญเติบโตของแฝกค่อนข้างดี มีใบแฝกปริมาณมาก ซึ่งจะทำการเกี่ยวใบแฝกแล้วนำมากองเป็นระยะในระหว่างชั้นบันได และให้สลายตัวใช้เป็นปุ๋ยหมักและเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เกิดประโยชน์ต่อไม้ผลหลัก มีการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสม ได้แก่ การผสมผสานระบบปลูกพืชร่วมกับแถบไม้พุ่ม (Alley Cropping) หรือแถบหญ้า (Grass Strip Cropping) ตามแนวระดับในพื้นที่ความลาดชัน 10-50% ตัวอย่างของไม้แถบ เช่น กระถิน แคนฝรั่ง แคบ้าน ถั่วมะแฮะ ครามป่า ต้นเสี้ยว เป็นต้น สำหรับพืชแซมในแถวไม้พุ่ม ได้แก่ พืชตระกูลถั่ว พืชอาหารสัตว์ เช่น ถั่วตา ถั่วเล็บมีอนาง ถั่วแปบ ถั่วนิ้วนางแดง ถั่วเหลือง ถั่วลิสง หญ้ารูซี่ เนเปียร์ กินี บาเฮีย แฝกหอม เป็นต้น

2. ระบบเกษตรผสมผสานในพื้นที่ราบเชิงเขา พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่ดอนอาศัยน้ำฝน มีการปลูกพืชไร่ชนิดต่าง ๆ เป็นหลัก รองลงมาจะเป็นไม้ผลยืนต้น ข้าวไร่ การจัดการในรูปผสมผสาน ได้แก่ การปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นตลอดจนไม้ใช้สอยร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านผลผลิต รายได้ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติดีขึ้นได้ การปลูก พืชเศรษฐกิจแซมด้วยพืชอาหารสัตว์ ซึ่งมีรายงานผลการดำเนินการปลูกข้าวไร่แซมด้วยพืชอาหารสัตว์พวกเข็นโตรซีมา และแกรมสโตโล จะทำให้ทั้งผลผลิตข้าวและถั่วต่าง ๆ ซึ่งใช้เป็นอาหารสัตว์ได้ต่อไป การปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกพืชไร่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เศรษฐกิจอายุสั้นหรือข้าวไร่บางส่วน มาหากิจกรรมการเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชอาหารสัตว์ประเภทต่างๆ ควบคู่กันไปจะเป็นการสร้างความหลากหลายของระบบได้มากขึ้นและช่วยลดความเสี่ยง

3. ระบบเกษตรผสมผสานในพื้นที่ดอนโดยทั่วไปในพื้นที่ดอนจะมีการปลูกพืชไร่เศรษฐกิจต่างๆ เชิงเดี่ยวเป็นหลัก ลักษณะของการทำการเกษตรผสมผสานอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น ลักษณะการปลูกพืชแซม โดยใช้พืชตระกูลถั่วแซมในแถวพืชหลักต่าง ๆ เช่น ข้าวโพด ฝ้าย มันสำปะหลัง ฯลฯ การเปลี่ยนพื้นที่เป็นไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอยผสมผสานและอาจจะมีพืชตระกูลถั่วแซมในแถวพืชหลักในระยะแรก ๆ อีกแนวทางหนึ่ง ได้แก่ การใช้พื้นที่มาดำเนินการเลี้ยงปศุสัตว์ เช่น โค และปลูกพืชอาหารสัตว์ควบคู่กันไป เป็นต้น

4. ระบบเกษตรผสมผสานในพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นนาข้าวแบบแผนการปลูกพืชส่วนใหญ่จะเป็นข้าว อย่างเดียว ข้าว-ข้าว, ข้าว-พืชไร่เศรษฐกิจ, ข้าว-พืชผักเศรษฐกิจ, พืชผัก-ข้าว-พืชไร่, พืชไร่-ข้าว-พืชไร่ เป็นต้น การจะปลูกพืชได้มากครั้งในรอบปีขึ้นอยู่กับระบบการชลประทานเป็นหลัก การเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่นี้จะมีรูปแบบและกิจกรรมที่ดำเนินการเช่นเดียวกับที่กล่าวไว้แล้วในข้อ 3.1 (ระบบเกษตรผสมผสานที่มีข้าวเป็นพืชหลัก) สำหรับในพื้นที่ที่มีระดับน้ำสูง นอกจากจะทำการปลูกข้าวขึ้นน้ำแล้ว ยังมีลู่ทางพัฒนาและปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อทำ กิจกรรมการเลี้ยงปลาในบ่อได้ด้วยรูปแบบการเกษตรผสมผสานหลัก ๆ ตามที่กล่าวมาแล้วนี้ยังอาจแบ่งย่อยออกไปได้อีกหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้หลักการอะไรมาเป็นตัวกำหนด ซึ่งจะมีความคิดหลากหลายแตกต่างกันไป เช่น การใช้ลักษณะของทรัพยากรน้ำเป็นตัวกำหนดก็จะมีรูปแบบเกษตรผสมผสานแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ เกษตรผสมผสานในพื้นที่เขตใช้น้ำฝนและเกษตรผสมผสานในพื้นที่เขตชลประทาน นอกจากนี้ในเขตชลประทานก็สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้อีกตามระบบของชลประทาน คือ ชลประทานที่มีเขื่อนกักเก็บน้ำและมีคลองส่งน้ำไปใ้ไร่นาชลประทานโดย การสูบน้ำด้วยไฟฟ้าจากแหล่งน้ำ ระบบบ่อบาดาลน้ำตื้น น้ำลึก ตลอดจนระบบการใช้น้ำหยด เป็นต้น นอกจากนี้ การใช้คุณสมบัติของดินเป็นตัวกำหนด ก็จะสามารถกำหนดรูปแบบของการเกษตรผสมผสานได้ดังนี้ คือ เกษตรผสมผสานในพื้นที่ดินเปรี้ยว พื้นที่ดินเค็ม พื้นที่ดินตาง และพื้นที่ดินพรุ เป็นต้น ถึงแม้จะมีการแบ่งรูปแบบการเกษตรผสมผสานได้หลายอย่าง แต่การดำเนินการตามกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย พืช-พืช พืช-สัตว์ พืช-ปลา สัตว์-ปลาและพืช-สัตว์-ปลา จะมีลักษณะเป็นไปในทางองเดียวกัน แล้วแต่ว่าในรูปแบบต่าง ๆ จะมีศักยภาพในการดำเนินการมากน้อยแตกต่าง กันออกไปตามลักษณะพื้นที่ ทรัพยากรและสภาพเศรษฐกิจ สังคม (กรพิพัฒน์และปนัดดา, 2553)

2.4.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย

1. การเปลี่ยนแปลงแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย

การเปลี่ยนแปลงแนวคิดจากการท่องเที่ยวมาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 40 ปีก่อน ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่ด้อยพัฒนาเป็นสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีคนที่ 11 ผู้นำในยุคนั้น ได้เห็นประโยชน์ของการท่องเที่ยวในต่างประเทศว่าทำรายได้

ให้กับประเทศเหล่านั้นได้อย่างมหาศาล และพิจารณาว่าประเทศไทยมีศักยภาพพร้อมอยู่แล้ว

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เหมือนกัน สมควรพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวให้มีผลทางด้านเศรษฐกิจจึงออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้น เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ.2503 มีหน้าที่เชิญชวนและแนะนำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศได้มารู้จักแหล่งท่องเที่ยว และวัฒนธรรม ประเพณีอันสวยงาม ปรากฏว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้ความสนใจ และเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมากเกินความคาดหมายของทางภาครัฐ ขณะเดียวกันประเทศไทยก็ไม่ได้วางแผนป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวชาติจิตสำนึกทั้ง สองฝ่ายล้มตระหนักถึงความสามารถในการรองรับด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว และไม่ได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านนิเวศวิทยาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าพื้นที่ถูกพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว กรณีที่ระบบนิเวศอ่อนแอ จะเกิดผลเสียทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ พืชและสัตว์อาจสูญพันธุ์ รวมถึงสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน (มนัส สุวรรณ, 2530)

2. แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเทศไทยไม่สามารถใช้การท่องเที่ยวแบบเดิมหรือหยุดยั้ง ไว้อย่างเดิม เพราะมีแต่การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงต้องวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ไปพร้อมกับการวางแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทุกระยะ 5 ปี และวางแผนการอนุรักษ์ไว้ดังนี้

- 2.1 กำหนดเป็นนโยบายระดับชาติ
- 2.2 ผสมผสานความต้องการของทุกกลุ่ม
- 2.3 มีเป้าหมายในการอนุรักษ์วัดคู่กับเป็นพื้นฐาน
- 2.4 มีมาตรการให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติ
- 2.5 กระจายรายได้อย่างเป็นธรรม
- 2.6 ลดผลกระทบ
- 2.7 สนับสนุนองค์กรท้องถิ่นในการพัฒนา
- 2.8 มีระบบติดตามและประเมินผล

(แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549)

3. กรอบแผนงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของรัฐบาล

3.1 รัฐบาลได้วางกรอบเรื่องการท่องเที่ยวให้ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันดังนี้

1. พัฒนาบริการแหล่งท่องเที่ยว
2. ทำทะเบียนธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์
3. ทำแผนพัฒนากิจกรรมภายใน
4. พัฒนาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3.2 นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น (พรเพ็ญ จริญญาฤมล. 2542) รัฐบาลได้เน้นในเรื่องดังต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนลิขสิทธิ์ การนำข้อมูลไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตถือว่าผิดกฎหมาย การนำข้อมูลไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตถือว่าผิดกฎหมาย การนำข้อมูลไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตถือว่าผิดกฎหมาย

2. จัดเครือข่ายครอบคลุมทุกส่วนทุกระดับ ดำเนินการได้อิสระ ภายใต้กรอบที่ตั้งไว้
3. ประชาชนมีส่วนร่วมวางแผน ตัดสินใจ ติดตาม ประเมินผลจนกระทั่งได้รับประโยชน์
4. ส่งเสริมองค์กรนิติบุคคล และไม่ใช่นิติบุคคล ดูแลสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. แก้ไขปรับปรุง ข้อบังคับ ระเบียบ และพัฒนากฎหมายรวมถึงงบประมาณของรัฐบาลให้เอื้อ ต่อความร่วมมือของหน่วยงานท้องถิ่น และประชาชน ให้ความช่วยเหลือการมีส่วนร่วม เพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ของรัฐบาล และจัดเก็บรายได้ พื้นฟูท้องถิ่น

6. สนับสนุนศักยภาพของประชาชนให้มีความรู้เรื่องการอนุรักษ์ การดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว การรักษาสีสิ่งแวดล้อมของประชาชน ให้ความช่วยเหลือการมีส่วนร่วม เพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ของรัฐบาล และจัดเก็บรายได้ พื้นฟูท้องถิ่น

7. องค์กรพัฒนาเอกชนต้องดูแลการจัดตั้ง ธุรกิจของประชาชนอย่างสร้างสรรค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดลำดับกลยุทธ์ในการอนุรักษ์เพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ของรัฐบาล ดังนี้ คือ

กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มขีดความสามารถในด้านการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบบริหารการจัดการแบบบูรณาการ

สำหรับความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทยในปัจจุบันนั้น สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) กล่าวว่า ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย เห็นว่ายังอยู่ในระดับพอใช้ (53.8%) ซึ่งดีกว่าในอดีต เพราะนักท่องเที่ยวยังขาดจินตนาการสร้างสรรค์เชิงอนุรักษ์ การพัฒนาของรัฐบาลบางครั้งก็สวนทางกับการอนุรักษ์ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดลี้ใจ วิธีแก้ไขของรัฐบาลคือจะต้องไม่ให้ความสำคัญกับวัตถุมากเกินไป ควรมีกฎหมายบังคับเรื่องสิ่งแวดล้อมให้จริงจัง และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เทพกร ณ สงขลา (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชนชน: กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช” การจำแนกรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชนกรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอ ช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถจำแนกรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ สาธิตขั้นตอนการผลิต ให้ความรู้การเกษตร จำหน่ายสินค้าชุมชน และแนะนำธุรกิจการเกษตรรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเหล่านี้ส่งผลต่อ การอนุรักษ์เอกสารเป็นเอกสารที่ส่งวันไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานาน นีเมอนุญาตเห็นาเปเชประโยชน์ในการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทรัพยากรเกษตร การขยายตัวกิจกรรมการเกษตร และการสร้างมูลค่าทรัพยากรเกษตร อย่างไรก็ตาม การใช้ทรัพยากรเกษตรดังกล่าว นอกจากจะส่งผลต่ออาชีพการเกษตรแล้ว ยังกลายเป็น สิ่งดึงดูดการท่องเที่ยวที่อาจมีแนวโน้มว่าทรัพยากรเกษตรถูกใช้เพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าใช้เพื่ออาชีพการเกษตรของชุมชน (เทพกร ณ สงขลา, 2554)

ปียวรรณ คงประเสริฐ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกและใช้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยบูรณาการพัฒนาทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และจิตใจไว้ในแผนเดียวกัน และบูรณาการความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้ง 4 กลุ่มได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ รายการตรวจสอบทรัพยากร และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยจากรายการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว พบว่า ทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ ชายหาด อ่าว น้ำ ตก เกาะ และป่าไม้ ทรัพยากรวัฒนธรรมและสิ่งก่อสร้างขึ้น ได้แก่ วัด ศาล พระเจดีย์ และพระพุทธรูปจำลอง ทรัพยากรประเพณี วิถีชีวิต และงานเทศกาล ได้แก่ งานพุลมุนปาร์ตี้ การแข่งขันหาหอยกลม และประเพณีลากพระทางทะเล ทรัพยากรด้านกิจกรรม ได้แก่ การดำน้ำ ดูประการังการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การพายคายัค แคนู เรือน้ำเที่ยว และการประมงพื้นบ้าน ทรัพยากรด้านบริการ ได้แก่ โรงแรมที่พักหรือรีสอร์ทที่ได้มาตรฐาน บริการด้านการคมนาคมขนส่งที่สะดวก บริการข้อมูล และศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว โรงพยาบาล และสถานบริการด้านสุขภาพ สถานที่จำหน่ายสินค้าพื้น เมือง บริการด้านสาธารณูปโภคขั้น พื้น ฐาน และการมีป้ายบอกทิศทางและระบบสื่อความหมายในสถานที่ท่องเที่ยว

แนวทางการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลที่มีมาตรฐานระดับโลกเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนโดยยึดหลักการพัฒนาตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ เกษตรยั่งยืน และเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

วนิดา แสงเดช (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพชุมชนรอบบึงขุนทะเลเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยมีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณบึงขุนทะเล 2) ศึกษาความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นและผู้เยี่ยมชมบึงขุนทะเล 3) เสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพชุมชนรอบบึงขุนทะเลเพื่อการท่องเที่ยว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน และประชาชนในพื้นที่จำนวน 100 คน

จากข้อมูลพบว่าบึงขุนทะเลเป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 1,270 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบลของอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีคือ ตำบลมะขามเตี้ย ตำบลขุนทะเล และตำบลวัดประดู่ จากข้อมูลพบว่าลักษณะสภาพแวดล้อมกายภาพบึงขุนทะเลมีธรรมชาติและวิถีชีวิตที่น่าน้ำศึกษาซึ่งบึงขุนทะเลมีความสำคัญทั้งในเชิงนิเวศวิทยาและสถานะเศรษฐกิจของจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีศักยภาพของพื้นที่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีลักษณะผสมผสานระหว่างพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่อยู่อาศัยแบบชุมชนเมืองและพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแต่ละส่วนมีลักษณะเฉพาะตัวในด้านสภาพแวดล้อมและสิ่งปลูกสร้าง จึงสามารถสรุปเป็นแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพชุมชนรอบบึงขุนทะเลเพื่อการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมทั้ง 3 จุด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงติดต่อกันตลอดเส้นทางของการท่องเที่ยวบึงขุนทะเลดังต่อไปนี้

พื้นที่ส่วนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

วางแผนสภาพแวดล้อมโดยพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ สุนทรียภาพของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว โดย จัดจำหน่ายของที่ระลึก จากผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านและจัดกิจกรรมเทศกาลท่องเที่ยวตามประเพณีท้องถิ่นเพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเพิ่มขึ้นอีกทั้งยังเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนโดยค่านึงถึงสภาพแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้แก่ กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ และ กิจกรรมถ้ำรูปธรรมชาติ เป็นต้น

พื้นที่ส่วนที่เป็นเกษตรกรรม

บริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านตำบลขุนทะเลและตำบลวัดประดู่ซึ่งอยู่รอบบึงขุนทะเล ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ สวนมะพร้าวซึ่งกำหนดให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางเรือและเส้นทางจักรยาน เช่น ชมการผลิตน้ำตาลมะพร้าว การเรียนรู้เรื่องหัตถกรรม จักสาน การเรียนรู้ภูมิปัญญา เช่น การสาธิตการทำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ชมวิถีชีวิตชาวบ้านซึ่งเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวบึงขุนทะเล

พื้นที่ส่วนที่เป็นชุมชนที่อยู่อาศัย

เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของเมืองและมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากการปรับปรุงทางด้านกายภาพแล้วยังต้องช่วยเสริมด้วยกิจกรรมต่างๆตามช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้พื้นที่มีจุดดึงดูดความสนใจและส่งเสริมสภาพแวดล้อมของเมืองที่ดีขึ้น การปรับปรุงสิ่งประกอบภูมิทัศน์ในพื้นที่ควรมีความกลมกลืนต่อเนื่องกันของสิ่งประกอบภูมิทัศน์ต่างๆเช่น ชุมทางเข้าบึงขุนทะเล ศาลาที่พักคอยรถประจำทาง รวมถึงสิ่งก่อสร้างชนิดอื่นๆ เช่น ม้านั่ง เสาไฟฟ้า ถังขยะ กระบะต้นไม้ และควรสื่อสารถึงสัญลักษณ์หรือความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ได้ด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมาก ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งสภาพปัญหาและความต้องการของคนในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผนและนำเสนอแนวทางในการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนไว้ 5 ขั้นตอนมีดังนี้

- 3.1 พื้นที่ศึกษา
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาในการวิจัย การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว คือพื้นที่บริเวณปากคลองสวนหมากเทศบาลตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีพื้นที่ขนาด 3.50 ตร.กม. ประกอบด้วย 11 ชุมชน จำนวนบ้านพักอาศัย 10,783 หลังคาเรือน

3.1.1 ลักษณะกายภาพขอบเขต

อาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับ ตั้งแต่หลักเขตที่ 2 เส้นเขตเป็นเส้นโค้งตามแนวตลิ่งแม่น้ำปิง จนถึงหลักเขตที่ 3 ระยะทางระหว่าง หลักเขตที่ 2 ถึงหลักเขตที่ 3 ประมาณ 1,800 เมตร

อาณาเขตทางทิศใต้ ติดต่อกับ ตั้งแต่หลักเขตที่ 3 แนวเขตเป็นเส้นตรง ห่างจากศูนย์กลางถนน กำแพงเพชร 300 เมตร จนถึงหลักเขตที่ 4 และที่ 5 ระยะทางระหว่างหลักเขตที่ 3 – 5 ประมาณ 3,300 เมตร

อาณาเขตทางทิศตะวันตกติดต่อกับ ตั้งแต่หลักเขตที่ 5 แนวเขตเป็นเส้นโค้ง ห่างจากศูนย์กลางถนน พหลโยธิน 330 เมตร จนถึงหลักเขตที่ 1 ระยะทางระหว่าง หลักเขตที่ 5 ถึงหลักเขตที่ 1 ประมาณ 1,400 เมตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1.2 การแบ่งเขตการปกครอง

เทศบาลตำบลนครชุมได้จัดตั้งชุมชนย่อยจำนวน 11 ชุมชน โดยแยกจากชุมชนที่มีจำนวนประชากรหนาแน่นและมีสภาพพื้นที่ใกล้เคียงกัน เพื่อความสะดวกในการให้บริการด้านต่างๆอย่างทั่วถึง และครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน เทศบาลตำบลนครชุม จึงประกาศให้มีการจัดตั้งชุมชน ดังนี้

ชุมชนที่ 1 ชุมชนรักษ้แม่น้ำปิง (อาณาเขตบริเวณคงเดิม) คือพื้นที่หมู่ที่ 2 เฉพาะส่วนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลนครชุม ทั้งหมดคือ บริเวณพื้นที่ ตามถนนห้วยยาง-นครชุม

ชุมชนที่ 2 ชุมชนปากคลองใต้ คือ พื้นที่หมู่ที่ 3 เฉพาะส่วนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลนครชุม คือบริเวณพื้นที่ตามถนนเส้น 1078 (ห้วยยาง-นครชุม)

ชุมชนที่ 3 ชุมชนพัฒนาวิมล พื้นที่หมู่ที่ 3 ส่วนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลนครชุม คือบริเวณพื้นที่ตามถนนเส้น 1078 (ห้วยยาง-นครชุม)

ชุมชนที่ 4 ชุมชนปากคลองกลาง อาณาเขต หมู่ที่ 4 ตามถนนเส้น 1078 (ห้วยยาง-นครชุม)

ชุมชนที่ 5 ชุมชนปากคลองกลางพัฒนา อาณาเขตพื้นที่หมู่ที่ 4 ตั้งแต่ซอยที่อ่านหนังสือพิมพ์ และซอยสุขาภิบาล

ชุมชนที่ 6 ชุมชนปากคลองเหนือ คืออาณาเขตพื้นที่หมู่ที่ 5 (ตั้งแต่บริเวณสะพานนครชุมติดคลองสวน-หมาก) ป้อมน้ำมันเอสโซ่ หมวดการทางนครชุม ถึง ซอย ถ.มอเตอร์ ตั้งแต่แนวถนนพหลโยธินจรดคลองสวนหมาก

ชุมชนที่ 7 ชุมชนนครชุมพัฒนา คืออาณาเขตพื้นที่ หมู่ที่ 5 ตั้งแต่ซอย ถ.มอเตอร์ เป็นต้นไป ซอยโรงฆ่าสัตว์ จนถึงปากทางเข้าบ้านใหม่สุวรรณภูมิ และสิ้นสุด ณ เขตเทศบาล

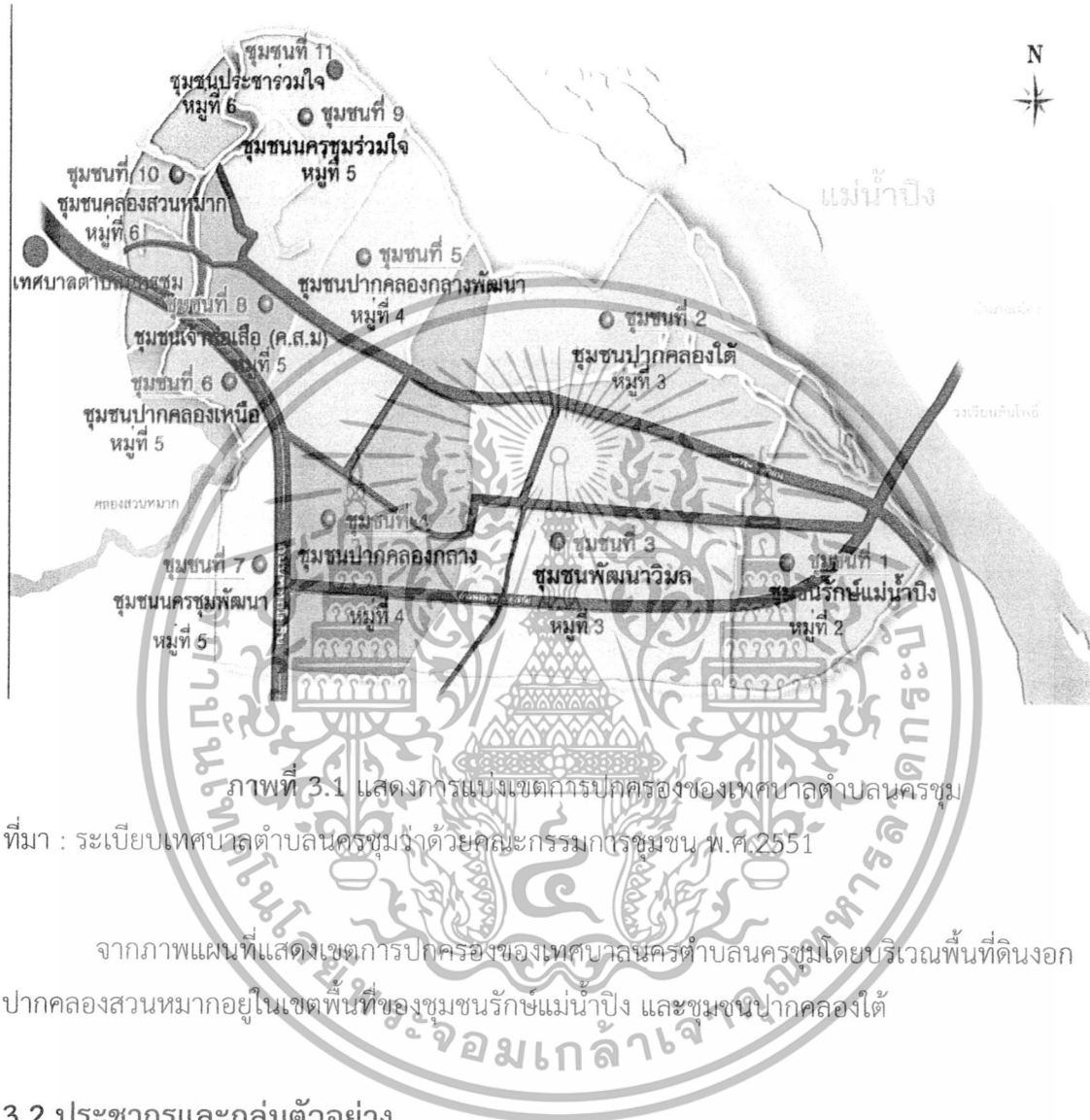
ชุมชนที่ 8 ชุมชนเจ้าพ่อเสือ (คสม.) คืออาณาเขตพื้นที่หมู่ที่ 5 ตั้งแต่โรงเรียนอนุบาลเมืองกำแพงเพชร (บ้านนครชุม) ภายในบริเวณตลาดนครชุมทั้งหมด สัมพันธ์การแพทย์ ร้านจิวเจริญ สะพานข้ามคลองสวนหมาก (ติดกับบ้านนายสุรชัย วรเชษฐบัญชา) เลียบตามลำคลองสวนหมาก ร้านทองไทยแสง บ้านนายวีราวุธ ทุ่งทอง จรดสะพานวัดสว่างอารมณ์ ศาลเจ้าพ่อเสือตลอดแนวกระทั่งมาถึงปากซอยร้านใจ (น้ำแข็งหลอด)

ชุมชนที่ 9 ชุมชนนครชุมร่วมใจ คืออาณาเขตพื้นที่หมู่ที่ 5 บริเวณตั้งแต่ตั้งแต่ร้านอนันต์คาเฟ่ (ฝั่งตรงข้ามโรงเรียนอนุบาลเมืองกำแพงเพชร) ผ่านร้านบะหมี่แจ่ว เข้าซอยดับเพลิงเก่า (บ้านฝั่งขวาของถนนทั้งหมด) บ้านนายธนาเดช บุญพลัฒร หมู่บ้านตรุณารักษ์แลนด์และจรดฝั่งคลองสวนหมาก ณ สะพานวัดสว่างอารมณ์และซอยร่วมใจ ตั้งแต่ ปากทางเข้าซอยร่วมใจ ถึงบ้านพักคนงานกองการสาธารณสุขของเทศบาลตำบลนครชุม ซึ่งอยู่ในพื้นที่ของหมู่ที่ 5 และพื้นที่บริเวณต่อบ้านพักคนงานกองการสาธารณสุข ของเทศบาลตำบลนครชุม ตั้งแต่สะพานร่วมใจ ตลอดบริเวณรอบเกาะทั้งหมด มีพื้นที่อยู่ในหมู่ที่ ๖ ตำบลนครชุม ปรึกลับพื้นที่ ในส่วนของตั้งแต่สะพานร่วมใจ และบริเวณพื้นที่รอบเกาะทั้งหมด ซึ่งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ ๖ ตำบลนครชุม

ชุมชนที่ 10 ชุมชนคลองสวนหมาก พื้นที่หมู่ที่ 6 ที่อยู่ในเขตเทศบาล (บริเวณชุมชนเดิมทั้งหมด) รวมวัดสว่าง-อารมณ์ ยกเว้นซอยร่วมใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชนที่ 11 ชุมชนประชาร่วมใจ มีอาณาเขตพื้นที่ตั้งแต่สะพานร่วมใจ และบริเวณพื้นที่รอบเกาะทั้งหมดซึ่งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 6 ตำบลนครชุม (ระเบียบเทศบาลตำบลนครชุมว่าด้วยคณะกรรมการชุมชน, 2551)

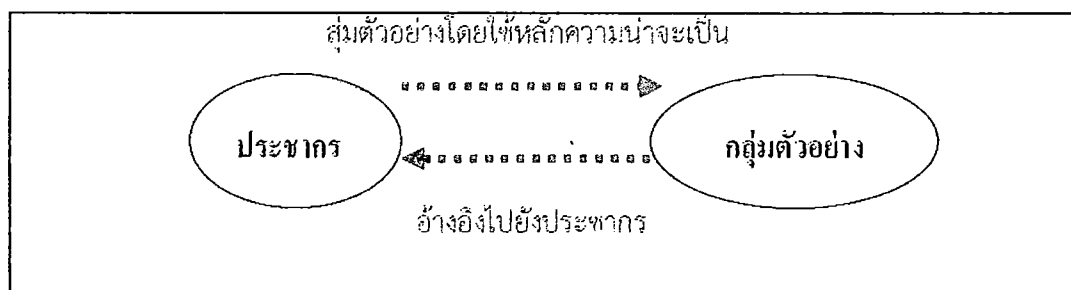

จากภาพแผนที่แสดงเขตการปกครองของเทศบาลตำบลนครชุมโดยบริเวณพื้นที่ดินนอกปากคลองสวนหมากอยู่ในเขตพื้นที่ของชุมชนรักษ์แม่น้ำปิง และชุมชนปากคลองใต้

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในการวิจัยการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว เป็นการศึกษจากกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) และนำค่าสถิติของกลุ่มตัวอย่างมาประมาณต่อพารามิเตอร์ของประชากร (Population) แล้วจึงนำผลการวิจัยอ้างอิงไปยังประชากร ดังแสดงในภาพที่ 3.2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.2 แสดงการวางแผนประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

3.2.1 ประชากร ในการศึกษาในครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ประชาชนในพื้นที่

เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่ได้จากการตรวจสอบประชากรจากทะเบียนบ้าน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ประกอบด้วย ชุมชนรัษฎ์แม่น้ำปิง, ชุมชนปากคลองใต้, ชุมชนพัฒนาวิมล, ชุมชนปากคลองกลาง, ชุมชนปากคลองกลางพัฒนา, ชุมชนปากคลองเหนือ, ชุมชนนครชุมพัฒนา, ชุมชนประจักษ์พ่อเสือ(คสม.), ชุมชนนครชุมร่วมใจ, ชุมชนคลองสวนหมาก, ชุมชนประชาร่วมใจ จำนวนหลังคาเรือน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 10,783 หลังคาเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 31,019 คน

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรเทศบาลตำบลนครชุม พ.ศ. 2554

ลำดับ	ช่วงอายุ (ปี)	จำนวนประชากรชาย	จำนวนประชากรหญิง	รวม
1.	เด็ก น้อยกว่า 6 ปี	1,039	1,055	2,044
2.	เด็กโต 7-12	1,584	1,653	3,237
3.	วัยรุ่น 13-17	1,136	1,235	2,371
4.	ผู้ใหญ่ 18-60	9,790	10,708	20,498
5.	คนชรา 61 ปีขึ้นไป	1,313	1,556	2,869

ที่มา : ตรวจสอบประชากรจากทะเบียนบ้าน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ณ เดือน มีนาคม 2554

จากตารางแสดงจำนวนประชากรในเทศบาลตำบลนครชุม แยกตามช่วงอายุ พบว่ามีจำนวนประชากรโดยแยกตามสัดส่วนในแต่ละช่วงอายุต่างๆ 1 ช่วง คือ ช่วงเด็ก จำนวน 2,044 คน เด็กโต 3,237 คน วัยรุ่น 2,371 คน ผู้ใหญ่ 20,498 คน คนชรา 2,869 คน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. นักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่

เป็นนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดกำแพงเพชร โดยได้แบ่งจำนวนนักท่องเที่ยวออกเป็นท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ดังในตารางที่ 3.2 แต่จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก ยังไม่มีจำนวนที่แน่ชัด แต่จะสอดคล้องกับจำนวนนักท่องเที่ยวในส่วนของอุทยานประวัติศาสตร์

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดกำแพงเพชร

สถานที่ท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	รวม
อช.แม่वंก	26,478	122	26,600
อช.คลองลาน	118,728	1,142	119,870
อช.คลองวังเจ้า	9,953	41	9,994
เขตรักษาพันธุ์ฯ	8,033	3	8,036
อุทยานประวัติศาสตร์	175,162	6,985	182,147
พิพิธภัณฑ์ฯ	25,230	192	25,422
บ่อน้ำพุร้อนฯ	71,462	1,442	72,904
รวม	435,046	9,927	444,973

ที่มา : รายงานสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ (ภาคเหนือ) ประจำปี พ.ศ. 2553

จากตารางแสดงจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 444,973 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 435,046 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 9,927 คน โดยสถานที่ที่นักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมมากที่สุด คือ อุทยานประวัติศาสตร์ มีนักท่องเที่ยว 182,147 คน ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมมาน้อยที่สุด คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มีผู้เยี่ยมชม 8,036 คน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยเกณฑ์แต่ละกลุ่มต่อไปนี้ เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เพศชายและหญิงที่ได้จากการตรวจสอบประชากรจากทะเบียนบ้าน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง จากทั้ง 11 ชุมชน และนักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่ปากคลองสวนหมากรวมกัน จำนวน 120 คน

ทำการสุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดขนาดของกลุ่มโดยใช้สูตรของ ยามาเน (Taro Yamane, 1973) ซึ่งใช้ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดที่ยอมรับในการเป็นตัวอย่างประชากรได้ มีสูตรดังนี้ คือ $N = N/1 + Ne^2$

โดย n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

N คือ จำนวนหน่วยประชากร

e คือ ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.1

โดยเมื่อแทนสูตรข้างต้นจะได้ ระดับความเชื่อมั่น 90% ของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จะได้กลุ่มตัวอย่างทั้ง สิ้น 100 คนกับกลุ่มตัวอย่างประชาชน และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสำรวจครั้ง นี้แบบ sampling area โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่รวมกันเป็นจำนวน 120 กลุ่มตัวอย่าง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม และการสำรวจและสังเกตการณ์ศึกษา

3.3.1 แบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นจะรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือ ประชาชนในพื้นที่, ภาครัฐ, เอกชน และนักท่องเที่ยว จะเป็นข้อมูลด้านความคิดเห็นส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างต่อแนวทางในการวางผังและออกแบบภูมิทัศน์เชิงเกษตรกรรมพื้นที่ดินงอกริม คลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยครอบคลุมข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ การประกอบอาชีพ จำนวนปีที่อยู่อาศัยในพื้นที่

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสถาปัตยกรรมบริเวณพื้นที่ปากคลองสวนหมาก เทศบาลตำบลนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความต้องการด้านกายภาพของชุมชนในท้องถิ่นและผู้เยี่ยมชมเทศบาลตำบลนครชุม

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นถึงแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมกายภาพบริเวณพื้นที่ดินงอกริมคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว

3.3.2 การสำรวจและสังเกตการณ์ศึกษา

ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกตผู้วิจัยจะทำการออกแบบและวางแผนการดำเนินงานตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลด้านเอกสารสิ่งพิมพ์ แผนที่ ภาพถ่ายและข้อมูลจากWebsite
2. ร่างแบบสังเกตการณ์ศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลในลักษณะสภาพแวดล้อมทางด้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่ปากคลองสวนหมาก โดยทำการสำรวจลักษณะของพื้นที่, สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค, สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปการ, สำรวจรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว, สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

3. นำแบบสำรวจและแบบสอบถามความคิดเห็นไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญโดยมีรายนามของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. ทำการสำรวจและสังเกตกรณีศึกษาพื้นที่ปากคลองสวนหมาก และครอบคลุมทั้งเทศบาลตำบลนครชุม ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 2 สัปดาห์

5. สรุปผลการสำรวจและสังเกตจากบริเวณพื้นที่รอบๆ พื้นที่ปากคลองสวนหมาก

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ แบบสำรวจและสังเกตและแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างและโดยแบ่งตามขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.4.1 ผู้วิจัยติดต่อส่วนงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานเทศบาลตำบลนครชุม และวัดพระบรมธาตุ เพื่อขอข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิจัยและข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวรวมถึงขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่

3.4.2 ผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสำรวจการสังเกตและแบบสอบถามความคิดเห็นที่แก้ไขสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วเพื่อที่จะไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในเขตพื้นที่ศึกษาตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้

3.4.3 ผู้วิจัยทำการลงพื้นที่ภาคสนามโดยใช้แบบสำรวจและการสังเกตสภาพแวดล้อมทางกายภาพการณปัจจุบันของพื้นที่เพื่อศึกษาแนวทางในการวางแผนและออกแบบภูมิทัศน์เชิงเกษตรกรรมพื้นที่ดินงอกริม คลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.4.4 ผู้วิจัยทำการลงพื้นที่ภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในเขตพื้นที่ศึกษา เพื่อทำการสอบความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนและออกแบบภูมิทัศน์เชิงเกษตรกรรมพื้นที่ดินงอกริม คลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4.5 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทำแบบสอบถามความคิดเห็นและจากการสำรวจการสังเกตในเขตพื้นที่ศึกษา

3.4.6 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจการสังเกต และจากแบบสอบถามความคิดเห็นที่ถูกต้องทำการคัดแยกข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประมวลผลได้ กับส่วนที่ต้องทำการเก็บข้อมูลซ่อมแซม

3.4.7 ลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์อีกครั้ง

3.4.8 สรุปผลการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสำรวจการสังเกตไปทำการวิเคราะห์ต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยวางแผนในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

3.5.1 ข้อมูลจากแบบสำรวจและสังเกตในพื้นที่ศึกษาซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้ อาทิ แผนที่ผังพื้นที่ ข้อมูลการจัดสภาพแวดล้อมและข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน ฯลฯ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในเขตพื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในเขตพื้นที่ศึกษาผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ไปประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายดังนี้

1. นำเสนอข้อมูลส่วนบุคคล โดยการแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ
2. นำเสนอข้อมูลด้านทางกายภาพของพื้นที่ โดยการแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในเขตพื้นที่ศึกษา
3. นำเสนอข้อมูลด้านการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพบริเวณดินงอกปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมดังกล่าว จะนำไปสู่กระบวนการสรุปผลการวิจัย เรื่องแนวทางในการวางผังและออกแบบภูมิทัศน์เชิงเกษตรกรรมพื้นที่ดินงอกริม คลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว ดำเนินการด้วยวิธีวิจัยพื้นที่กรณีศึกษา ประชากร และกลุ่มตัวอย่างการวิจัย พื้นที่บริเวณรอบปาก คลองสวนหมากด้วยเครื่องมือวิจัยประเภทแบบสอบถามและแบบสำรวจและสังเกตจากนั้นนำผล สรุปรวมมาวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการวิจัยซึ่งแบ่งตามหัวข้อต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต

4.1.1 ข้อมูลจากการสำรวจลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณพื้นที่ปาก คลองสวนหมาก เทศบาลนครชุม

4.1.2 ข้อมูลจากการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

4.1.3 ข้อมูลจากการสำรวจรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม

4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่

4.2.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นและผู้ เยี่ยมเยือนพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

4.2.4 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพ พื้นที่ปากคลองสวนหมาก เพื่อการท่องเที่ยว

4.3 บทสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต

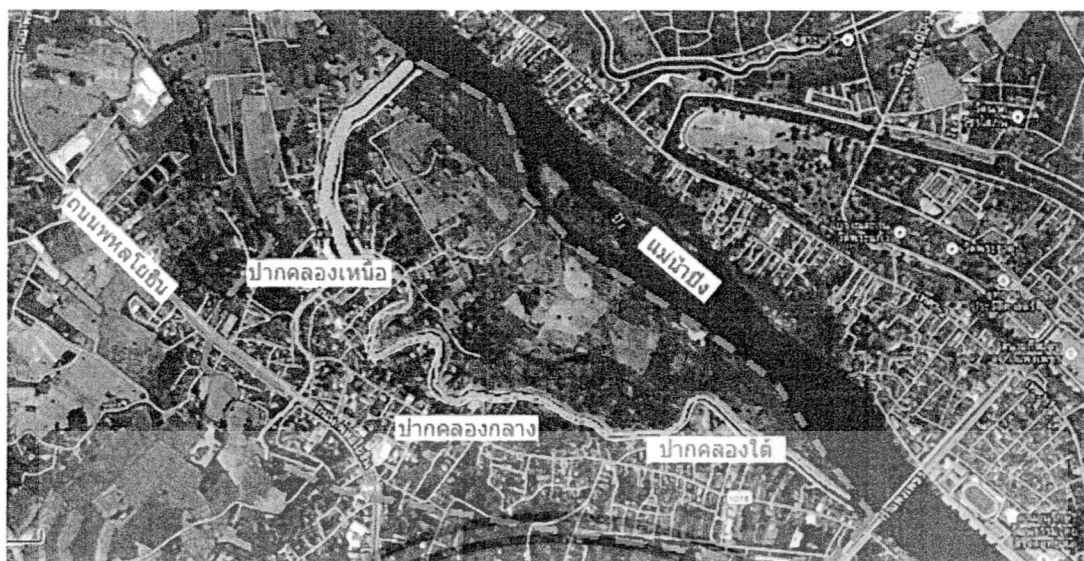
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกตจะรวบรวมข้อมูลในลักษณะสภาพแวดล้อม ทางด้านสถาปัตยกรรมบริเวณรอบพื้นที่ปากคลองสวนหมาก ในระยะเวลารวมทั้งสิ้น 3 เดือน คือ ระหว่างวันที่ 15 ตุลาคม- 30 มกราคม 2555 โดยทำการสำรวจรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 ข้อมูลจากการสำรวจลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณพื้นที่ปากคลอง สวนหมาก

ลักษณะทางด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพของพื้นที่ปากคลองสวนหมาก เทศบาลนครชุม จังหวัด กำแพงเพชร นั้นเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ในสภาพการณ์ปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ ข้อมูลด้านกายภาพดังต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.1 แสดงลักษณะพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

ที่มา : Google map วันที่ 16 สิงหาคม 2556

คลองสวนหมากมีต้นกำเนิดจากลำน้ำสายเล็กๆที่ไหลจากทิวเขาทางด้านทิศตะวันตกของจังหวัดกำแพงเพชร ไหลมาบรรจบแม่น้ำปิง ณ บ้านปากคลองสวนหมาก ตำบลนครชุม อำเภอเมือง ฯ มีพื้นที่รับน้ำประมาณ 1,095 ตารางกิโลเมตร จากภาพที่ 4.1 นครชุม หรือตำบลสวนหมากในอดีต มีฐานะเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมืองกำแพงเพชร ชาวบ้านปากคลองนิยมเรียกหมู่บ้านของตนเป็น 3 พื้นที่ ทั้งๆที่ระยะทางจากปาก คลองสวนหมากมาถึงวัดพระบรมธาตุมีเพียงประมาณ 2 กิโลเมตร เท่านั้น คือ ปากคลองเหนือ ปากคลองกลาง และปากคลองใต้ ลักษณะพื้นที่มีร่องรอยของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่โดดเด่น รวมไปถึงมีภูมิทัศน์ริมฝั่งคลองที่งดงาม และมีความสำคัญทั้งในเชิงนิเวศวิทยาและสภาวะเศรษฐกิจสังคมของจังหวัดกำแพงเพชร แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่รกร้างอีกทั้งยังขาดการปรับปรุงภูมิทัศน์ขาดที่ว่างโล่งและสถานที่ที่สาธารณะสำหรับจัดงานเทศกาลและกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนที่โล่งเพื่อการนันทนาการและพักผ่อนหย่อนใจสำหรับชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะของพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

ภาพที่ 4.2 แสดงภาพปัจจุบันของพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ 15 มกราคม 2557

จากภาพที่ 4.2 พบว่าสภาพปัจจุบันทางกายภาพของพื้นที่มีลักษณะเป็นชุมชนเก่ารูปเป็นแบบอาคารไม้ และเป็นย่านการค้าที่มีลักษณะของตลาดแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ ตลาดใหม่ที่เปิดตลอดเวลา และตลาดเก่าที่เปิดทุกวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ แรกของเดือน นอกจากนี้พื้นที่ปากคลองสวนหมากยังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้านที่โดดเด่น แต่ศักยภาพของพื้นที่ยังขาดจุดขายและไม่สามารถสร้างความดึงดูดให้กับนักท่องเที่ยวและชุมชนมากพอ เนื่องจากพื้นที่ยังมีสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม และพื้นที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงภูมิทัศน์ขาดการพัฒนาเพื่อที่จะรองรับกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมถึงขาดการอนุรักษ์อาคาร และสิ่งปลูกสร้างเก่าให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์

1. ทางเข้าตลาดย้อนยุค

2. ทางกลับรถใต้ถนนพหลโยธิน

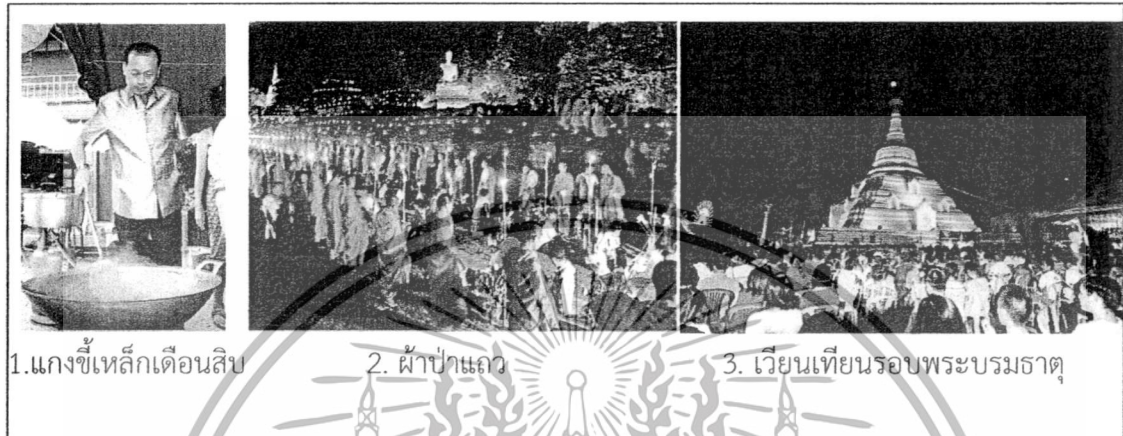
3. ทางเข้าทางหลวงชนบท1078

ภาพที่ 4.3 แสดงรูปแบบการเข้าถึงพื้นที่ทางบก

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ 15 มกราคม 2557

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากภาพที่ 4.3 พบว่ารูปแบบการเข้าถึงพื้นที่ปากคลองสวนหมาก ทางรถยนต์ สามารถเข้าได้ 2 ทางคือ จากถนนพหลโยธิน คือจะต้องกลับรถใต้สะพานข้ามคลองสวนหมาก เป็นทางเข้าหลักของ ตลาดนครชุม สภาพถนนเป็นถนนลาดยาง แต่จะมีรถจอดบริเวณ สองข้างทางในช่วงที่มีตลาดย้อนยุค และ อีกเส้นทาง คือ ทางหลวงชนบทหมายเลข 1078 เข้าจากใต้สะพานข้ามแม่น้ำปิง ระยะทาง ประมาณ 500 เมตร เป็นถนนลาดยาง ถนนชำรุดหลายจุด ทำให้เดินทางได้ไม่สะดวก

1. แกงข้า้เหล็กเดือนสิบ

2. ผ้าป่าแก้ว

3. เวียนเทียนรอบพระบรมธาตุ

ภาพที่ 4.4 แสดงลักษณะประเพณีและวัฒนธรรมพื้นถิ่น

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ 27 กรกฎาคม 2556

ลักษณะประเพณีวัฒนธรรมมีความโดดเด่นมาก โดยเฉพาะในด้านของพระพุทธศาสนา ซึ่ง นครชุมมีวัดที่สำคัญ 2 แห่ง คือ วัดสว่างอารมณ์และวัดพระบรมธาตุ ในช่วงวัดพระและช่วงเทศกาล ทางวัดจะมีกิจกรรมและประเพณีต่าง เพื่อให้นักท่องเที่ยว และพุทธศาสนิกชนได้สัมผัสถึงวัฒนธรรม ของชาวปากคลองสวนหมาก ดังภาพที่ 4.4 พบว่ามีประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีการทำแกงข้า้เหล็ก เดือนสิบสอง ประเพณีผ้าป่าแก้ว และประเพณีเวียนเทียนรอบพระบรมธาตุ เป็นต้น

1. ตลาดย้อนยุคนครชุม

2. วิถีชีวิตเกษตรกรรม

3. วิถีชุมชนการทำพระเครื่อง

ภาพที่ 4.5 แสดงเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารสำรวจพื้นที่ 15 มกราคม 2557 ที่การศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะรูปแบบวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน โดยมีย่านเศรษฐกิจ คือ ตลาดนครชุม อยู่ในบริเวณพื้นที่ปากคลองเหนือ และชุมชนที่ทำการเกษตรอยู่ในพื้นที่ปากคลองกลางและปากคลองใต้ นอกจากนี้นครชุมยังขึ้นชื่อในเรื่องของพระเครื่องทำให้ในพื้นที่มีแหล่งการทำพระเครื่องอยู่หลายแห่ง แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณปากคลองกลาง ดังภาพที่ 4.5 พบว่าเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตชุมชนที่โดดเด่น คือ ย่านตลาดย้อนยุคนครชุม วิถีชีวิตเกษตรกรรม และ วิถีชีวิตการทำพระเครื่อง

4.1.2 ข้อมูลจากการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการและความสะดวกสบายที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของพื้นที่และเอื้ออำนวยต่อประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและสังเกตซึ่งเป็นข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.6 แสดงร้านค้า ร้านจำหน่ายของฝาก ของที่ระลึก

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ 15 มกราคม 2557

จากการสำรวจพบว่า ลักษณะของร้านค้าในย่านการค้าดังภาพที่ 4.6 ร้านขายเครื่องดีมนั้นมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดี ซึ่งลักษณะเป็นตึกแถว สร้างด้วยไม้ ส่วนทางด้านของตลาดสดยังมีการจัดวางไม่เป็นระเบียบ และส่วนใหญ่เป็นอาคารเก่า ซึ่งชำรุดบ้างบางส่วน และร้านซึ่งอยู่ห่างออกมาจากย่านการค้าจะเป็นลักษณะเปิดหน้าบ้านขายของเล็กๆน้อยๆ อย่างเช่นร้านขายเสื้อผ้า เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ร้านรถเข็นริมทาง

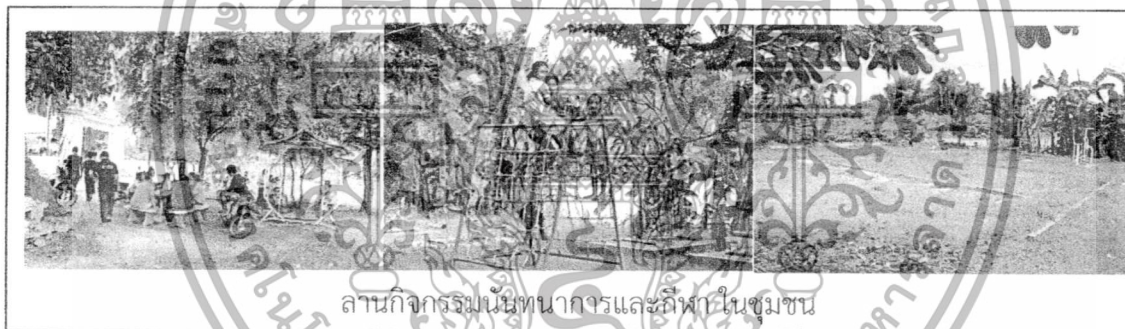
2. ร้านในอาคาร

3. บรรยากาศหน้าร้านอาหาร

ภาพที่ 4.7 แสดงร้านอาหารอาหาร

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ 15 มกราคม 2557

จากการสำรวจพบว่าในพื้นที่มีร้านอาหารที่หลากหลาย ดังภาพที่ 4.6 ที่มีทั้งร้านที่เป็นรถเข็นริมทางและร้านที่อยู่ภายในอาคาร แต่ส่วนใหญ่ ยังขาดการจัดการให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และยังขาดการดึงเอาเอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่เพื่อสร้างความโดดเด่นให้แก่ร้านอาหาร ซึ่งร้านที่ขึ้นชื่อในพื้นที่ เช่น ร้านสุภาพผ้าฝ้ายนครชุม และร้านกล้วยเดี่ยวแดงรสเด็ด เป็นต้น

ลานกิจกรรมนันทนาการและกีฬาในชุมชน

ภาพที่ 4.8 ลานกิจกรรมนันทนาการและกีฬาในชุมชน

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ 15 มกราคม 2557

จากการสำรวจพบว่าลานกิจกรรมของพื้นที่ปากคลองสวนหมากมีอยู่น้อย โดยมีลักษณะเป็นลานออกกำลังกายและสนามเด็กเล่น ซึ่งอุปกรณ์ส่วนใหญ่ชำรุดและใช้งานไม่ได้ ทำให้ประชาชนไม่ค่อยเข้ามาใช้บริการ ดังภาพที่ 4.6 จะเห็นว่าสนามกีฬาต้องมีหญ้าขึ้นสูงรก้าง ไม่ได้ใช้ประโยชน์ใด

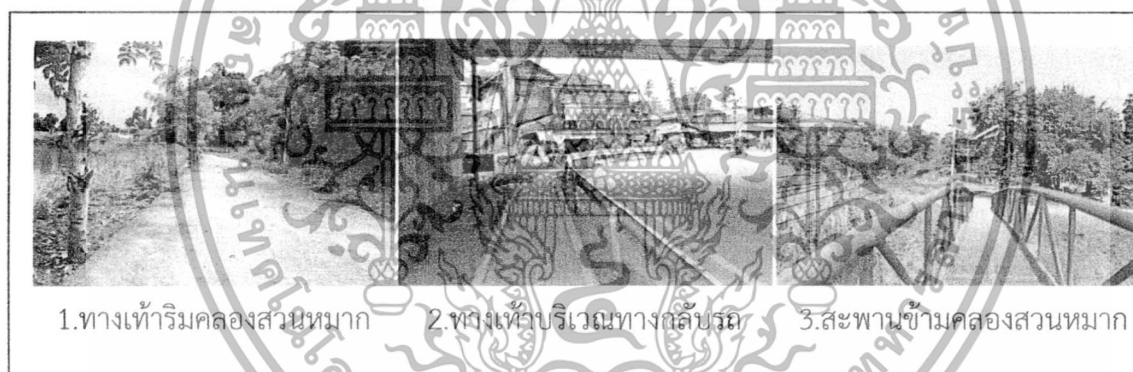
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.9 ที่นั่ง และศาลานั่งพักผ่อนริมทางเท้า

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ 15 มกราคม 2557

จากการสำรวจพบว่า มีที่นั่งพักผ่อนริมทางเท้าน้อยมาก โดยมีอยู่เฉพาะบริเวณริมทางเท้าริมคลองสวนหมาก บริเวณวัดสว่างอารมณ์เพียงเท่านั้น ส่วนศาลานั่งพักผ่อนริมทางเท้านั้น มีอยู่บริเวณวัดพระบรมธาตุ ซึ่งเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมตลาดนัดชุมชน โดยมีลักษณะเป็นศาลาไม้มุงจาก เป็นศาลาชั่วคราว และนักท่องเที่ยวสามารถใช้ชานบริเวณหน้าบ้านเป็นที่นั่งพักผ่อนได้

ภาพที่ 4.10 ทางเท้าและทางจักรยาน

ที่มา : จากการสำรวจพื้นที่ 15 มกราคม 2557

จากการสำรวจพบว่า ทางเท้าที่ใช้ในการสัญจรนั้นมีอยู่บริเวณริมคลองสวนหมาก ระหว่างวัดสว่างอารมณ์และบ้านพระไพบี โดยเป็นพื้นคอนกรีตกว้าง 2 เมตร สามารถเดินและปั่นจักรยานได้อย่างสะดวก ส่วนทางเท้าด้านหน้าตลาดเป็นทางเท้าริมทางกลับรถ ซึ่งผู้คนจะใช้เดินข้ามมายังฝั่งตลาดในช่วงที่มีตลาดย้อนยุคนครชุม และสะพานข้ามคลองสวนหมากมีขนาดเล็กใช้สำหรับเดิน ปั่นจักรยาน และรถจักรยานยนต์ข้ามเท่านั้น โดยสะพานมีลักษณะเป็นเหล็กทาสีฟ้า พื้นเป็นตะแกรงเหล็กมีความแข็งแรง แต่ไม่เข้ากับลักษณะของพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมพื้นที่ปากคลองสวนหมาก จังหวัดกำแพงเพชร ความต้องการด้านกายภาพของชุมชนในท้องถิ่นและผู้เยี่ยมเยือน เพื่อเสนอเป็นแนวทางการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมาก เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยแบ่งแบบสอบถามประกอบการวิจัยชุดนี้ ออกเป็น 4 ตอนดังต่อไปนี้

4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น, เจ้าหน้าที่ภาครัฐ, ผู้ประกอบการภาคเอกชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวพื้นที่ปากคลองสวนหมากในช่วงวันอาทิตย์ - วันอังคาร

ตารางที่ 4.1 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นนักท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1.อายุ	120	100
ต่ำกว่า 18 ปี	11	9.2
อายุ 18-35 ปี	43	35.8
อายุ 36-60 ปี	48	40
อายุ 60 ปีขึ้นไป	18	15
2.พื้นที่อยู่อาศัย	120	100
ในพื้นที่ตำบลนครชุม	89	74.2
นอกพื้นที่ตำบลนครชุม	31	25.8
3.ระดับการศึกษา	120	100
ประถมศึกษา	31	25.8
มัธยมศึกษา	38	31.7
อาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า	27	22.5
ปริญญาตรี	23	19.2
ปริญญาตรีขึ้นไป	1	0.8

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
4.อาชีพ	120	100
ข้าราชการ	14	11.7
รัฐวิสาหกิจ	5	4.2
นักเรียน/นักศึกษา	19	15.8
ทำสวน/ทำนา	8	6.7
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	26	21.7
ค้าขาย	23	19.2
รับจ้าง	25	20.8

จากตารางที่ 4.1 พบว่าประชากร ส่วนใหญ่มีอายุ 36-60 ปี ร้อยละ 40 รองลงมาอายุ 18-35 ปี ร้อยละ 35.8 มีระดับการศึกษามากที่สุด คือ มัธยมศึกษา ร้อยละ 31.7 รองลงมาคือ ประถมศึกษา ร้อยละ 25.8 ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 21.7 รองลงมา คือ รับจ้าง ร้อยละ 20.8

4.2.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาจากกิจกรรมและการใช้พื้นที่รวมทั้งสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอยู่อาศัยและการท่องเที่ยวโดยนำมากำหนดเป็นแนวทางการ ออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมาก

ตารางที่ 4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

สถานที่ท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ตลาดย้อนยุคนครชุม	41	34.2
วัดสว่างอารมณ์	14	11.7
วัดพระบรมธาตุ	58	48.3
บ้านพระโป้	7	5.8
รวม	120	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นที่สุดของพื้นที่ปากคลองสวนหมาก คือ วัดพระบรมธาตุ ร้อยละ 48.3 รองลงมาคือ ตลาดย้อนยุคนครชุม ร้อยละ 34.2 อันดับสาม คือ วัดสว่างอารมณ์ ร้อยละ 11.7 และอันดับสุดท้ายคือ บ้านพระโป้ ร้อยละ 5.8

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 แสดงพฤติกรรมในการใช้พื้นที่ปากคลองสวนหมาก

อายุ	กิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว				รวม
	เรียนรู้ประวัติศาสตร์	ไหว้พระ	เดินเล่นพักผ่อน	ถ่ายภาพ	
ต่ำกว่า 18 ปี	2	1	8	0	11
อายุ 18-35 ปี	17	19	3	4	43
อายุ 36-60 ปี	13	15	11	9	48
อายุ 60 ปีขึ้นไป	3	9	5	1	18
รวม	35	44	27	14	120

จากตารางที่ 4.3 พบว่ากิจกรรมของประชากรในช่วงอายุต่ำกว่า 18 ปี คือเดินเล่นพักผ่อน รองลงมาคือเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ส่วนช่วงอายุ 18-35 ปี จะทำกิจกรรมไหว้พระมากที่สุด และรองลงมาคือ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ส่วนช่วงอายุ 36-60 ปี จะทำกิจกรรมไหว้พระมากที่สุด รองลงมาคือ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ และประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จะทำกิจกรรมไหว้พระมากที่สุด รองลงมาคือเดินเล่นพักผ่อน จากประชากรทั้งหมด 120 หน่วย พบว่ากิจกรรมไหว้พระ ได้รับความสนใจมากที่สุดคือ 44 หน่วย รองลงมาคือ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ 35 หน่วย อันดับสาม คือ เดินเล่นพักผ่อน 27 หน่วย และอันดับสุดท้ายคือ 14 หน่วย

ตารางที่ 4.4 แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่พักอาศัยกับปัญหาด้านการรักษาที่พบในพื้นที่

ปัญหาที่พบมากที่สุดในพื้นที่	พื้นที่พักอาศัย		รวม
	พักอาศัยในพื้นที่นครชุม	พักอาศัยนอกพื้นที่นครชุม	
ขาดการจัดภูมิทัศน์	37	17	54
ไม่สะอาด รกร้าง เสื่อมโทรม	24	5	29
การเข้าถึงไม่สะดวกในบางพื้นที่	11	2	13
ห้องน้ำสาธารณะไม่เพียงพอ	10	4	14
การจัดที่นั่งพักผ่อนไม่เพียงพอ	1	3	4
ร้านค้าไม่เป็นระเบียบ	6	0	6
รวม	89	31	120

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดในพื้นที่ คือ ขาดการจัดภูมิทัศน์ คือ 54 หน่วย โดยประชากรที่อาศัยในพื้นที่ และประชากรที่อาศัยนอกพื้นที่ มีความเห็นเหมือนกัน ส่วนปัญหา รองลงมาคือ ไม่สะอาด รกร้าง เสื่อมโทรม คือ 29 หน่วย และอันสามคือ ปัญหาห้องน้ำสาธารณะไม่เพียงพอ คือ 14 หน่วย

4.2.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นและผู้เยี่ยมชมเยือนพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

ความต้องการด้านกายภาพบริเวณรอบๆพื้นที่ปากคลองสวนหมากศึกษาจากความต้องการใช้สาธารณูปโภค-สาธารณูปการ เพื่อความสะดวกและส่งเสริมความเป็นอยู่ และการท่องเที่ยวในพื้นที่

ตารางที่ 4.5 เปรียบเทียบอาชีพและความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่

สิ่งอำนวยความสะดวก	อาชีพ							รวม
	ข้าราชการ	รัฐวิสาหกิจ	นักเรียน/นักศึกษา	ทำสวน/ทำนา	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	ค้าขาย	รับจ้าง	
-ป้ายบอกข้อมูล	1	1	4	1	6	9	7	29
-ถังขยะ	8	1	8	3	11	5	9	45
-ศาลาที่พัก	0	1	5	1	5	4	7	23
-ไฟฟ้าและแสงสว่าง	2	1	1	1	0	1	1	7
-โทรศัพท์	0	0	0	0	0	0	1	1
สาธารณะ								
-ห้องน้ำ	0	0	0	0	2	1	0	6
สาธารณะ								
-มานั่งพักผ่อน	3	0	0	1	1	1	0	2
-ป้ายบอกทาง	0	1	1	1	1	1	0	5
-ชุ่มชื้น	0	0	0	0	0	0	0	0
-ที่ดื่มให้บริการ	0	0	0	1	0	1	0	2
รวม	14	5	19	8	26	23	25	120

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่อาชีพข้าราชการต้องการมากที่สุด คือ ถังขยะ มีจำนวน 8 หน่วย ส่วนความต้องการของอาชีพรัฐวิสาหกิจ มี ป้ายบอกข้อมูล ถังขยะ ศาลาที่พัก ไฟฟ้าและแสงสว่าง และป้ายบอกทาง เท่ากันคือ 10 หน่วย ส่วนนักเรียน/นักศึกษา มีค่าไม่ต่ำกว่าครึ่งโหลทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความต้องการถึงขยะมากที่สุดคือ 8 หน่วย อาชีพทำสวน/ทำนา มีความต้องการ ถึงขยะมากที่สุด 3 หน่วย ส่วนผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัว มีความต้องการถึงขยะมากที่สุด คือ 11 หน่วย อาชีพค้าขาย มีความต้องการป้ายบอกข้อมูลมากที่สุด คือ 9 หน่วย และอาชีพรับจ้าง มีความต้องการถึงขยะมากที่สุด คือ 9 หน่วย สิ่งอำนวยความสะดวกที่ประชากรต้องการมากที่สุดคือ ถึงขยะ รองลงมาคือ ป้ายบอกข้อมูล อันดับสามคือ ศาลาที่พัก ส่วนซุ้มโฆษณาไม่มีประชากรเลือก

4.3 บทสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ปากคลองสวนหมากที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงตามวิถีชีวิตชุมชนและกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งสามารถสรุปปัญหาและข้อจำกัดได้ดังนี้

1. ลักษณะประชากรท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการวางผังเมือง

ประชากรและนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในด้านการพัฒนาพื้นที่ปากคลองสวนหมากให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาภาพลักษณ์ของชุมชนในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น โดยให้ความเห็นที่สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของย่านปากคลองสวนหมากคือ วัดระบรมธาตุ และตลาดย้อนยุคนครชุม ซึ่งการวางผังควรจะมีการส่งเสริมจุดเด่น ให้กับตัวพระบรมธาตุเพื่อให้พระบรมธาตุเป็นจุดเด่นสำคัญ (Land mark) ที่สามารถมองเห็นได้จากทุกมุมของย่านปากคลองสวนหมาก

2. สภาพแวดล้อมรอบบึงขุนทะเลในปัจจุบันต้องการการวางผังเมือง

สภาพแวดล้อมในปัจจุบันพบว่าพื้นที่ปากคลองสวนหมากมีสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมสังเกตได้จากสภาพตื้นเขินของคลอง และมีวัชพืชขึ้นเต็มคลอง การถ่ายเทของเสียลงสู่คลองซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของน้ำในคลองสวนหมากอันเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญที่สุดของระบบนิเวศน์เงินอาจก่อความเสียหายย้อนกลับ (Adverse effect) ต่อการดำรงชีพของประชาชนที่เกี่ยวข้องในที่สุดปัจจุบันพื้นที่ปากคลองสวนหมากมีแนวโน้มที่จะตื้นเขิน แปรสภาพไป สืบเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของวัชพืชน้ำ เช่น ผักตบชวา ต้นกก หญ้าคา เป็นต้น พืชเหล่านี้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและปกคลุมพื้นที่ผิวน้ำส่วนใหญ่ของคลองสวนหมาก รวมทั้งขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นตามขอบคลอง ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการขยายตัวของชุมชนประกอบกับสภาพของพื้นที่ยังไม่ได้รับการการพัฒนาเพื่อที่จะรองรับการท่องเที่ยวและกิจกรรมของชุมชนได้เนื่องจากการขยายตัวของประชากร ซึ่งเป็นปัญหาที่สัมผัสได้อย่างชัดเจนและส่งผลกระทบต่อความต้องการในการรองรับการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาควบคู่ไปกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ซึ่งต้องการการจัดการทางด้านสิ่งแวดล้อมความต้องการพื้นที่โล่งหรือพื้นที่สีเขียวจากสาเหตุนี้การวางผังเมืองจึงถูกนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาการขยายตัวของประชากรและการใช้ที่ดิน จึงจำเป็นต้องมีการวางผังเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและป้องกันการเติบโตของเมืองแบบไร้ทิศทาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. สาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวบริเวณรอบพื้นที่ปากคลองสวนหมากต้องการ

การศึกษารูปแบบความต้องการของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนในเขตพื้นที่ปากคลองสวนหมาก เทศบาลตำบลนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร จากการศึกษาโดยใช้แบบสำรวจและสังเกต และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ปากคลองสวนหมากจะพบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวและประชาชนส่วนใหญ่ต้องการระบบสาธารณูปโภค เช่น การจัดภูมิทัศน์ การกำจัดขยะ ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งประกอบบริเวณนั้นยังขาดที่จอดรถในบางพื้นที่ ร้านค้าจำหน่ายอาหารมีจะมีทั้งรูปแบบรถเข็นและภายในบ้าน ที่นั่งพักผ่อน ศูนย์บริการแหล่งท่องเที่ยวศูนย์บริการด้านความปลอดภัยและศาลาที่พักในพื้นที่ท่องเที่ยวซึ่งมีความชำรุดและส่วนใหญ่เป็นแบบชั่วคราวโดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นครอบครัว และกลุ่มเพื่อน ต้องการทำกิจกรรมร่วมกันซึ่งต้องการความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และความประทับใจจากแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งพื้นที่ปากคลองสวนหมากยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะรองรับกิจกรรมต่างๆได้ ซึ่งปัญหานี้ยังไม่ได้มีการจัดออกแบบพื้นที่เป็นสัดส่วนตามกิจกรรมที่นำเสนอได้จากการสอบถามนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เห็นด้วยหากมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ปากคลองสวนหมากและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพื้นที่ปากคลองสวนหมากให้บุคคลภายนอกได้รู้จักและมีความคิดเห็นสอดคล้องกันหากมีการจัดกิจกรรมภายในพื้นที่ปากคลองสวนหมากเพราะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนนักท่องเที่ยวเห็นด้วยเพราะมีสถานที่สำหรับทำกิจกรรมเพิ่มขึ้นและได้เผยแพร่ให้คนทั่วไปได้รู้จักพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมาก เพื่อการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาสภาพทางกายภาพชุมชนพื้นที่ปากคลองสวนหมากเพื่อเสนอแนวทางการออกแบบภูมิทัศน์เพื่อให้สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ พื้นที่ปากคลองสวนหมาก ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่และรูปแบบภูมิทัศน์ปากคลองสวนหมาก ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อเสนอแนวทางในการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว

5.1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก เขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวนประชากรทั้งหมด 31,019 คน และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ปากคลองสวนหมากจำนวน 120 คน

5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลการวิจัยการออกแบบพื้นที่ย่านปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว ใช้เครื่องมือการวิจัย 2 แบบ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1.3.1 แบบสอบถาม ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นจะรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือ ประชาชนในพื้นที่, ภาครัฐ, เอกชน และนักท่องเที่ยว จะเป็นข้อมูลด้านความคิดเห็นส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างต่อแนวทางในการวางผังและออกแบบภูมิทัศน์เชิงเกษตรกรรมพื้นที่ดินงอกริม คลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยครอบคลุมข้อมูลดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ การประกอบอาชีพ จำนวนปีที่อยู่อาศัยในพื้นที่

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสถาปัตยกรรมบริเวณ พื้นที่ปากคลองสวนหมาก เทศบาลตำบลนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความต้องการด้านกายภาพของชุมชนในท้องถิ่นและผู้เยี่ยมเยือน เทศบาลตำบลนครชุม

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นถึงแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมกายภาพบริเวณ พื้นที่ปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยว

5.1.3.2 ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกตผู้วิจัยจะทำการออกแบบและวางแผนการดำเนินงาน ตาม ขั้นตอนต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลด้านเอกสารสิ่งพิมพ์ แผนที่ ภาพถ่ายและข้อมูลจากWebsite

2. ร่างแบบสังเกตกรณีศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลในลักษณะสภาพแวดล้อมทางด้านสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่ปากคลองสวนหมาก โดยทำการสำรวจลักษณะของพื้นที่, สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค, สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปการ, สำรวจรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว, สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

3. นำแบบสำรวจและแบบสอบถามความคิดเห็นไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญโดยมีรายนามของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. ทำการสำรวจและสังเกตกรณีศึกษาพื้นที่ปากคลองสวนหมาก และครอบคลุมทั้งเทศบาลตำบลนครชุม ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 2 สัปดาห์

5. สรุปผลการสำรวจและสังเกตจากบริเวณพื้นที่รอบๆ พื้นที่ปากคลองสวนหมาก

5.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ แบบสำรวจและสังเกตและแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างและโดยแบ่งตามขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

5.1.4.1 ผู้วิจัยติดต่อส่วนงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานเทศบาลตำบลนครชุม และวัดพระบรมธาตุ เพื่อขอข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิจัยและข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวรวมถึงขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่

5.1.4.2 ผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสำรวจการสังเกตและแบบสอบถามความคิดเห็นที่แก้ไขสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วเพื่อที่จะไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในเขตพื้นที่ศึกษาตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้

5.1.4.3 ผู้วิจัยทำการลงพื้นที่ภาคสนามโดยใช้แบบสำรวจและการสังเกตสภาพแวดล้อมทางเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้วิจัยเห็นประโยชน์ในการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กายภาพการณ์ปัจจุบันของพื้นที่เพื่อศึกษาแนวทางในการวางแผนและออกแบบภูมิทัศน์เชิงเกษตรกรรมพื้นที่ดินงอกริม คลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5.1.4.4 ผู้วิจัยทำการลงพื้นที่ภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในเขตพื้นที่ศึกษา เพื่อทำการสอบความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนในการวางแผนและออกแบบภูมิทัศน์เชิงเกษตรกรรมพื้นที่ดินงอกริม คลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5.1.4.5 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทำแบบสอบถามความคิดเห็นและจากการสำรวจการสังเกตในเขตพื้นที่ศึกษา

5.1.4.6 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจการสังเกต และจากแบบสอบถามความคิดเห็นที่ถูกต้องทำการคัดแยกข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประมวลผลได้ กับส่วนที่ต้องทำการเก็บข้อมูลซ่อมแซม

5.1.4.7 ลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์อีกครั้ง

5.1.4.8 สรุปผลการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสำรวจการสังเกตไปทำการวิเคราะห์ต่อไป

5.1.5 ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แสดงผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเพื่อให้สอดคล้องกับการลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรมของพื้นที่ปากคลองสวนหมาก โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

5.1.5.1 ลักษณะทางกายภาพ พื้นที่ปากคลองสวนหมาก

จากลักษณะพื้นที่พบว่าพื้นที่ปากคลองสวนหมากมีภูมิทัศน์ที่งดงามของริมฝั่งคลองธรรมชาติและวิถีชีวิตและมีความสำคัญทั้งในเชิงนิเวศวิทยาและสภาวะเศรษฐกิจสังคมของจังหวัดกำแพงเพชรแต่ลักษณะทางทัศนียภาพของพื้นที่ยังขาดจุดดึงดูดความสนใจและไม่สามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวและชุมชนได้มากพอเนื่องจากพื้นที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงภูมิทัศน์ซึ่งสนองตอบการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครชุม อีกทั้งยังมีสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมเนื่องจากการขยายตัวของชุมชนโดยเฉพาะในพื้นที่ส่วนที่เป็นย่านการค้าและที่อยู่อาศัยของช่วงชุมชนปากคลองกลาง ประกอบกับสาธารณูปโภคสาธารณูปการของพื้นที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อที่จะรองรับกิจกรรมต่างๆของชุมชนได้

5.1.5.2 พฤติกรรมการใช้พื้นที่รวมถึงความต้องการของคนในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่

จากการสอบถามความคิดเห็นของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว พบว่าส่วนใหญ่กิจกรรมที่นิยมทำกันในพื้นที่ปากคลองสวนหมากคือไหว้ ซึ่งมีวัดที่สำคัญอยู่ถึงสองแห่ง นอกจากนี้ผู้คนยังนิยมในเรื่องของการเรียนรู้และศึกษาประวัติศาสตร์ ในส่วนของความต้องการนั้น ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวมีความเห็นสอดคล้องกันคือต้องการเห็นการพัฒนาพื้นที่ปากคลองสวนหมากให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาภาพลักษณ์ของเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชนในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการมากที่สุดคือ ถังขยะ และป้ายบอกข้อมูล

5.1.5.3 เสนอแนวทางการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาข้อมูล แบบสอบถาม การสำรวจและสังเกตบริเวณพื้นที่ปากคลองสวนหมาก พบว่ายังขาดการพัฒนาด้านภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้กล่าวไปแล้วในการศึกษาทางกายภาพและความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เยี่ยมเยือนบึงขุนทะเลเพื่อเสนอเป็นแนวทางการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดกำแพงเพชร

5.2 อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้เพื่อให้สอดคล้องกับการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมพื้นที่ปากคลองสวนหมาก เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีข้อสรุปผลการวิจัยด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมกายภาพของพื้นที่ ความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพของผู้คนในพื้นที่และผู้เยี่ยมเยือน และเสนอแนวทางการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมพื้นที่ปากคลองสวนหมากให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ และเป็นส่วนช่วยในการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นและกิจกรรมนันทนาการต่างๆเข้าด้วยกันซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาและใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยมีการแยกเป็นส่วนประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

5.2.1 สภาพแวดล้อมปัจจุบันทางกายภาพของพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่ปากคลองสวนหมาก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่คลองสวนหมากไหลลงสู่แม่น้ำปิง โดยพื้นที่บริเวณโดยรอบมีขนาด 3.50 ตร.กม. เป็นพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลนครชุม

จากการศึกษาและสำรวจพบว่าในสภาพปัจจุบันพื้นที่ปากคลองสวนหมากมีลักษณะโดดเด่นทางด้านประเพณี วัฒนธรรม และโบราณสถานที่สำคัญหลายแห่ง แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ยังขาดการจัดภูมิทัศน์ และการจัดการที่เป็นระบบ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวขาดความน่าสนใจ อีกทั้งสภาพพื้นที่มีความเสื่อมโทรม คลองสวนหมากตื้นเขินทำให้มีประชาชนน้ำขะยะไปทิ้ง ประชาชนส่วนใหญ่มีความต้องการให้พื้นที่ดังกล่าวกลับมามีชีวิตอีกครั้ง ซึ่งนอกจากจะสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่แล้วยังเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดกำแพงเพชร สอดคล้องกับโครงการพัฒนาเขตเมืองเก่า "นครชุม" และการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก ตามมติคณะรัฐมนตรี ในวันที่ 9 - 10 มิถุนายน 2556 ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพสูงที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยลักษณะที่ตั้งของพื้นที่มีเส้นทางในการเข้าถึงได้สะดวกง่ายต่อการเดินทางโดยทาง และเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆในบริเวณใกล้เคียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2.2 การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมแล้วสามารถนำมากำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว ตามลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในเขตพื้นที่ปากคลองสวนหมาก ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกิจกรรมต่างๆเพิ่มขึ้น โดยมีความสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่บริเวณนั้นๆโดยมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ กิจกรรมการล่องเรือศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมส่อง/ดูนก กิจกรรมถ่ายรูป กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ ซึ่งจักรยานตามเส้นทางธรรมชาติกิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของช่อแพร ทินพรรณ (2544) สรุปว่า เป็นบริเวณที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ประกอบกิจกรรมต่างๆเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากการปรับปรุงทางด้านกายภาพแล้วยังอาจต้องช่วยส่งเสริมด้วยกิจกรรมต่างๆตามช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ที่ท่องเที่ยวนั้นมีจุดดึงดูดความสนใจของคนในเมืองและนักท่องเที่ยวมากขึ้น กิจกรรมเหล่านี้ล้วนมีความจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกมารองรับ โดยผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติทางเรือ เป็นกิจกรรมที่ใช้เส้นทางคลองที่มีอยู่เดิม เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติและสวยงาม สอดคล้องกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) กล่าวไว้ว่า การตัดเส้นทางการท่องเที่ยวควรมีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัสธรรมชาติ โดยไม่สร้างผลกระทบต่อพื้นที่

2. เส้นทางจักรยาน กำหนดใช้เส้นทางของถนนริมคลองสวนหมากที่มีอยู่เดิมเดิมเพื่อลดการทำลายของพื้นที่และเป็นการเพิ่มกิจกรรมในพื้นที่ด้วย และเส้นทางนี้มีวิถีชีวิตของชาวบ้านที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพ สภาพบ้านเรือน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งล้วนคงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวปากคลองสวนหมากไว้อย่างสวยงาม เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง และมีศักยภาพในการพัฒนาเส้นทางจักรยานได้ ซึ่งผู้วิจัยจัดให้มีบริเวณไหล่ทางทั้งสองด้านของถนนเป็นทางจักรยาน ไหล่ทางมีความกว้างไม่น้อยกว่า 0.70 เมตร มีร่มเงาไม้เป็นระยะๆ มีป้ายบอกทิศทาง และมีจุดแวะพักเป็นช่วงๆและมีป้ายสื่อความหมายเพื่อการศึกษาธรรมชาติเป็นระยะ สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) กล่าวไว้ว่า ทางจักรยานควรมีป้ายบอกทิศทางเป็นระยะ เส้นทางจักรยานไกลอาจมีจุดแวะพักเป็นช่วงๆ

3. บริเวณที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ กำหนดให้อยู่ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมทั้งในด้านบรรยากาศ ความสวยงามและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว กำหนดให้ประกอบกิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ พักผ่อน รับประทานอาหาร กำหนดเป็นศาลาหรือซุ้มริมน้ำเป็นอาคารขนาดเล็ก 3-5 คน ขนาดใหญ่จุประมาณ 10 คน และมานั่งเพื่อความผ่อนคลาย โดยทำจากวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มีความทนทาน และคงเอกลักษณ์ของปากคลองสวนหมากไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดให้ใช้ไม้ในบางส่วนเพื่อความสวยงามและใช้คอนกรีตเพื่อความคงทนต่อสภาพแวดล้อมและการใช้งาน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) กำหนดให้มีการจัดสร้างเท่าที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จำเป็นเน้นประโยชน์ใช้สอย เน้นความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เพื่อความสะดวกในการซ่อมแซม

5.2.3 ความต้องการด้านกายภาพของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่และผู้มาเยี่ยมเยือน พื้นที่ปากคลองสวนหมาก

5.2.3.1 ความต้องการด้านสาธารณูปโภค จากการศึกษาพบว่า สาธารณูปโภคที่คนในพื้นที่มีความต้องการมากที่สุดคือระบบการกำจัดขยะ โดยมีระบบการกำจัดที่ถูกสุขลักษณะ อยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลจากชุมชนและแหล่งน้ำ และควรมีเตาเผาขยะที่ได้มาตรฐาน ไม่สร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับสำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ กล่าวว่า การกำจัดขยะที่ถูกวิธีคือไม่ทำให้บริเวณที่กำจัดขยะเป็นแหล่งอาหาร แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงนำโรคเช่น แมลงวัน ยุง และแมลงสาบ เป็นต้น ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนแก่แหล่งน้ำและพื้นดิน ไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ไม่เป็นสาเหตุแห่งความรำคาญ อันเนื่องมาจาก เสียง กลิ่น ควัน ผงและฝุ่นละออง วิธีการกองทิ้งบนดิน การนำไปทิ้งทะเล รวมทั้งการเผากลางแจ้ง ถือว่าเป็นวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง เพราะทำให้เกิดปัญหาภาวะมลพิษต่อสภาพแวดล้อม สำหรับวิธีที่ยอมรับทั่วไปว่าเป็นวิธีกำจัดที่ถูกต้อง คือ การเผาในเตาเผา การฝังกลบ และการทำปุ๋ย

5.2.3.2 สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ที่ประชาชนในพื้นที่และผู้เยี่ยมเยือนต้องการคือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นบริเวณที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ แบ่งออกตามประเภทการใช้ ซึ่งได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้มาเยือนประกอบด้วย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร ห้องน้ำสาธารณะ ท่าเทียบเรือท่องเที่ยว ศาลาพักผ่อน ม้านั่งทางเดินเท้า ถังขยะ ลานจอดรถ ป้ายแสดงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ป้ายจราจรโทรศัพท์สาธารณะซึ่งส่วนบริการเหล่านี้ต้องเข้าถึงได้สะดวก ดังที่ ฌองค็อดูตี สุขปรากการ (2540) สรุปว่า ศูนย์กลางของการบริการนักท่องเที่ยวและที่ตั้งของสิ่งก่อสร้างควรอยู่ในบริเวณที่สะดวกต่อการเข้าถึงพื้นที่ ทั้งนี้การกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆทั้งอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรมีรูปแบบลักษณะที่เหมาะสม ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมโดยรวมของพื้นที่

5.2.4 แนวทางในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

พื้นที่ปากคลองสวนหมากนั้น มีเอกลักษณ์ในด้านการเป็นย่านชุมชนเก่าที่มีคุณค่าทั้งในด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมและวิถีชีวิตในแบบดั้งเดิมที่ยังคงสืบทอดต่อกันมาโดยการพัฒนาควรจะคำนึงถึงการพัฒนายังยั่งยืน และมีรูปแบบในการจัดการที่ชัดเจนสอดคล้องกับภาสกร คำภูแสน (2552) กล่าวว่าในการพัฒนานั้นจำเป็นต้องมีการทำความเข้าใจร่วมกันของทุกภาคส่วนในการพัฒนาพื้นที่องค์ประกอบที่มีคุณลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรม ซึ่งการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมนั้น มีแนวทางและวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด โดยการพัฒนาอย่างบูรณาการในสามด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ภายใต้กรอบของแนวทางการจัดการภูมิทัศน์ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมโดยมีแนวทางวิธีการอนุรักษ์และพัฒนาในขอบเขตของพื้นที่ระดับต่างๆ ดังนี้

5.2.4.1 รูปแบบและวิธีการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรม

1. การศึกษาและวิจัย (Study and Research) การศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ถือว่าการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมในขั้นตอนแรก กล่าวคือต้องทำการศึกษาพื้นที่ในแง่มุมต่างๆ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์พื้นที่ประเด็นต่างๆ ซึ่งสามารถจำแนกข้อมูลออกได้เป็นสองประเภท คือ ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ และข้อมูลพื้นฐานผ่านการวิเคราะห์

2. การดูแลรักษา (Maintenance) คือขั้นตอนแรกในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมหรืออาคารที่มีความสำคัญที่ระบุไว้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ให้คงอยู่ในสภาพที่มั่นคง สมบูรณ์และเรียบร้อยอยู่เสมอ ด้วยการดูแลรักษาอยู่อย่างสม่ำเสมอ และหากเกิดการเสื่อมสภาพก็สามารถทำการซ่อมแซม ซึ่งสามารถทำได้ง่ายและไม่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและทรัพยากรมากนัก

3. การรักษาให้คงสภาพ (Preservation) มักใช้การจัดการลักษณะนี้กับมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถานที่ใช้สอยร่วมสมัยของปัจจุบันไปแล้ว คุณค่าของแหล่งโบราณสถานเหล่านี้จะมีประโยชน์ในแง่ของการศึกษา โดยทำหน้าที่เป็นฐานทางประวัติศาสตร์

4. การบูรณ (Restoration) โดยซ่อมแซมปรับปรุงให้มรดกทางวัฒนธรรม หรือภูมิทัศน์วัฒนธรรม ให้กลมกลืนกับของเดิมให้มากที่สุด แต่ก็ควรทำให้สามารถแยกแยะถึงสิ่งที่มีอยู่เดิมกับสิ่งที่ได้ปรับปรุงใหม่ การจัดการในลักษณะดังกล่าวมุ่งเน้นที่จะทำให้คุณค่าที่เป็นนามธรรมด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่นั้นกลับมามีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในแง่คุณค่าด้านจิตวิญญาณ และคุณค่าด้านการศึกษา

5. การปฏิสังขรณ์ หรือการสร้างขึ้นใหม่ในรูปแบบเดิม (Reconstruction) โดยทำให้มรดกทางวัฒนธรรม และภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เคยสูญเสีรูปร่างไป หรือพังทลายกลับมาอยู่ในรูปแบบที่เคยเป็น โดยใช้จากหลักฐานภาพถ่าย โดยการสร้างใหม่นี้ แม้ว่าจะไม่สอดคล้องกับแนวความคิดการอนุรักษ์ที่คำนึงถึงความแท้จริงของอาคารหรือวัสดุ แต่ทว่าเมื่อมีความต้องการใช้สอยร่วมสมัย หรือในกรณีที่อาคารนั้นๆ เป็นอาคารที่มีความสำคัญมากในแง่ของจิตวิญญาณ หรือการใช้สอยของผู้คนก็จะมีมีการปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่เพื่อตอบสนองต่อการใช้สอยนั้นๆ

6. การฟื้นฟู (Rehabilitation) เป็นการส่งเสริมให้กิจกรรมแบบดั้งเดิมของพื้นที่กลับมาดำเนินต่อไป เพื่อเป็นการทำให้ภูมิทัศน์วัฒนธรรม และมรดกทางสถาปัตยกรรมที่มีอยู่เดิมแต่ได้ซบเซาลงไปแล้ว กลับขึ้นมามีชีวิตอีกครั้ง

7. การปรับประโยชน์ใช้สอย (Adaptation) ด้วยการเปลี่ยนแปลงหน้าที่เดิมของอาคาร หรือภูมิทัศน์วัฒนธรรม แบบดั้งเดิมเพื่อตอบสนองต่อหน้าที่ใช้สอยใหม่ แต่ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบใช้สอยใหม่ต้องคำนึงคุณค่าด้านต่างๆ ของมรดกทางวัฒนธรรมนั้นเป็นหลักสำคัญ เพราะว่าการกิจกรรมใหม่

บางประเภทอาจส่งผลกระทบต่อคุณค่าด้านต่างๆ ของมรดกทางวัฒนธรรมลง สำหรับการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยใหม่ควรจะเคารพต่อมรดกทางวัฒนธรรมหรือกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งแง่ของประเภท ขนาด รูปแบบ สัดส่วน สี และพื้นผิว ควรจะคล้ายคลึงกับสิ่งที่มีอยู่เดิม และควรหลีกเลี่ยงการเลียนแบบที่อาจจะก่อให้เกิดความสับสนได้ว่าของสิ่งไหนเป็นสิ่งเดิม หรือสิ่งไหนได้สร้างขึ้นใหม่

8. การพัฒนาและสร้างสรรค์ใหม่ (Development and New Creation) การพัฒนาและสร้างสรรค์ใหม่ เป็นการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่มากที่สุด จากแนวคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แนวความคิดดังกล่าวไม่ได้ปฏิเสธหรือเป็นปรปักษ์ต่อการพัฒนาหรือการสร้างใหม่แต่อย่างใด เพียงแต่ระบุว่า การพัฒนาหรือการสร้างสรรค์ใหม่นั้นต้องมีคุณค่า มีประโยชน์ใช้สอยสูงสุดต่อชุมชนเจ้าของพื้นที่ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

สำหรับแนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมพื้นที่ปากคลองสวนหมากนั้น จะทำการเลือกใช้แนวทางให้มีความเหมาะสมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นที่ ความต้องการใช้สอยร่วมสมัยและคุณค่าด้านต่างๆ ของพื้นที่และในบางพื้นที่อาจต้องมีการประยุกต์ใช้ในหลายแนวทางร่วมกันเพื่อให้มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาที่ยังคงมีความเปลี่ยนแปลงและดำเนินต่อไปตามยุคสมัย

5.2.4.2 แนวทางในการจัดการพื้นที่องค์ประกอบทางวัฒนธรรม

1. องค์ประกอบทางด้านศาสนา ได้แก่ วัดพระบรมธาตุ วัดสว่างอารมณ์ ศาลเจ้าพ่อเสือนครชุม ซึ่งมีแนวทางในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมดังนี้

ก่อนที่จะทำการจัดการพื้นที่ทางศาสนาสถานเหล่านี้ ควรมีการศึกษาข้อมูลและองค์ประกอบภายในพื้นที่ให้เข้าใจและครบถ้วนถึงระดับความสำคัญในด้านต่างๆ เสียก่อน อาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม และศิลปวัฒนธรรมหรืออาคารที่มีความสำคัญที่ระบุไว้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ควรได้รับการรักษาให้คงสภาพ (Preservation) การดูแลรักษา (Maintenance) และจัดการสภาพอาคารให้คงอยู่ในสภาพที่มั่นคง สมบูรณ์และเรียบร้อยอยู่เสมอ

ในส่วนที่ต้องได้รับการบูรณะ (Restoration) ซ่อมแซมปรับปรุง การเลือกใช้วัสดุควรอาศัยต้นทุนเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นสำคัญ เช่น การสร้างอาคารใหม่ก็อาจนำไม้เดิมจากการรื้ออาคารที่มีสภาพทรุดโทรมมาใช้ในการซ่อมแซมมาใช้ เช่น หอฉัน, กุฏิสงฆ์, หอระฆัง เป็นต้น หรือแม้กระทั่งวัสดุอื่นๆ ก็ตามควรคำนึงถึงความกลมกลืน ในกาปรับปรุงนั้นต้องคิดวางแผนเป็นอย่างดี จึงจะทำให้ประกอบกันเป็นอาคารเดียวกันได้อย่างสอดคล้องกลมกลืนกับอาคารที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมหรืออาคารที่มีความสำคัญที่ระบุไว้ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น การซ่อมแซมควรซ่อมแซมให้กลมกลืนแต่ก็ควรทำให้สามารถแยกแยะถึงสิ่งที่มีอยู่กับสิ่งที่ได้ปรับปรุงใหม่เพื่อรักษาคุณค่าทั้งในด้านจิตใจและในแง่ของคุณค่าด้านการศึกษา

ส่วนของอาคารที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแหล่งโบราณสถานนั้นควรได้รับการดูแลรักษาโบราณสถานตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กรมศิลปากรกำหนด โดยการบริหารจัดการพื้นที่นั้นท้องถิ่นควรดำเนินการเอง โดยการให้การศึกษ หรือประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างสำนึกในการอนุรักษ์การค่า
ไม่ว่าการณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กับประชาชน โดยคำนึงถึงความสามารถให้เกิดรายได้เพื่อเลี้ยงตัวเองโดยไม่ละเลยเจตนารมณ์ในการอนุรักษ์

2. องค์ประกอบด้านอาคารที่พักอาศัยและสิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ กลุ่มอาคารที่พักภายในย่านตลาดนครชุม โดยเฉพาะอาคารที่บ่งบอกถึงความเป็นย่านการค้าเก่า บ้านพระไปี จากการสำรวจพบว่าบ้านเรือนย่านการค้าเก่าล้วนสืบทอดมาสู่รุ่นลูกหลาน ซึ่งส่วนใหญ่ย้ายที่อยู่อาศัยไปอยู่รอบนอกของย่านการค้า ทำให้บ้านเรือนส่วนใหญ่ไม่มีคนอยู่อาศัย จึงมีสภาพทรุดโทรม ซึ่งในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมกลุ่มอาคารเหล่านี้จำเป็นต้องใช้วิธีการที่มีความหลากหลายเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของระดับการจัดการซึ่งสามารถจำแนกรูปแบบในการจัดการได้ดังนี้

การดูแลรักษา (Maintenance) ในเบื้องต้นอาคารทุกหลังในชุมชนควรได้รับการดูแลจัดการให้คงสภาพที่มั่นคง สมบูรณ์และเรียบร้อยอยู่เสมอ ด้วยการดูแลอย่างสม่ำเสมอ โดยเริ่มจากผู้อยู่อาศัยหรือเจ้าของอาคารเนื่องจากเป็นขั้นตอนที่สามารถทำได้ง่ายและสามารถดำเนินการได้เองและไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย

การบูรณะและการปฏิสังขรณ์ หรือการสร้างขึ้นใหม่ในรูปแบบเดิม (Restoration Reconstruction) การซ่อมแซมปรับปรุงนั้นการเลือกใช้วัสดุในการก่อสร้างนั้นเป็นส่วนสำคัญควรมีการซ่อมแซมให้มีความกลมกลืนกับของเดิม แต่ก็ยังคงสามารถแยกแยะถึงสิ่งที่มีอยู่เดิมได้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาถึงความแท้ดั้งเดิมนอกจากนี้แล้วในส่วนอาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่พังทลายหรือสูญหายไปแล้วนั้น หากเห็นว่ามีคุณค่าเพียงพอต่อชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่เองก็อาจทำการปฏิสังขรณ์ หรือการสร้างขึ้นใหม่ในรูปแบบเดิม โดยใช้จากหลักฐานภาพถ่ายซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้งานให้มีความร่วมสมัยเพื่อตอบสนองต่อการใช้สอยในปัจจุบัน

การปรับประโยชน์ใช้สอย (Adaptation) เพื่อเป็นการทำให้ภูมิทัศน์วัฒนธรรม และมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมแต่ซบเซาลงไปแล้ว กลับมามีชีวิตอีกครั้ง โดยเฉพาะอาคารที่ถูกปล่อยทิ้งร้างหรือไม่ได้ดำเนินการใดๆแล้ว อาจทำการปรับเปลี่ยนกิจกรรมใหม่เข้าไปในอาคารเหล่านั้นเพื่อรักษาไว้ซึ่งบรรยากาศโดยรวมให้ยังคงอยู่ต่อได้ แต่ควรมีการวางแผนในเรื่องของกิจกรรมที่จะเข้ามาแทนที่ความเหมาะสมรูปแบบของอาคารและชุมชนเดิมสามารถยอมรับได้โดยไม่ส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชน ประกอบกับมีความเป็นไปได้ที่จะใช้อาคารเก่าบางหลังในพื้นที่ย่านตลาดนครชุม จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อจัดแสดงสิ่งของ และให้ข้อมูลเรื่องราวเกี่ยวข้องกับชีวิตผู้คนในอดีต

3. องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและระบบพื้นที่ทางวัฒนธรรมภายในชุมชน

รักษาความสะอาดของคลองสวนหมากให้มีคุณภาพน้ำที่ดี เริ่มจากการสร้างจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดจากภายในชุมชน สร้างความเข้าใจร่วมกันถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งน้ำ และวิธีการรักษาและป้องกันน้ำเน่าเสียการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย ถังดักไขมันในครัวเรือนก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ เป็นต้น รวมไปถึงระบบในการกำจัดขยะภายในชุมชนด้วยเช่นการแยกขยะ การเข้ามาเก็บขยะของเทศบาลที่เป็นเวลา โดยชาวบ้านอาจเก็บไว้ในบ้านตนเองก่อนเมื่อถึงเวลาค่อยเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นำมาทิ้งให้รถเก็บไปทิ้งเพื่อลดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของถังขยะหน้าบ้านและการส่งกลิ่นเหม็นในพื้นที่ชุมชน เป็นต้น

ที่ว่างสาธารณะและอาคารบริการสาธารณะ เช่น ห้องน้ำ และพื้นที่ว่างริมน้ำควรได้รับการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สามารถเข้าไปใช้งานได้โดยอาจทำการปรับเปลี่ยนการใช้งาน

4. องค์ประกอบด้านการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์จากชุมชน

อาชีพเก่าแก่ อาชีพพื้นเมือง ขนบโบราณ การทำพระเครื่อง เอกลักษณะสิ่งต่างๆเหล่านี้ควรทำการศึกษาและนำผลการศึกษาและความรู้ในชุมชนมาพัฒนาขึ้นเป็นสินค้า โดยมีการศึกษาวิจัยเฉพาะทาง แล้วนำผลมาพัฒนาไปสู่การดำเนินการอื่นๆ พร้อมทั้งพิจารณาว่าผลดังกล่าวนำไปสู่การใช้สอยจริงหรือไม่ และพัฒนารูปแบบการนำเสนอเหล่านี้ไปปรับเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ สร้างกิจกรรมแก้ไขลักษณะกายภาพ รูปแบบสถาปัตยกรรม ชื่อสถานที่ แผ่นที่ท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลเรื่องการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทำให้ได้ข้อสรุปที่ผู้วิจัยสามารถเสนอแนะผ่าน กระบวนการออกแบบดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาข้อมูลด้านกายภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 3 จุด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงติดต่อกันตลอดเส้นทางของการท่องเที่ยวปากคลองสวนหมาก ตามนโยบายของการท่องเที่ยวของเทศบาลนครชุม

5.3.1.1 ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

1. พื้นที่ส่วนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งเป็นปากคลองที่ไหลลงสู่แม่น้ำปิง ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ และมีรูปแบบทางวัฒนธรรมที่สวยงาม เป็นเขตที่กำหนดไว้เพื่อการพักผ่อนและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตของคนในชุมชน การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องสมควรกับสภาพพื้นที่ คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ การกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงทางวัฒนธรรม ได้แก่

กิจกรรมถ່ายรูปธรรมชาติ สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ บ้านทีกเทพวิดีโอ เทปเสียดธรรมชาติ สิ่งที่ต้องจัดเตรียมสำหรับกิจกรรมประเภทนี้ คือ ควรมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งหรือจุดที่บันทึกเสียงได้ดีหรือถ່ายรูปได้สวยงาม ช่วงระยะเวลาที่ควรถ່ายรูป ตลอดจนรายละเอียดหรือประวัติที่น่าสนใจของสิ่งที่ควรบันทึกภาพ/เสียงได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรมล่องเรือไหว้พระ จำเป็นต้องมีมีคฤหบดีในการให้ความรู้ และการเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวจุดต่างๆ ทางเรือ โดยทางเทศบาลตำบลนครชุมได้มีแผนที่จะจัดทำลาดน้ำในบริเวณวัดพระบรมธาตุ พื้นที่จึงมีความพร้อมในด้านการท่องเที่ยวทางเรือ สิ่งที่ควรระมัดระวังจากการทำกิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ น้ำมึนเปื้อนในแหล่งน้ำ ขยะ เสียงรบกวนจากเครื่องยนต์ เจ้าหน้าที่และนักท่องเที่ยวที่ต้องระมัดระวังและช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมปลูกต้นหมากริมคลองสวนหมาก เป็นกิจกรรมที่ฟื้นฟูพื้นที่ริมคลอง ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ จากในอดีตที่บริเวณริมคลองเต็มไปด้วยต้นหมาก โดยกิจกรรมการปลูกต้นหมาก อาจจะจัดขึ้นในช่วงวันสำคัญและให้คนในพื้นที่ปลูกและดูแลรักษา โดยสร้างแรงจูงใจให้คนในพื้นที่เกิดความรักและหวงแหนต่อคลองสวนหมาก

ซึ่งจากรยานตามเส้นทางธรรมชาติ หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ที่มีหน้าที่ในการดูแลและเส้นทางซึ่งจากรยานให้อยู่ในสภาพใช้การได้และดูแลรักษาความสะอาด ตลอดจนกวาดขึ้นให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบ เช่น ซึ่งจากรยานในเส้นทางที่กำหนดให้ รักษาความสะอาดด้วยการไม่ทิ้งขยะตามเส้นทาง ไม่ส่งเสียงอึกทักในระหว่างซึ่งจากรยาน เป็นต้น รวมทั้งให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวตามความจำเป็น

2. พื้นที่ส่วนที่เป็นเกษตรกรรม

บริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านปากคลองสวนหมาก จากอยู่บริเวณพื้นที่ดินงอก และชุมชนปากคลองกลาง ในปัจจุบันการใช้ประโยชน์พื้นที่ของชาวบ้านประกอบด้วยพื้นที่อยู่อาศัยแบบสังคมชนบท พื้นที่ทำสวนผลไม้ เช่น สวนมะพร้าว ข้าวโพด อีกทั้งยังมีปลูกยาสูบบ้างในพื้นที่ ในบริเวณพื้นที่ทำการเกษตรสามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมได้ โดยอาจจะจัดเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ปากคลองสวนหมากเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีการท่องเที่ยวอย่างหลากหลายรูปแบบ

3. พื้นที่ส่วนที่เป็นชุมชนที่อยู่อาศัย

พื้นที่ชุมชน ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณริมคลอง และมีสิ่งปลูกสร้างเก่าแก่ที่บงบอกถึงความเป็นย่านเก่าอยู่หลายอาคาร ลักษณะพื้นที่ส่วนนี้จะเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ โรงเรียน ตลาดสด บ้านพักอาศัย ดังนั้นในการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงระบบทางเชื่อมที่เป็นระบบและมีความสำคัญสามารถเชื่อมโยงระบบอื่น ตลอดจนถึงเป็นตัวเชื่อมต่อของทุกกิจกรรมภายในพื้นที่โครงการและ

กิจกรรมของคนในชุมชน ตลอดจนกิจกรรมรอบนอกพื้นที่โครงการ

4. พื้นที่ส่วนอนุรักษ์และเรียนรู้ประวัติศาสตร์

จากพื้นที่นครชุมซึ่งมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มากมาย อีกทั้งยังเป็นสถานที่เกิดของ ครู มาลัย ชูพินิจ ผู้ประพันธ์วรรณกรรมเรื่อง “ทุ่งมหาธาต” ซึ่งเรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้นในย่านปากคลองสวนหมาก “บ้านคลองสวนหมากชุมชนน้อยๆ แห่งหนึ่งในชนบท ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำคลองสวนหมาก เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวนไฉ่สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และแม่น้ำปิงซึ่งเปิดเป็นจุดที่คลองสวนหมากไหลมาบรรจบกับแม่น้ำปิง เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรนานาชนิดเหมาะที่ผู้คนจะตั้งหลักแหล่งทำมาหากิน... ชุมชนชนบทแห่งนี้ บ้านคลองสวนหมากคือ เมืองนครชุม หรือนครพระชุมโบราณ ที่เคยรุ่งเรืองมาแล้วในสมัยโบราณ สมัยสุโขทัย มีมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษเหลือไว้ให้คนรุ่นหลังภาคภูมิใจเป็นอันมาก นับตั้งแต่กำแพงเมืองทุ่งเศรษฐี เจดีย์ วิหารโบราณสถานต่างๆ” ซึ่งปัจจุบันยังคงหลงเหลือสถานที่ต่างๆ ตามประวัติศาสตร์อยู่หากมีการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยการเดินตามรอยวรรณกรรมทุ่งมหาธาต จะสามารถสร้างเรื่องราวที่น่าสนใจ ให้กับย่านปากคลองสวนหมากมากยิ่งขึ้น

5.3.1.2 ข้อเสนอแนะการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ต้องการ

ผู้วิจัยได้เสนอแนะการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว โดยแบ่งประเภทตามการใช้ประโยชน์ในแต่ละเขตพื้นที่ ดังนี้

1. พื้นที่ส่วนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

เป็นบริเวณที่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นจุดที่ให้บริการข้อมูลรายละเอียดการท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมาท่องเที่ยว ควรเป็นอาคารที่มีประโยชน์ใช้สอยตามวัตถุประสงค์ มีรูปแบบสถาปัตยกรรมเข้ากับสภาพพื้นที่และผังบริเวณ

ห้องน้ำสาธารณะ รูปแบบสถาปัตยกรรมเข้ากับสภาพพื้นที่และผังบริเวณ มีจำนวนและขนาดสนองตอบการใช้สอย

ศาลาและม้านั่งพักผ่อน เสนอรูปแบบให้เข้ากับอาคารอื่นๆและผังบริเวณ

ทางเดินเท้า ใช้วัสดุที่ทนทานและมีพื้นผิวที่เข้ากับธรรมชาติเพื่อให้ไม่ต้องซ่อมบำรุงบ่อยครั้ง สอนองการใช้สอยได้เต็มที่

ถังขยะ ใช้ระบบถังขยะสองใบโดยแยกขยะเปียก-ขยะแห้งออกจากกันแบบมีฝาปิด และมีรูปแบบที่สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมของอาคาร

ลานจอดรถ จัดพื้นที่สำหรับการจอดรถให้เพียงพอกับความต้องการ การสัญจรสะดวกและเสนอให้ปลูกไม้ที่ให้ร่มเงาที่มีกิ่งไม้เปราะหักง่าย

ระบบแสงสว่าง ใช้หลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ชนิดประหยัดพลังงาน โคมไฟฟ้าที่ติดตั้งภายนอก ใช้หลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ชนิดคอมแพค มีระบบแสงสว่างฉุกเฉิน

ร้านอาหารในพื้นที่มีลักษณะที่เด่นชัด แต่ควรมีการปรับปรุงในด้านความสะอาด และความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคาร และที่นั่งรับประทานอาหาร

ป้ายสื่อความหมาย โดยกำหนดให้มีป้ายต่างๆ ดังนี้ ป้ายบอกทิศทาง ป้ายบอกกฎระเบียบ การใช้พื้นที่ ป้ายเตือนภัย ป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

2. พื้นที่ส่วนที่เป็นเกษตรกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พื้นที่บริเวณนี้ ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีของ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541) ได้สรุปไว้ว่า ไม่มีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆในเขตนี้เนื่องจากเป็นบริเวณพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชนในบริเวณนี้ แต่หากประชาชนต้องการให้พื้นที่ของตนเองมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อาจเข้าร่วมในลักษณะการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในลักษณะ การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) ได้สรุปรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดำเนินการโดยชุมชน ในลักษณะการศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้าน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ชมการผลิตน้ำตาลมะพร้าว การเก็บผลไม้ การเรียนรู้เรื่องหัตถกรรม เป็นต้น

3. พื้นที่ส่วนที่เป็นชุมชนที่อยู่อาศัย

เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของย่านและมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากการปรับปรุงทางด้านกายภาพแล้วยังต้องช่วยเสริมด้วยกิจกรรมต่างๆตามช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้พื้นที่มีจุดดึงดูดความสนใจและส่งเสริมสภาพแวดล้อมของเมืองที่ดีขึ้น การปรับปรุงสิ่งประกอบภูมิทัศน์ในพื้นที่ควรมีความกลมกลืนต่อเนื่องกันของสิ่งประกอบภูมิทัศน์ต่างๆเช่น ชุมทางเข้าบึงขุนทะเล ศาลาที่พักคอยรถประจำทาง รวมถึงสิ่งก่อสร้างชนิดอื่นๆ เช่น ม้านั่ง เสาไฟฟ้า ถังขยะ กระบะต้นไม้ และควรสื่อสารถึงสัญลักษณ์หรือความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ได้ด้วย

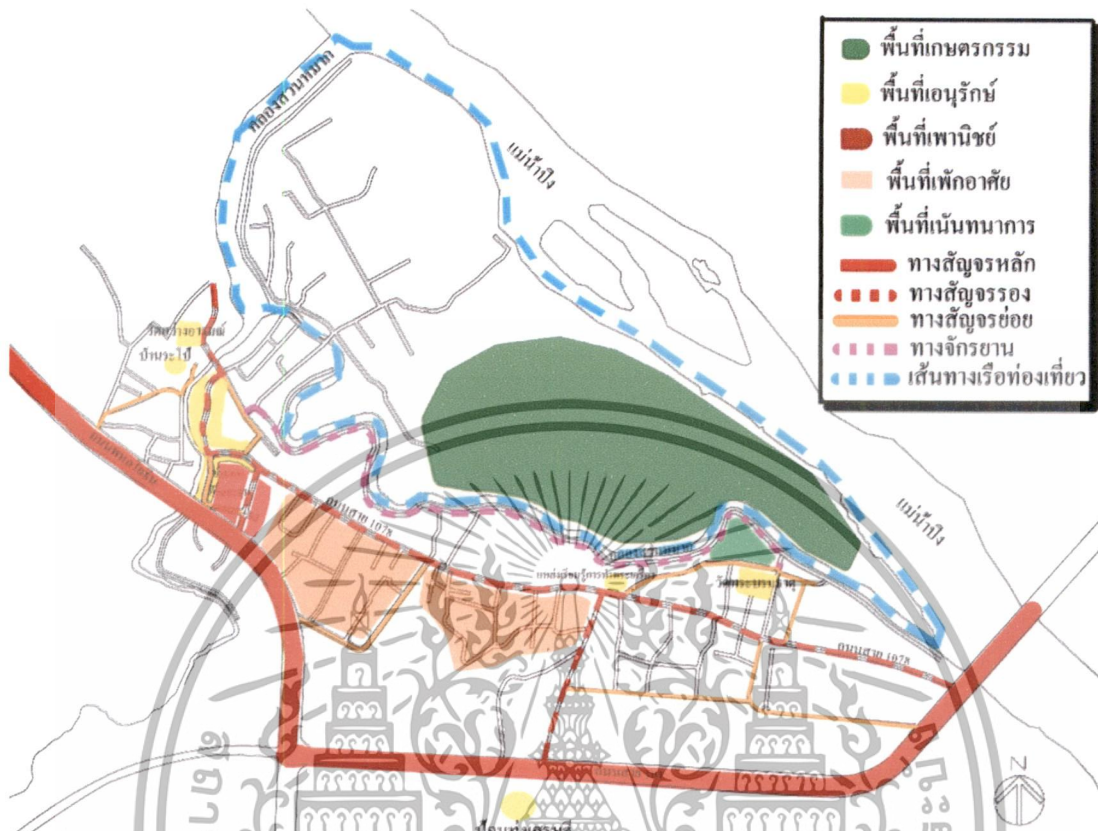
5.3.1.3 ข้อเสนอแนะในการสร้างจุดดึงดูดและจุดเด่นให้กับย่านปากคลองสวนหมาก

จากการสำรวจและเก็บข้อมูลผู้วิจัยพบว่า ประชากรในพื้นที่และนักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่มีความเห็นตรงกันว่า พระบรมธาตุเป็นจุดเด่นที่สำคัญของพื้นที่ แต่เนื่องจากลักษณะของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสัญจรจากทางน้ำมาเป็นทางบก และการสร้างสิ่งปลูกสร้างที่บดบังทัศนียภาพที่สวยงามของพระบรมธาตุ ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการเปิดพื้นที่หน้าวัดพระบรมธาตุเป็นพื้นที่สีเขียว และทำการจัดลักษณะภูมิทัศน์ที่ช่วยส่งเสริมความงามให้กับพระบรมธาตุ จากทั้งทางด้านหน้าคือทางบก และด้านหลังวัด คือทางน้ำ เพื่อส่งเสริมการทำกิจกรรมทุกอย่างให้มีจุดรวมอยู่ที่วัดพระบรมธาตุ

การจัดภูมิทัศน์โดยรอบวัดพระบรมธาตุควรจัดให้อยู่ในขอบเขตการอนุรักษ์ ให้คงสภาพเหมือนเดิมให้มากที่สุด ทั้งพรรณไม้ที่ปลูก รูปแบบสถาปัตยกรรม และปฏิมากรรม เพื่อให้คงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของย่านปากคลองสวนหมากเอาไว้

จากข้อเสนอแนะทั้งหมดผู้วิจัยจึงได้นำมาทำเป็นผังทางเลือกในการแบ่งโซนการใช้พื้นที่ และเส้นทางการสัญจร โดยผู้วิจัยได้ทำการสร้างทางเลือกออกมาเป็น 3 ทางเลือกดังนี้

แนวทางเลือกที่ 1

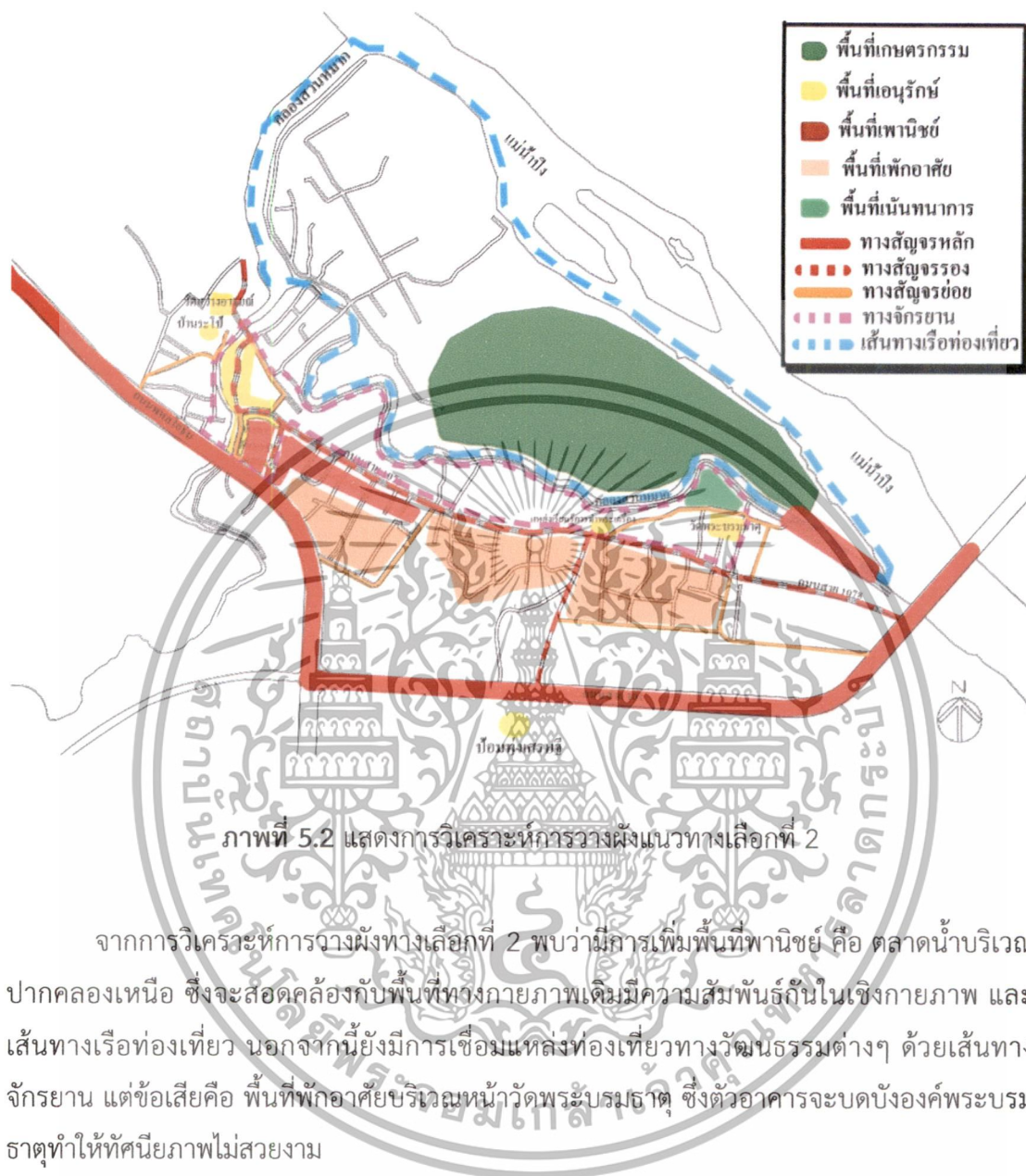

ภาพที่ 5.1 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 1

จากการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 1 พบว่าตำแหน่งของกิจกรรมมีความสอดคล้องกับพื้นที่ทางกายภาพเดิมมีความเชื่อมต่อของกิจกรรมที่ดี และเป็นการส่งเสริมและสร้างโอกาสของพื้นที่และสอดคล้องกับวิถีชุมชน สภาพแวดล้อม มีการต่อเนื่องกันของกิจกรรม มีการเพิ่มเส้นทางจักรยานริมคลองสวนหมาก เพื่อเชื่อมระหว่างวัดพระบรมธาตุและวัดสว่างอารมณ์ ส่วนพื้นที่อยู่อาศัยจะอยู่ตรงโซนด้านหน้าสุดซึ่งติดกับถนนสายหลักสามารถเข้าถึงได้สะดวก และด้านหน้าวัดพระบรมธาตุเปิดโล่งเพื่อให้เห็นองค์พระบรมธาตุจากระยะไกล และเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

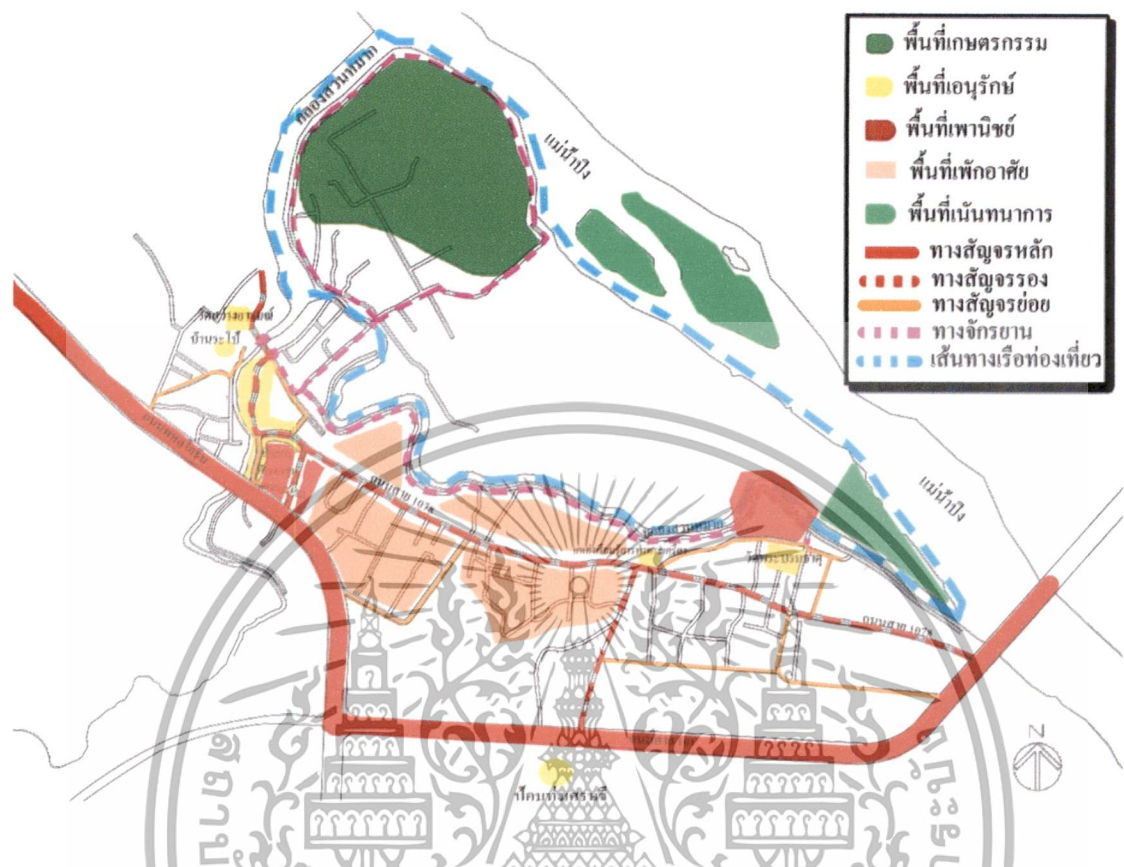
แนวทางเลือกที่ 2

จากการวิเคราะห์การวางผังทางเลือกที่ 2 พบว่าการเพิ่มพื้นที่พาณิชย์ คือ ตลาดน้ำบริเวณปากคลองเหนือ ซึ่งจะสอดคล้องกับพื้นที่ทางกายภาพเดิมมีความสัมพันธ์กันในเชิงกายภาพ และเส้นทางเรือท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต่างๆ ด้วยเส้นทางจักรยาน แต่ข้อเสียคือ พื้นที่พักอาศัยบริเวณหน้าวัดพระบรมธาตุ ซึ่งตัวอาคารจะบดบังองค์พระบรมธาตุทำให้ทัศนียภาพไม่สวยงาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวทางเลือกที่ 3

ภาพที่ 5.3 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 3

จากการวิเคราะห์การวางผังทางเลือกที่ 2 พบว่ามีการเพิ่มพื้นที่พานิชย์มาอยู่บริเวณหลังวัดพระบรมธาตุ และมีการเพิ่มพื้นที่นันทนาการไปยังบริเวณเกาะกลางแม่น้ำปิง และพื้นที่ดินนอกบริเวณปากคลองใต้ ข้อดีคือทำให้มีพื้นที่สาธารณะเพิ่มมากขึ้น แต่การกระจายตัวของพื้นที่ จึงทำให้พื้นที่นันทนาการแต่ละจุดมีขนาดเล็กอาจรองรับกิจกรรมได้ไม่มาก ข้อเสียคือมีการเพิ่มพื้นที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลองสวนหมากมากขึ้นซึ่งจะทำให้เกิดการหลอมล้ำพื้นที่ในอนาคตทำให้เกิดผลกระทบกับแหล่งท่องเที่ยว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.1 แสดงเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม

ปัจจัย	แนวทางเลือก		
	1	2	3
แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรม	A	B	A
ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการพัฒนา	A	C	C
ไม่ก่อให้เกิดปัญหาการจราจร	B	C	C
สร้างโอกาสในการพัฒนาพื้นที่	C	B	B
ส่งเสริมและไม่ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเดิม	B	A	C
รวม	16	14	13

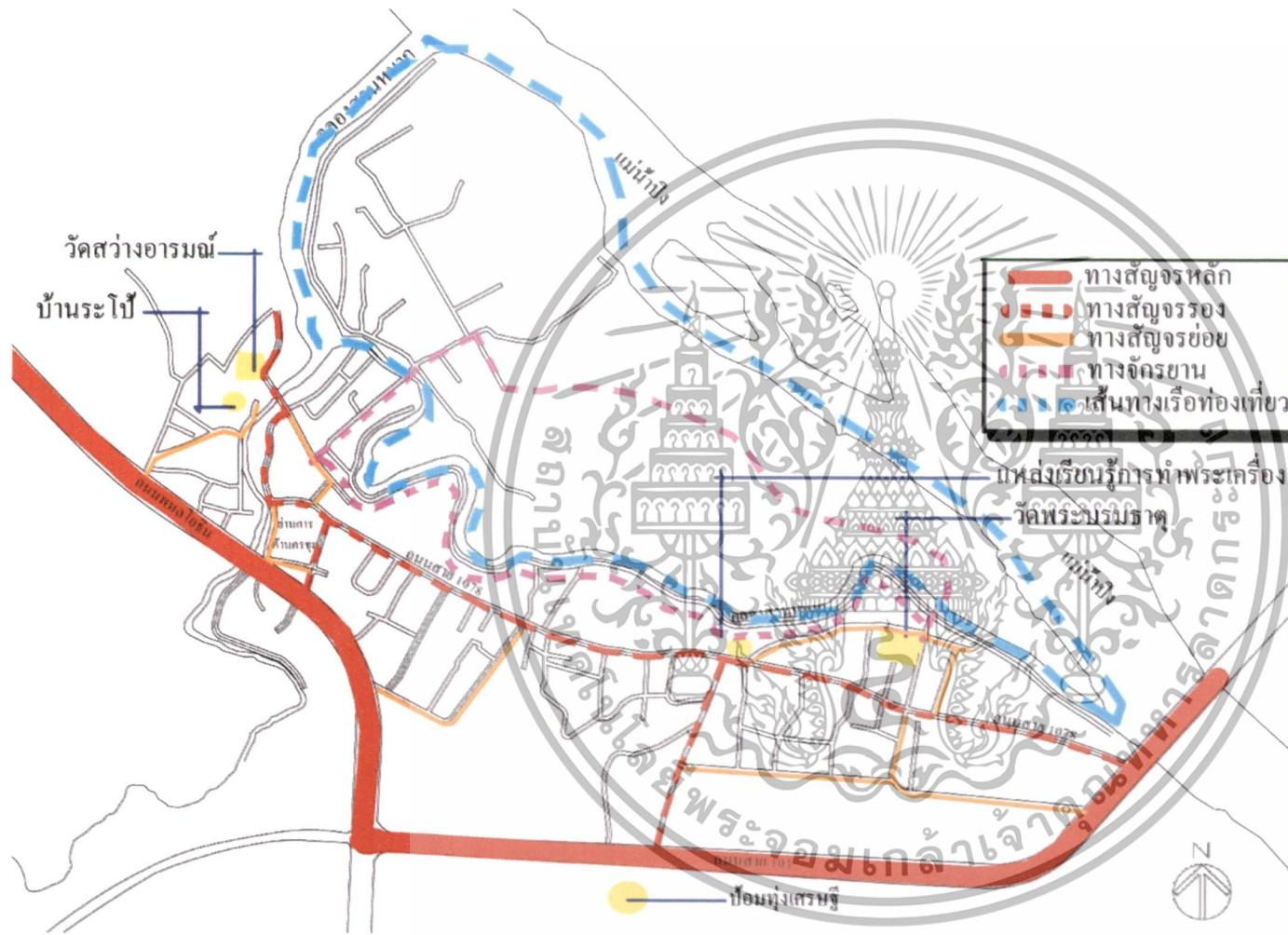
โดยคะแนนที่ให้ A= 4 คะแนน

B= 3 คะแนน

C= 2 คะแนน

D= 1 คะแนน

จากตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสมสรุปผลได้ว่าแนวทางเลือกที่ 1 เหมาะสมที่สุดในการนำไปวางผังและออกแบบเพราะกลุ่มกิจกรรมในพื้นที่มีการเชื่อมโยงกันทำให้เกิดการสัญจรได้สะดวกทำให้ไม่เกิดผลกระทบกับแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับ วนิดา แสงเดช (2556) ที่กล่าวไว้ว่า โครงข่ายเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ให้มีความสะดวกสบายเหมาะสมต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุดและสภาพของเส้นทางเอื้ออำนวยต่อการเดินทางทั้งการเดินทางเท้า จักรยาน รถยนต์รวมถึงทางเรือ

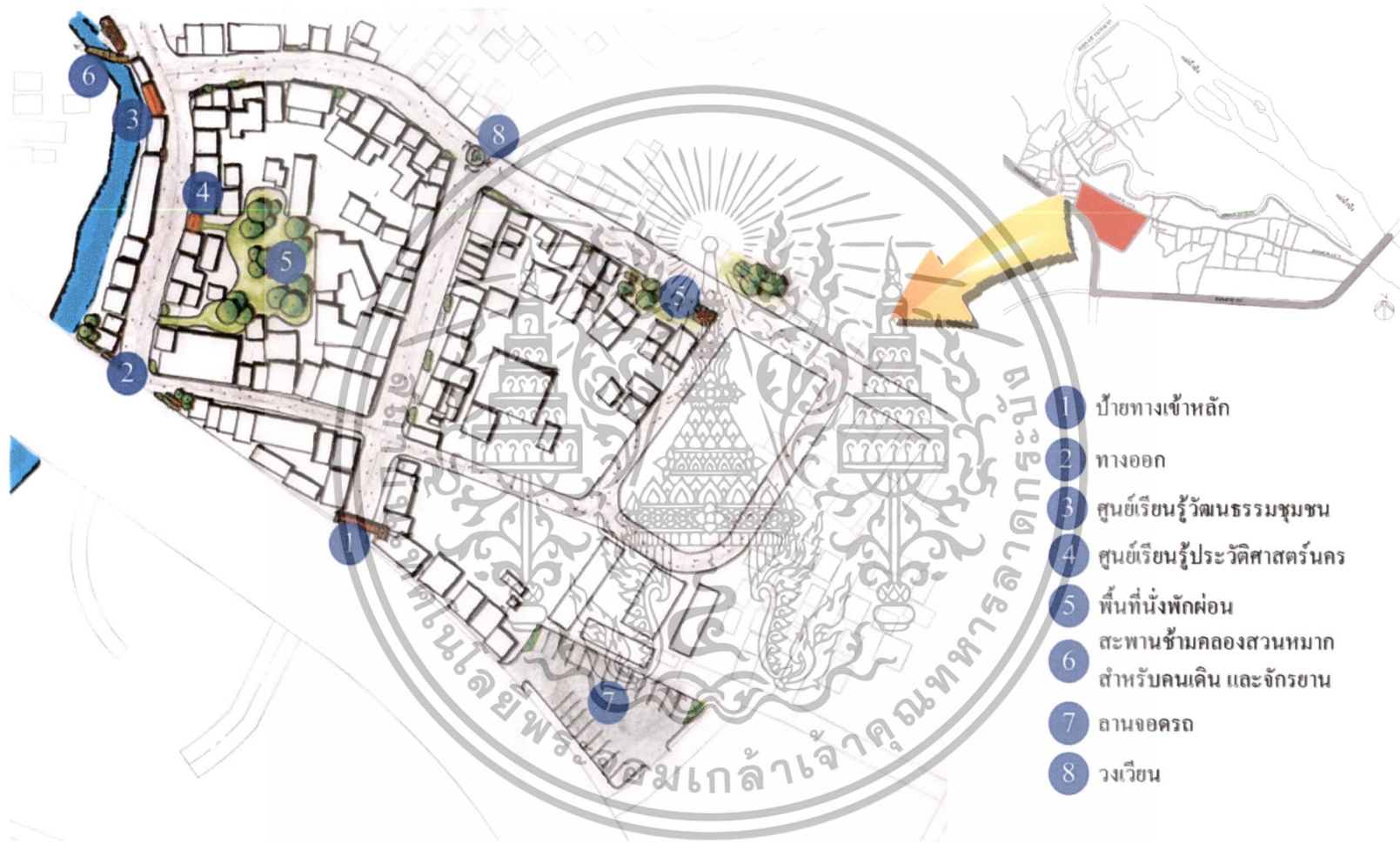
ภาพที่ 5.4 แสดงรูปแบบเส้นทางสัญจร

รูปแบบการสัญจร จะใช้เส้นทางหลักเข้ามายังพื้นที่ปากคลองสวนหมาก 2 เส้นทางคือ ทางด้านถนนพหลโยธิน และถนนเข้าเมืองกำแพงเพชร โดยจะใช้เส้นทางรองคือ ทางหลวงชนบทหมายเลข 1078 ซึ่งถนนสายนี้ตัดผ่ากลายพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีเส้นทางจักรยาน เชื่อมต่อสถานที่ท่องเที่ยวต่างเข้าด้วยกัน และมีการสัญจรทางน้ำ โดยมีมีเรือท่องเที่ยวในคลองสวนหมากและแม่น้ำปิง เพื่อเพิ่มรูปแบบกิจกรรมในการท่องเที่ยวให้หลากหลายและมีความน่าสนใจ ดังภาพที่ 5.4

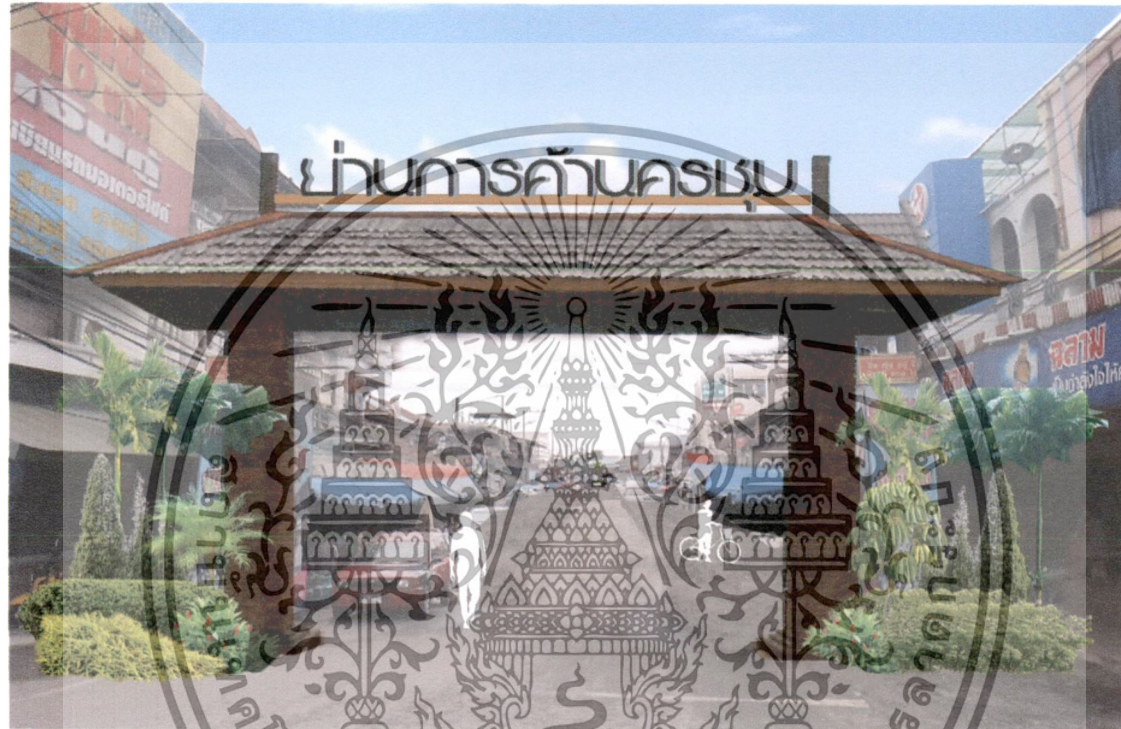

ภาพที่ 5.6 แสดงการวางผัง

ผังแสดงการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการจัดพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ในรูปแบบแบบต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ได้ใช้ได้ใช้ประโยชน์ รวมไปถึงเรียนรู้และอนุรักษ์ พื้นที่ปากคลองสวนหมากไปใน

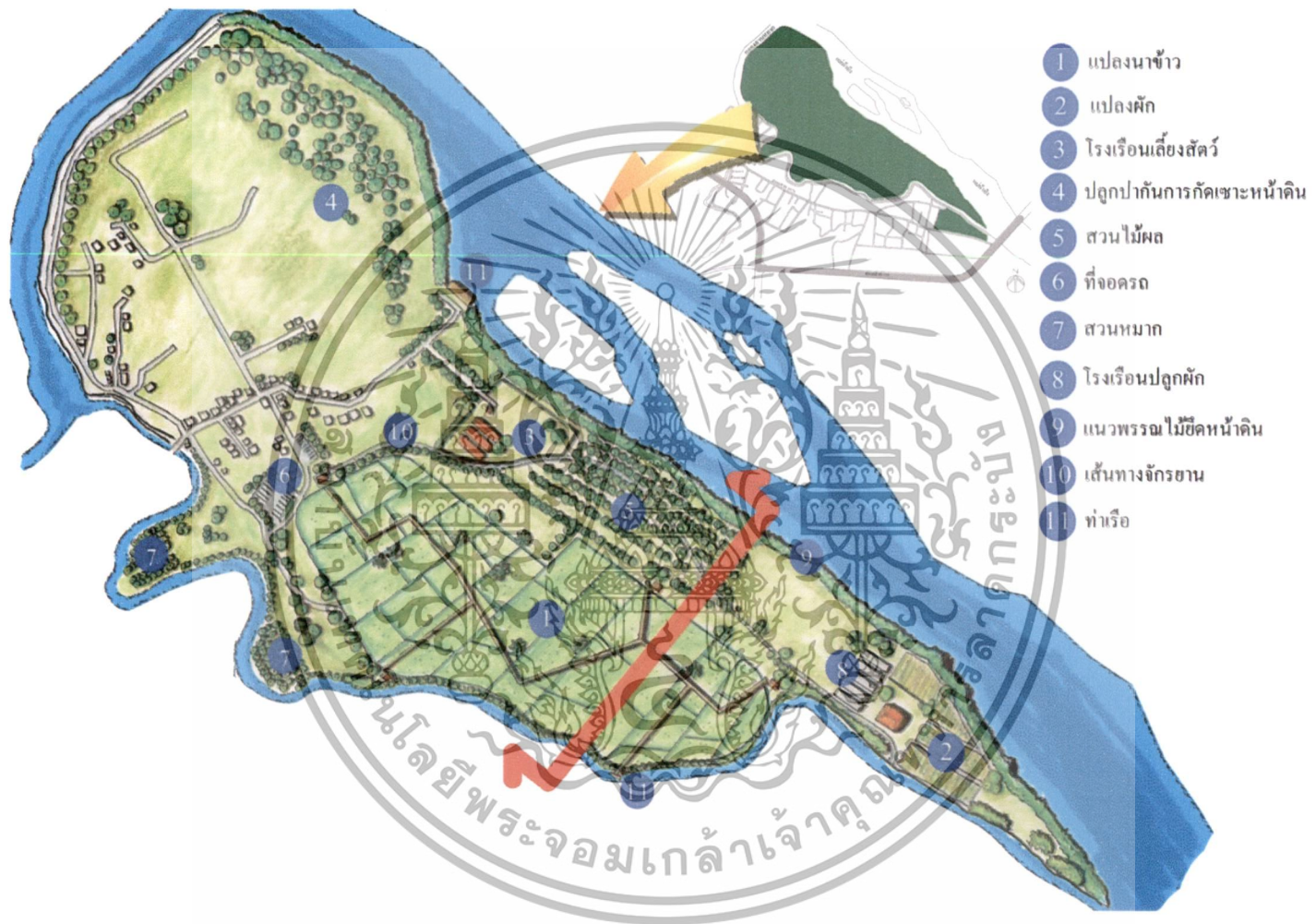

ภาพที่ 5.7 แสดงผังขยายโซนย่านการค้า

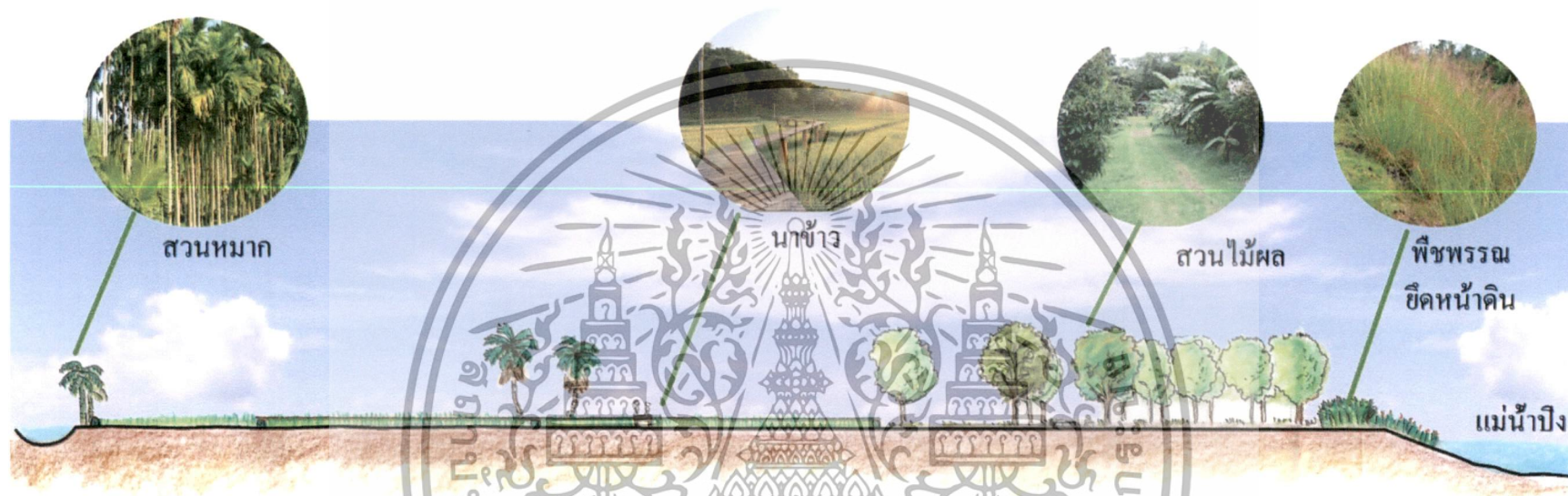
ภาพที่ 5.8 ที่ศัณยภาพของโซนย่านการค้า

จากภาพที่ 5.8 ได้แสดงรายละเอียดของย่านการค้า โดยได้มีการจัดพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อน อยู่ในใจกลางตลาดเพื่อเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรมขนาดเล็กของตลาดหรือย่านการค้า และยังได้มีการจัดให้มีศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์นครชุมในพื้นที่ด้วย ส่วนสะพานข้ามคลองสวนหมาก เพื่อให้นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ได้ใช้สะพานเชื่อมต่อจากตลาดแก่นนครชุมไปยังบ้านพระโป้และวัดสว่างอารมณ์ ส่วนที่จอดรถจะอยู่ด้านหน้าติดกับถนนพหลโยธิน เพื่อลดการจราจรแออัดในย่านการค้า นอกจากนี้ได้มีการปรับปรุงป้ายทางเข้าย่านการค้าเพื่อให้ความโดดเด่นเป็นที่จดจำ และแสดงถึงอัตลักษณ์ของนครชุม โดยใช้ศิลปะเป็นองค์ประกอบหลัก

- 1 แปลงนาข้าว
- 2 แปลงผัก
- 3 โรงเรียนเลี้ยงสัตว์
- 4 ปลุ่กปากันการกักเซาะหน้าดิน
- 5 สวนไม้ผล
- 6 ที่จอดรถ
- 7 สวนหมาก
- 8 โรงเรียนปลูกผัก
- 9 แนวพรรณไม้ยึดหน้าดิน
- 10 เส้นทางจักรยาน
- 11 ท่าเรือ

ภาพที่ 5.9 แสดงผังขยายโซนพื้นที่เกษตร

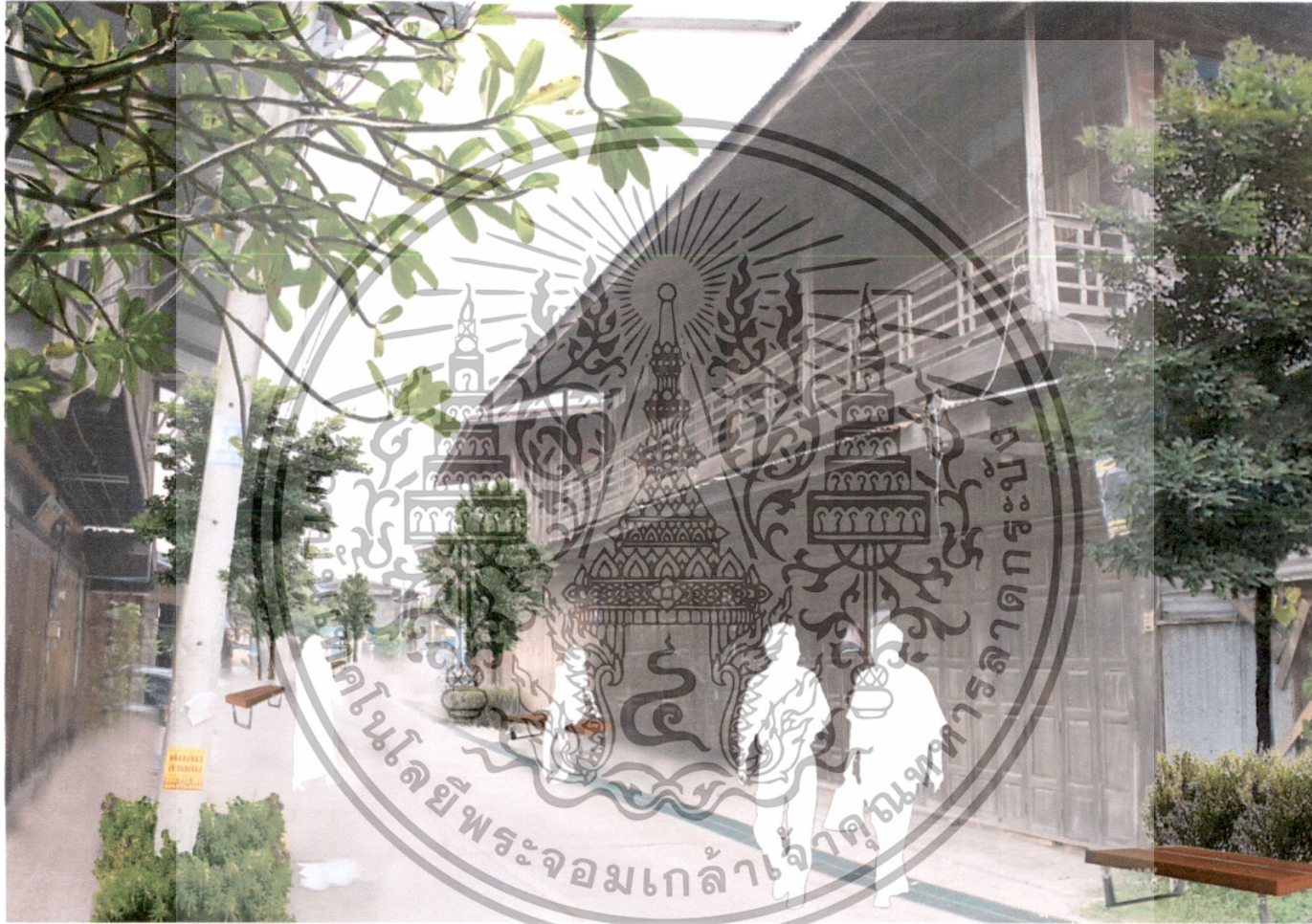
ภาพที่ 5.10 รูปตัดโซนพื้นที่เกษตรกรรม

พื้นที่บริเวณปากคลองสวนหมากซึ่งเป็นพื้นที่ดินตะกอนทับถม มีสภาพที่เหมาะสมต่อการปลูกพืชหมาก จากภาพที่ 5.9 แสดงถึงการใช้ประโยชน์ในโซนพื้นที่เกษตรกรรม โดยจัดให้แปลงนาอยู่ในบริเวณที่ลุ่ม และติดกับคลองสวนหมากเพื่อใช้ประโยชน์จากน้ำอย่างเต็มที่ ส่วนภาพที่ 5.10 แสดงรูปตัดของโซนเกษตรกรรม ที่มีพื้นที่ติดกับคลองสวนหมากและแม่น้ำปิง โดยบริเวณขอบตะลิ่งด้านแม่น้ำปิง มีการปลูกพืชพรรณที่มีรากสามารถยึดเกาะหน้าดินได้ดี ส่วนด้านคลองสวนหมากมีการปลูกหมากเพื่อสร้างทัศนียภาพริมคลองที่สวยงาม

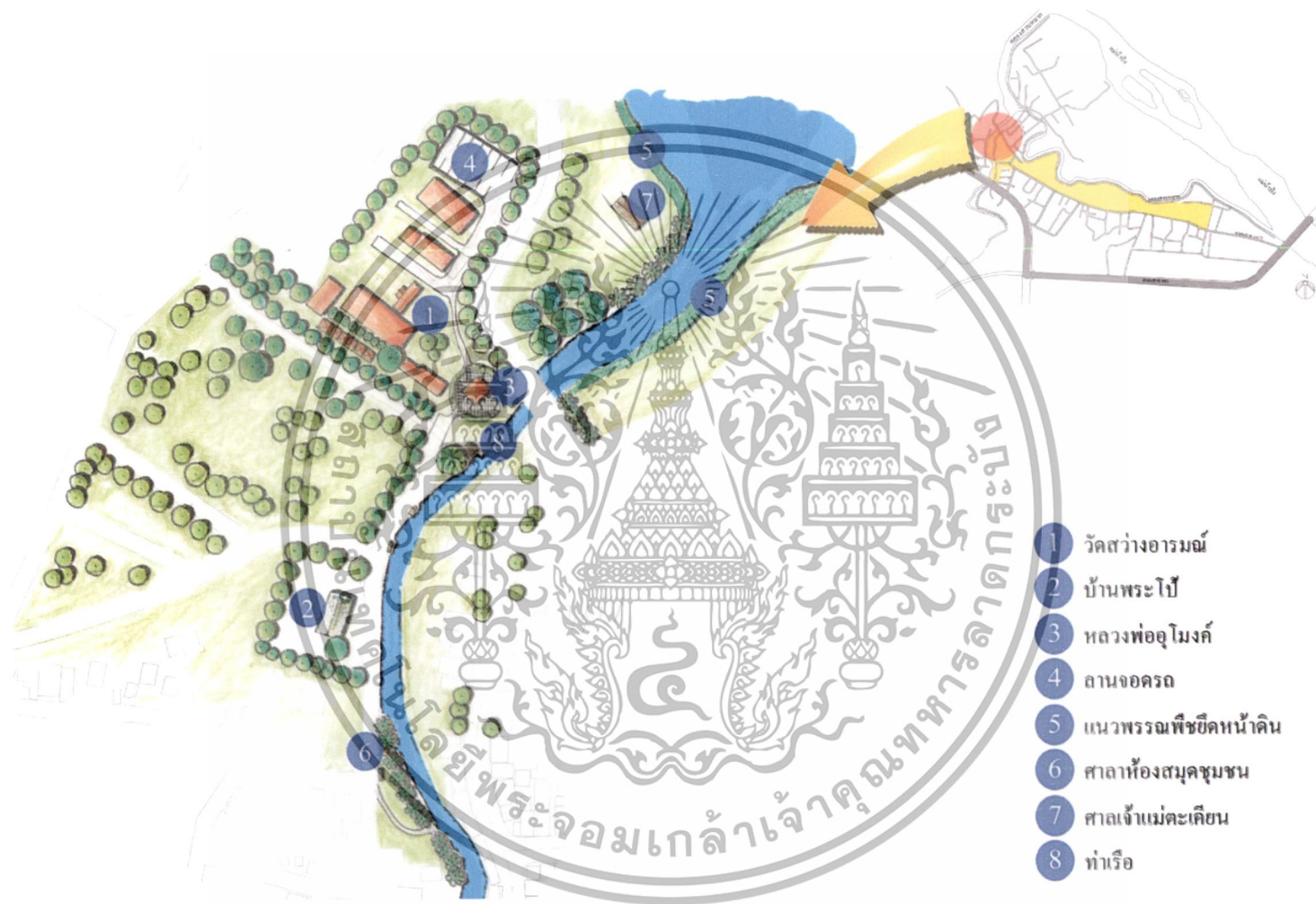

ภาพที่ 5.11 แสดงผังขยายโซนพื้นที่พักอาศัย

จากภาพที่ 5.11 แสดงการปลูกไม้ยืนต้นขนาดเล็ก เพื่อสร้างความร่มรื่นในพื้นที่พักอาศัย โดยปลูกพืชพรรณในท้องถิ่น เช่น ตะแบก เสลา ก้านเกรา เป็นต้น และมีการจัดวางม้านั่งขนาดเล็กเพื่อเป็นที่นั่งพักผ่อนภายในชุมชน

ภาพที่ 5.12 ทักษะภาพของโซนพื้นที่พักอาศัย

- 1 วัดสว่างอารมณ์
- 2 บ้านพระไพบูลย์
- 3 หลวงพ่ออุโมงค์
- 4 ถนนจอดรถ
- 5 แนวพรรณพืชยึดหน้าดิน
- 6 ศาลาห้องสมุดชุมชน
- 7 ศาลเจ้าแม่ตะเคียน
- 8 ท่าเรือ

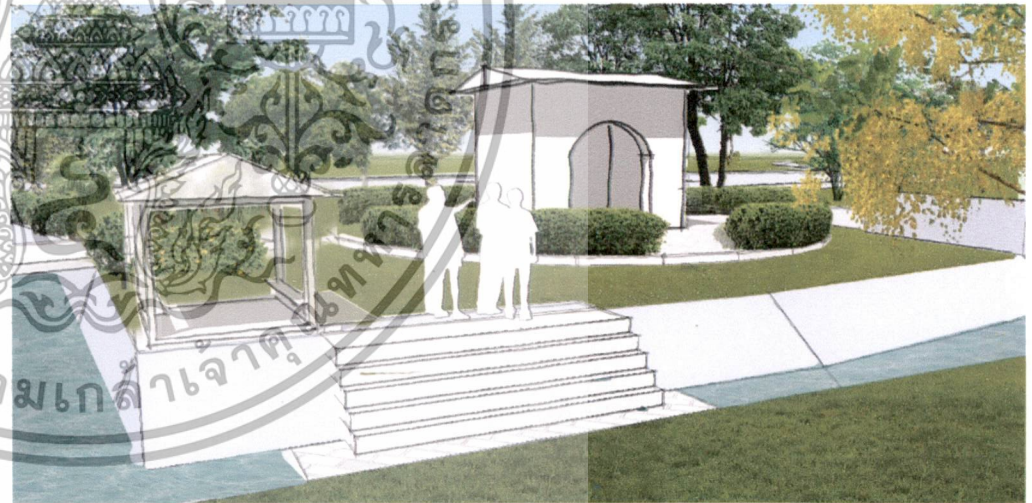
ภาพที่ 5.13 แสดงผังขยายโซนพื้นที่อนุรักษ์

ภาพที่ 5.14 ทศนียภาพบริเวณบ้านพระโปู่

บริเวณบ้านพระโปู่ มีการเปิดเป็นพื้นที่โล่งเพื่อให้มองดู
 สบายตาและรู้สึกปลอดภ้ย ไม่ดูน่ากลัว มีการปลูกพรรณไม้ดอก
 หอม เพื่อเพิ่มสีสันให้กับบริเวณพื้นที่ และมีเส้นทางจักรเชื่อมโยง
 จากทางย่านการค้ามายังบ้านพระโปู่ และวัดสว่างอารมณ์

จากภาพที่ 5.14 จะเห็นว่าการจัดพื้นที่ให้ได้ให้สอดคล้องกับการ การบูรณ (Restoration) โดยซ่อมแซมปรับปรุงให้
 มรดกทางวัฒนธรรม หรือภูมิทัศน์วัฒนธรรม ให้กลมกลืนกับ
 ของเดิมให้มากที่สุด ในส่วนของวัดสว่างอารมณ์ โดยจัดศาลา
 ด้านหน้าที่บ่งบ่งทัศนียภาพของหลวงพ่อโมงค์ที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์
 ของวัดสว่างอารมณ์ เพื่อให้ผู้ที่เข้ามากราบไหว้หลวงพ่อโมงค์ได้
 เข้าถึงได้อย่างสะดวก

ภาพที่ 5.15 ทศนียภาพบริเวณหน้าวัดสว่างอารมณ์

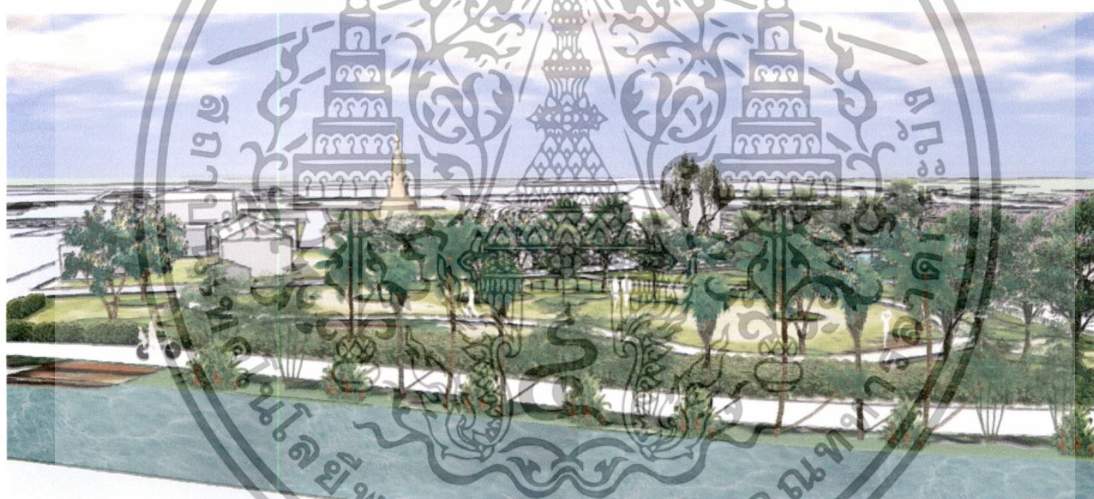
ภาพที่ 5.16 แสดงผังขยายโซนพื้นที่นันทนาการ

จากภาพที่ 5.16 จะเห็นว่ามีการเปิดพื้นที่ด้านหน้าของวัดพระบรมธาตุให้เป็นพื้นที่โล่ง และปลูกพรรณไม้เป็นแถวนำสายตาไปสู่องค์พระบรมธาตุ เพื่อให้สามารถมองเห็นพระบรมธาตุจากระยะไกล และเป็นจุดเด่นมากขึ้น ในส่วนของด้านหลังวัดพระบรมธาตุ ที่ติดคลองสวนหมากได้ออกแบบเป็นส่วนสาธารณะและลานกีฬาของชุมชน ส่วนของด้านหน้าของวัดเป็นลานจอดรถที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ และยังมีลานกิจกรรมที่สามารถใช้จัดกิจกรรมต่างๆของวัดได้อีกทางหนึ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.17 ทศนียภาพบริเวณหน้าวัดพระบรมธาตุ

ภาพที่ 5.18 ทศนียภาพบริเวณสวนสาธารณะ

การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ยึดแนวทางในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม และทฤษฎีการออกแบบพื้นที่ริมน้ำ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ปากคลองสวนหมาก โดยเน้นการเข้าทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นพรรณไม้ที่ปลูกในพื้นที่ วัสดุอุปกรณ์ที่ปลูกสร้างในพื้นที่ นอกจากนี้ยังจัดรูปแบบกิจกรรมในพื้นที่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ด้วย เพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมส่งต่อสู่คนรุ่นต่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาพบว่ายังมีประเด็นและตัวแปรต่างๆที่น่าสนใจอีกหลายประการซึ่งไม่สามารถทำการศึกษาได้ทั้งหมด จึงขอเสนอแนะแนวทางสำหรับการศึกษาในโอกาสต่อไป เพื่อเป็นแนวทางในออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. ควรศึกษาความต้องการและความสำคัญเร่งด่วนของประชาชน โดยทำการศึกษาข้อมูลด้วยวิธีการและเครื่องมือวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เพื่อที่จะสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการในการพัฒนาของคนในพื้นที่อย่างถูกต้องมากที่สุด และสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาพื้นที่ได้

2. การศึกษาศักยภาพพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบของการพักแบบโฮมสเตย์ เพื่อรองรับการเข้ามาของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ ปากคลองสวนหมาก

3. การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อจัดตั้งศูนย์หรือสวนเพื่อการเรียนรู้ ศูนย์ศิลปะ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเกิดการการเรียนรู้ศึกษาด้วยตนเอง ด้วยการพัฒนาสถานที่ที่ให้ความรู้เคียงคู่ไปกับความน่าสนใจ ความบันเทิง ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน

4. ควรศึกษาเรื่องกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินให้ชัดเจน เพื่อให้การจัดการกับพื้นที่นั้นมีความเป็นไปได้ ทั้งทางด้านงบประมาณในการปรับปรุง และการดูแลรักษาให้คงสภาพ

บรรณานุกรม

- เกรียงไกร เกิดศิริ.2549. **เจียงตุง : ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมืองโบราณร่วมวัฒนธรรมล้านนา.**
กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2555. **ร่างแผนการตลาดการท่องเที่ยว ปี 2555.**
- กรพิพัฒน์ เศรษฐกร, ปนัดดา สุภารักษ์. 2553. **การจัดการฟาร์มเกษตรผสมผสานในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.** ศิลปศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2555. **สรุปเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร.**
- เจษฎาพร ชูช่วยสุวรรณ. 2553. **ผลกระทบของเส้นทางคมนาคมทางบกต่อลักษณะ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม ของชุมชนเกษตรกรรมริมน้ำคลองอ้อมนนท์ จังหวัดนนทบุรี.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนกพร ไผทสิทธิกุล. 2552. **การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมริมน้ำกก จังหวัดเชียงราย.** มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ชนินทร์ ศรีอาค๊ะ. 2554. **กฎหมายเกี่ยวข้องกับพื้นที่ดินนอก. นิติศาสตร์บัณฑิตมหาวิทยาลัยนเรศวร.**
- ฐาปนา บุญยประวิตร. **แนวทางการวางผังและออกแบบพื้นที่นันทนาการริมน้ำ (Waterfront: Planning and Design Guideline), [online] เข้าถึงได้จาก www.oknation.net/blog/smartgrowth. สืบค้นวันที่ 20 สิงหาคม 2556.**
- ทัศนีย์ อัดตะนันท์ และประทีป วีระพัฒนนิรันดร์. 2554. **คู่มือสำหรับการเกษตรยุคใหม่ ธรรมชาติของดิน และปุ๋ย. กรมวิชาการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เกษตร.**
- ทิพวรรณ สิทธิรังสรรค์. 2554. **เกษตรธรรมชาติ. ศูนย์สาระสนเทศ. กรมวิชาการเกษตร.**
- เทพกร ณ สงขลา. 2555. **ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชนชน : กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.**
- บุพชาติ กาวชู. 2553. **มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยขอบเขตการควบคุมทางน้ำ (บริเวณแม่น้ำลำคลอง).**
- ปิยวรรณ คงประเสริฐ. 2551. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.**
- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559).**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นายพรชัย สุจิตต์. 2547. สภาพแวดล้อมกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในประเทศไทย ในภาคกลาง [online] เข้าถึงได้จาก www.guru.sanook.com สืบค้นวันที่ 16 พ.ย. 2556

ภูมิภาค ลักษณะคล้าย. 2553. การจัดการที่ดินแนวใหม่ : การสนับสนุนการจัดการที่ดินโดยชุมชนท้องถิ่น เต็มพื้นที่ตำบล.

ภาสกร คำภู. 2552. แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ระหัตถ์ โรจนประดิษฐ์. การพัฒนาเมืองท่าเรือของฮัมบวร์ก ประเทศเยอรมันนี (Waterfront Development : Case of Hafen-City, Germany). [online] เข้าถึงได้จาก www.port.co.th. สืบค้นวันที่ 20 สิงหาคม 2556.

ระเบียบเทศบาลตำบลนครชุมว่าด้วยคณะกรรมการชุมชน พ.ศ.2551. เทศบาลตำบลนครชุม [online] เข้าถึงได้จาก www.nakhonchum.com. สืบค้นวันที่ 5 กันยายน 2556.

รุจิโรจน์ อนามบุตร. 2551. ภูมิทัศน์และการพัฒนาเมืองภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วชิร สอแสง และดนัย ทายตะคุ. 2555. การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์และสถานการณ์ของพื้นที่เกษตรกรรม ผัง ตะวันออกของกรุงเทพมหานครท่ามกลางกระแสความเป็นเมือง. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิธีการกำจัดขยะ ปัญหาการกำจัดขยะ.2556. แผนรองรบบการกำจัดขยะในอนาคต และข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการจัดการขยะในสถานการณ์อุทกภัย [online] เข้าถึงได้จาก www.infofile.pcd.go.th. สืบค้นเมื่อ 4 เม.ย. 2557

วรรณศิลป์ พิรพันธุ์ และศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์. 2554. การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม. 2554. กระทรวงวัฒนธรรม, [online] เข้าถึงได้จาก www.m-culture.in.th. สืบค้นวันที่ 5 กันยายน 2556.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2549. แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม. (บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งพับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), กรุงเทพฯ)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2549. (คัดลอกจากข้อเขียนของ Hackett, Brian, Landscape Conservation, 1980)

สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2549. (คัดลอกจาก Emery Malcolm, Promoting Nature in Cities and Town : A Practical Guide, London : CroomHelm,1986)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

2549. (คัดลอกจาก Pregil, Philip and Nancy Volkman, *Landscape in History : Design and Planning in the Western Tradition*, New York : Van Nostrand Reinhold, 1993)

สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรณี. 2555. **กรมทรัพยากรธรณี. แนวทางและคู่มือการตรวจสอบทางธรณีวิทยากรณีที่เกิดภัยพิบัติตามระเบียบกรมทรัพยากรธรณี.**

สมบัติ พลายน้อย. 2544. **เล่าเรื่องบางกอก.** กรุงเทพฯ: สายธาร

สันติ อภัยราช. 2542. **นครชุม.จังหวัดกำแพงเพชร. กำแพงเพชร : ศรีสวัสดิ์การพิมพ์**

สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา. 2529. **น้ำ บ่อเกิดแห่งวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช

ศูนย์การเรียนรู้การสอนภาษาไทย จังหวัดกำแพงเพชร. 2545. **ทุ่งมหาธาตกับประวัติศาสตร์เมือง**

กำแพงเพชร. จังหวัดกำแพงเพชร : โรงเรียนวชิรปราการวิทยาคม สำนักงานสามัญศึกษา

อรรวรรณ ศุภนิจวัฒนา. 2555. **โครงการออกแบบและวางผังภูมิสถาปัตยกรรมสวนสาธารณะเขื่อน**

นเรศวร อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดพิษณุโลก. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อังคณา แสงหล้า. 2554. **สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน.** [online] เข้าถึงได้จาก www.tuhpp.org. สืบค้นวันที่ 5 กรกฎาคม 2556.

อริยา อรุณินท์. 2550. **แนวคิดในการพัฒนาโครงข่ายที่วางของเมืองและพื้นที่ที่ถูกทะเลอย่างมีประสิทธิภาพ กรณีศึกษากรุงปารีส. ประเทศฝรั่งเศส.**

อำพล วาระเกตุ. 2542. **เกษตรทฤษฎีใหม่. ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่. สระบุรี.** [online] เข้าถึงได้จาก web.ku.ac.th สืบค้นวันที่ 5 กรกฎาคม 2556.

AECOM. 2555. **Shortlisted in unique master plan competition.** [online] เข้าถึงได้จาก www.aecom.com. สืบหาข้อมูลวันที่ 5 กรกฎาคม 2556

DESIGNING OUR FUTURE SUSTAINABLE LANDSCAPES. 2010. **ChonGae Canal Point Source Park Seoul, South Korea.** Mikyoung Kim Design.

HafenCity. 2010. **A Case Study on Future-Adaptive Urban Development, AMANDA REED,** [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก www.worldchanging.com/archives/011536.html.

สืบหา ข้อมูลวันที่ 16 สิงหาคม 2556

Smart Growth Networ. 2010. **Getting to Smart Growth.** [online] เข้าถึงได้จาก www.smartgrowth.bc.ca. สืบหาข้อมูลวันที่ 5 กรกฎาคม 2556

Vague Oceane :Jardin Atlantique. 1995. **dalle Montparnasse. Techniques & Architecture. France.** [online] เข้าถึงได้จาก www.smartgrowth.bc.ca. สืบหาข้อมูลวันที่ 5 กรกฎาคม 2556

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกาศคณะกรรมการอุดมศึกษา
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
เรื่อง ผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์

คณะกรรมการอุดมศึกษา โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ขอประกาศรายชื่อหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ซึ่งได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2556 ให้ดำเนินการดังนี้

นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว รหัสประจำตัว 55630603 ให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Planning Design Culture Landscape Pak Klong Suanmhak for Sustainable Tourism)” โดยมี ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ทั้งนี้ให้นักศึกษาค้นคว้าและเขียนวิทยานิพนธ์ โดยปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กำหนดในระเบียบของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. 2557

(รองศาสตราจารย์ พิระวุฒิ สุวรรณจันทร์)
คณบดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0130

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ 10520

14 มกราคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการการทองเที่ยว จังหวัดกำแพงเพชร

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. ประกาศผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ฉบับ
 2. แบบสอบถามและแบบสำรวจสังเกต

ด้วย นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์ วัดนธรรม ปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” โดยมี ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้รับอนุมัติหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์แล้ว เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2556 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจสังเกตกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ สุนทรกนกพงศ์)
รองคณบดี กำกับดูแลงานวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 329-4836

ติดต่อนักศึกษา โทร. 084-668-3018

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0130

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ 10520

๒๕ มกราคม 2557

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ ท่านเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. ประกาศผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ฉบับ
 2. แบบสอบถามและแบบสำรวจสังเกต

ด้วย นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์ วัฒนธรรม ปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” โดยมี ผศ.ดร.พัสดรามรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้รับอนุมัติหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์แล้ว เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2556 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจสังเกตกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดี กำกับดูแลงานวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 329-4836

ติดต่อนักศึกษา โทร. 084-668-3018

ขอสงวนลิขสิทธิ์ในเอกสารฉบับนี้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0130

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ 10520

๒๖ มกราคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ ท่านเจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุ

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ประกาศผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ฉบับ
2. แบบสอบถามและแบบสำรวจสังเกต

ด้วย นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลัง
ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์ วัฒนธรรม ปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่าง
ยั่งยืน” โดยมี ผศ.ดร.พัศตราภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้รับอนุมัติ
หัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์แล้ว เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2556 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้
แบบสอบถามและแบบสำรวจสังเกตกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ
โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดี กำกับดูแลงานวิชาการและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 329-4836

ติดต่อนักศึกษา โทร. 084-668-3018 รับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0130

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ 10520

14 มกราคม 2557

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ ท่านเจ้าอาวาสวัดสว่างอารมณ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ประกาศผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ฉบับ
2. แบบสอบถามและแบบสำรวจสังเกต

ด้วย นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลัง
ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์ วัฒนธรรม ปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่าง
ยั่งยืน” โดยมี ผศ.ดร.พิศตรารักษ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้รับอนุมัติ
หัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์แล้ว เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2556 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้
แบบสอบถามและแบบสำรวจสังเกตกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ
โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดี กำกับดูแลงานวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 329-4836

ติดต่อนักศึกษา โทร. 084-668-3018

บริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0130

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ 10520

๒๕ มกราคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลนครชุม

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. ประกาศผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ฉบับ
 2. แบบสอบถามและแบบสำรวจสังเกต

ด้วย นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์ วัฒนธรรม ปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” โดยมี ผศ.ดร.พิศตรวภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้รับอนุมัติหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์แล้ว เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2556 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจสังเกตกับท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดี กำกับดูแลงานวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692

โทรสาร. 02- 329-4836

ติดต่อนักศึกษา โทร. 084-668-3018

บริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04 / 0760

คณะกรรมการอุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ 10520

4 เมษายน 2557

เรื่อง หนังสือตอบรับเพื่อนำเสนอบทความในการประชุมวิชาการทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 4

เรียน คุณรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว

ด้วยคณะกรรมการอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีความยินดีเรียนเชิญท่านเข้านำเสนอบทความ เรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ในการประชุมวิชาการทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 4 “การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ในชีวิตจริง: กระบวนทัศน์การเรียนรู้สู่อาเซียน” ซึ่งจะจัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 9 พฤษภาคม 2557 ณ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์พิระวุฒิ สุวรรณจันทร์)

คุณปติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนสนับสนุนวิชาการ โทร.๓๖๙๒

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/4563

วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสำรวจ เพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์

ด้วย นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” โดยมี ผศ.ดร.พิศตรภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและประเมินแบบสอบถาม แบบสังเกตและแบบสำรวจนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจและประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของนายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นพร้อมกันนี้ได้แนบแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสำรวจมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติการแทนคณบดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนสนับสนุนวิชาการ โทร.๓๖๙๒

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔ / 45๐3

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสำรวจ เพื่อการวิจัย

เรียน ดร.สุพรชัย แสงรัตน์วิชา

ด้วย นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” โดยมี ผศ.ดร.พัศตราภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและประเมินแบบสอบถาม แบบสังเกตและแบบสำรวจนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจและประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของนายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นพร้อมกันนี้ได้แนบแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสำรวจมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติการแทนคณบดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนสนับสนุนวิชาการ โทร.๓๖๙๒

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔ / ๔๕๖๓

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสำรวจ เพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี

ด้วย นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” โดยมี ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและประเมินแบบสอบถาม แบบสังเกตและแบบสำรวจนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจและประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของนายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นพร้อมกันนี้ได้แนบบแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสำรวจมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรภณกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติการแทนคณบดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนสนับสนุนวิชาการ โทร.๓๖๙๒
ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔ / 4563 วันที่ ๗๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสำรวจ เพื่อการวิจัย

เรียน รศ.ว่าที่ร้อยโทพิชัย สดภิบาล

ด้วย นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” โดยมี ผศ.ดร.พิศดารภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและประเมินแบบสอบถาม แบบสังเกตและแบบสำรวจนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจและประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของนายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นพร้อมกันนี้ได้แนบแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสำรวจมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)
รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนสนับสนุนวิชาการ โทร.๓๖๙๒

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔ / 4563

วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสำรวจ เพื่อการวิจัย

เรียน รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร

ด้วย นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” โดยมี ผศ.ดร.พิศดารภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและประเมินแบบสอบถาม แบบสังเกตและแบบสำรวจนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจและประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของนายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นพร้อมกันนี้ได้แนบแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสำรวจมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ค.

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสำรวจและสังเกต

การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประเภท	รายการ	ภาพถ่าย	ระดับความน่าสนใจและ ความสำคัญ			ข้อคิดเห็นบันทึก
			ดี	พอใช้	ปรับปรุง	
ลักษณะของพื้นที่	1 ทัศนียภาพมีความเหมาะสมกับการท่องเที่ยว					
	2 วิธีการในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น - ทางน้ำ - ทางบก					
	3 ลักษณะประเพณีและวัฒนธรรมพื้นถิ่น					
	4 เอกลักษณ์ของวิถีชีวิตชุมชน					
	5 รูปแบบสถาปัตยกรรม					
สิ่งอำนวยความสะดวก	6 ร้านค้า ร้านจำหน่ายของฝาก ของที่ระลึก					
	7 ร้านอาหาร					
	8 การให้บริการโทรศัพท์สาธารณะ					
	9 ไฟฟ้าแสงสว่างริมทางสาธารณะ					
	10 ห้องน้ำสาธารณะ					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษานเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	11 ศาลาพักผ่อน ศาลารอรถประจำทาง					
	12 ลานกิจกรรมนันทนาการและกีฬา ในชุมชน					
	13 สถานที่หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว และวัฒนธรรม เช่น พิพิธภัณฑ์ต่างๆ					
	14 หน่วยบริการรักษาความปลอดภัย เช่น สถานีตำรวจ, อพปร. เป็นต้น					
	15 เส้นทางจักรยาน					
	16 ทางเดินเท้าสาธารณะ					
	17 ป้ายจราจร ป้ายเตือนต่างๆ					
	18 ที่นั่งพักผ่อน ริมทางเท้า					
	19 ถังขยะสาธารณะ					
	20 ที่จอดรถสาธารณะ					
	21 ท่าเทียบเรือ					
	22 ป้ายอธิบายข้อมูลของแหล่งของ ท่องเที่ยว					
รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว	23 ล่องเรือศึกษาธรรมชาติ					
	24 ปั่นจักรยานศึกษาธรรมชาติ					
	25 การพักผ่อนและรับประทานอาหาร					
	26 การกางเต็นท์นอนพักแรม					
	27 นอนพักแบบ Home stay					

ส่วนบันทึกเพิ่มเติม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามความคิดเห็นประกอบการวิจัย

เรื่อง การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรมการใช้พื้นที่และรูปแบบภูมิทัศน์ปากคลองสวนหมาก ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อเสนอแนวทางในการออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยแบ่งแบบสอบถามประกอบการวิจัยชุดนี้ ออกเป็น 4 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง และเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงตามความคิดเห็นของท่าน

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

ระหว่าง 18-35

ระหว่าง 36-60

ระหว่าง 60 ปีขึ้นไป

3. ปัจจุบันท่านอยู่ที่.....

4. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา

อาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า

ปริญญาตรี

ปริญญาตรีขึ้นไป

5. การประกอบอาชีพ

ข้าราชการ

รัฐวิสาหกิจ

นักเรียน / นักศึกษา

ทำสวน / ทำนา

ประกอบธุรกิจส่วนตัว

ค้าขาย

รับจ้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงตามความคิดเห็นของท่าน

- สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นที่สุดในบริเวณพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

☐ ตลาดย้อนยุคนครชุม	☐ วัดสว่างอารมณ์
☐ วัดพระบรมธาตุ	☐ บ้านพระโป้
- ท่านคิดว่าในพื้นที่ปากคลองสวนหมากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีลักษณะโดดเด่นทางด้านใด

☐ การพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษาธรรมชาติ	☐ การท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล
☐ พื้นที่ทำกิจกรรมของชุมชน	☐ ประวัติศาสตร์ขนบธรรมเนียม
- ท่านทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับท่องเที่ยวใดบ้างในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

☐ เรียนรู้ประวัติศาสตร์	☐ ไหว้พระ
☐ เดินเล่นพักผ่อน	☐ ถ่ายภาพ
- ท่านพบเห็นปัญหาเรื่องใดมากที่สุดของพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

☐ ขาดการจัดภูมิทัศน์	☐ ไม่สะอาด รกร้าง เสื่อมโทรม
☐ การเข้าถึงไม่สะดวกในบางพื้นที่	☐ ห้องน้ำสาธารณะไม่เพียงพอ
☐ การจัดที่นั่งพักผ่อนไม่เพียงพอ	☐ ร้านค้าไม่เป็นระเบียบ
- ปัญหาที่ท่านพบมากที่สุดเกี่ยวกับการใช้เส้นทางสัญจรในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

☐ การจราจรติดขัด	☐ ที่จอดรถไม่เพียงพอ
☐ ขาดทางเท้าและเส้นทางจักรยาน	☐ แสงสว่างจากไฟฟ้าตามท้องถนน
☐ ถนนชำรุด	

ตอนที่ 3 ความต้องการด้านกายภาพ

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงตามความคิดเห็นของท่าน

- ท่านคิดว่าระบบสาธารณูปโภคใดบ้างที่มีให้บริการไม่เพียงพอ

☐ ไฟฟ้า	☐ โทรศัพท์
☐ ประปา	☐ อินเทอร์เน็ต
☐ ระบบขนส่ง	☐ ถนน
☐ การกำจัดขยะ	☐ การระบายน้ำ
- ท่านคิดว่าควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

☐ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	☐ Home stay
☐ พักแรมด้วยเต็นท์	☐ ร้านอาหาร
☐ ศูนย์จำหน่ายของที่ระลึก	☐ ศูนย์รักษาความปลอดภัย
- ท่านคิดว่าในพื้นที่ปากคลองสวนหมากควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกใดมากที่สุด

☐ ป้ายบอกข้อมูล	☐ ถังขยะ
--	---------------------------------

เอกสารที่คัดลอกที่พิพิธภัณฑ์สวนไม้สำหรับการใช้งาน ไฟฟ้าและแสงสว่าง อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

☐ โทรศัพท์สาธารณะ	☐ ห้องน้ำสาธารณะ
☐ ม้านั่งพักผ่อน	☐ ป้ายบอกทาง
☐ ชุมโฆษณา	☐ ที่เติมน้ำบริการ

4. ท่านคิดว่าควรจะมีบริการส่งเสริมกิจกรรม เช่น จัดงานเทศกาล จัดมหรสพ หรือไม่

- ควร ไม่ควร

5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวรอบพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

6. ท่านมีแนวโน้มที่จะแนะนำผู้อื่นมาท่องเที่ยวปากคลองสวนหมากหรือไม่

- แนะนำ ไม่แนะนำ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพ

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงตามความคิดเห็นของท่าน

1. ท่านคิดว่าแนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ปากคลองสวนหมากควรเป็นไปในทิศทางใด

☐ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม	☐ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
☐ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	☐ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

2. ท่านอยากให้ชุมชนรอบพื้นที่ปากคลองสวนหมากมีภาพลักษณ์โดดเด่นอย่างไร

☐ การอยู่อาศัยแบบชุมชนดั้งเดิม	☐ เศรษฐกิจการค้า
☐ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	☐ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

3. ท่านต้องการพัฒนาทางสัญจรใดเพื่อใช้ในการเดินทาง

- ทางบก ทางน้ำ ผสมทั้งทางบกทางน้ำ

4. ท่านต้องการให้ส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวใดบ้างในพื้นที่ปากคลองสวนหมาก

- กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ
 กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ
 กิจกรรมปลูกต้นหมากริมคลองสวนหมาก
 กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ
 กิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์

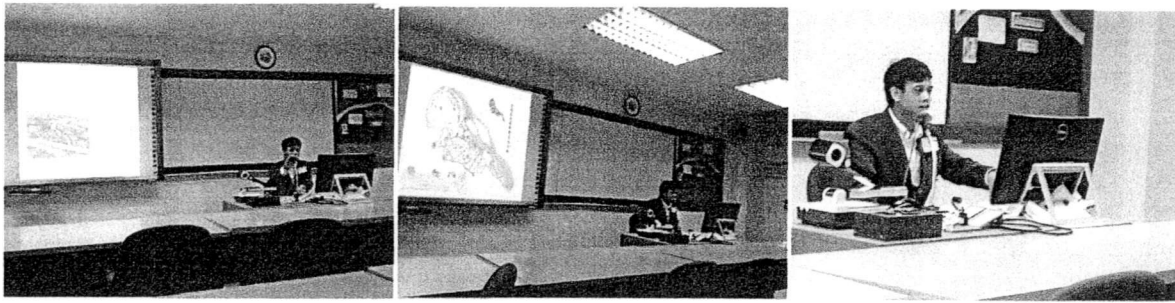
5. ท่านต้องการให้พัฒนาภูมิทัศน์พื้นที่ปากคลองสวนหมากรูปแบบใด

- พัฒนาไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติ
 พัฒนาไปสู่ภูมิทัศน์แบบย่านเศรษฐกิจการค้า
 พัฒนาให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม
 พัฒนาไปสู่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพการนำเสนอผลงานวิจัย

ภาพใบประกาศนียบัตรการนำเสนอผลงานวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพการลงพื้นที่เก็บแบบสอบถาม

ภาพการลงพื้นที่เก็บแบบสอบถาม

ภาพการลงสำรวจพื้นที่และสอบถามประชาชนในพื้นที่

ภาพการลงสำรวจพื้นที่และเก็บข้อมูลทั่วไปในพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายรัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว
วัน เดือน ปีเกิด	23 สิงหาคม 2531
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	119 หมู่ 7 ต.ทัพราช อ.ตาพระยา จ.สระแก้ว 27180
ประวัติการศึกษา	ปีการศึกษา 2553 สำเร็จการศึกษา ปริญญาตรี สาขาวิชาพืชสวน คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปีการศึกษา 2549 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
ประวัติการทำงาน	เจ้าหน้าที่เขียนแบบ แผนกโปรดัคชั่น บริษัท โบดีท์ทรีแลนด์สเคป จำกัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้